

ULTIMUL CIOBAN

– ISTORII –

Valeriu Ion Găgiulescu

ULTIMUL CIOBAN

– ISTORII –

ULTIMUL CIOBAN

Valeriu Ion Găgiulescu

Copyright © Valeriu Ion Găgiulescu, 2016

Sursa fotografiei de pe copertă:

<http://litostmaylily.wordpress.com>

Toate drepturile rezervate.

Reproducerea integrală sau parțială a textului
din această lucrare este posibilă numai cu
acordul prealabil scris al autorului.

Un proiect susținut de *Atelierul de cărți*.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GĂGIULESCU, VALERIU ION

Ultimul cioban: istorii / Valeriu Ion Găgiulescu. - București :

BookBreak Publishing, 2016

ISBN 978-606-93524-6-5

821.135.1-31

www.bookbreak.ro

office@bookbreak.ro

Cuprins

Prefață.....	6
1. Tata Moșu Niculae	13
2. Ion.....	29
3. Jean	49
4. Ionel	69
5. Ionică	103
Balada lui Tata Moșu.....	173
Un fel de postfață.....	175

PREFAȚĂ

FAMILIA ADEVĂRATĂ FACE ISTORIE NAȚIONALĂ

Două secole din istoria românilor, așa cum a fost ea trăită, îndurată, dar și întemeiată, dusă mai departe, prin generații, de o familie cu obârșii de cioban de pe valea Buzăului – iată ce este cartea aceasta. Familia se cheamă Baciuc, iar baciucul, despre care se spune că ar fi un vechi cuvânt românesc, este mai marele ciobanilor stânei de oi de la munte. Familia Baciuc își află rădăcinile în locul mitic în care s-ar fi născut balada Mioriței și unde seminții demult dispărute și-au lăsat, în împrejurări negreșit zbuciumate, comoara căreia îi spunem azi Cloșca cu pui. Sunt două secole de istorie despre care dascălii noștri de școală ne învățau că înseamnă „Istoria modernă și contemporană a României“ și pe care diriguitorii vremelnici, păpuși sau păpușari ai

histeriadei momentului, se opintesc să o șteargă sau măcar să o spurce în amintirea neamului.

Primul din șirul generației moderne a Băceștilor, Nicolae, s-a născut în 1821, anul răpirii Basarabiei și al apariției unei alte mari primejdii, după cea otomană, pentru supraviețuirea țării (și așa încă neunită) și a poporului: primejdia imperială moscovită. Nicolae a ajuns, la 27 de ani, căpitan de plai pe meleagurile Pârscovului, ocupându-se adunarea bărbaților în putere pentru oștire. Dar când a fost să se însoare, la nunta sa, un petrecăreț venetic, Grecul, s-a îndemnat spre fapte necugetate către mireasă și atunci aprigul ginere l-a doborât, fiind astfel nevoit să-și urmeze viața liberă, cu aleasa lui, în alte ținuturi, dar tot lângă apa Buzăului, unde a ajuns, prin priceperea sa, logofăt.

Așa începe să se depene povestea familiei Băciu, a Băceștilor, cum se numesc ei în carte, dar pe care un cântec popular al locului îi cheamă Găgiu, iar autorul cărții aici prezentată poartă numele Valeriu-Ion Găgiulescu. Un autor despre care n-am știut nimic până în clipa când am început să-i parcurg manuscrisul, pentru a-mi păstra neatinsă prospețimea narațiunii ce se arată a fi sinceră și adevărată. Ceea ce, pentru o

proză memorialistică este mare lucru. Căci povestitorul este prea adesea ispitit fie să se laude pe sine și pe ai săi ori să-i ponegrească pe unii și pe alții, fie să lase deoparte ce crede el că n-ar conveni. „Am sperat că sinceritatea celor prezentate și autenticitatea trăirilor personajelor principale să poată conferi lucrării un anume interes din partea oricărui cititor de bună credință“, mărturisește cu o modestie și o naivitate înduioșătoare autorul cărții în ultimele ei rânduri.

Așadar, cinci generații de Băcești. „Tata Moșu Nicolae“ este urmat de Ion, respectat negustor la Râmnicu Sărat în vremea lui Cuza Vodă și a lui Carol, dar și a războiului din 1877, tatăl a zece copii, între care primul născut tot Ioan, iar în copilărie Nica, apoi Jean, om cu studii universitare în Belgia, profesor de contabilitate, expert contabil și notabilitate locală tot prin părțile Buzăului-Focșaniului-Brăilei, pe timp de pace dar și în Primul Război Mondial. Fiul său mai mare, tot Ion, dar de data aceasta Ionel, absolvent al Școlii militare de ofițeri de administrație, dar lăsând haina militară pentru administrația civilă românească, în Basarabia și Transnistria, în al Doilea Război Mondial. Iar după venirea comu-

niștilor la putere, deținut la Canal și într-o colonie de muncă a MAI pentru că a comentat la cârciumă „stabilizarea“ monetară din 1952. Și, în sfârșit, cel mai tânăr vlăstar din narațiune, tot Ion I.I. Baciuc, dar, în ce-l privește, Ionică, care a început primara cântând „Trăiască Regele“, a fost apoi retras de la învățătură, căci tatăl său era „deținut politic“, a revenit și a ajuns pionier, instructor de pionieri, brigadier al muncii voluntare, contabil, absolvent de Drept și om al legii. „Ani de uzură, cu frământări, cu incertitudini, cu anume renunțări, uneori chiar cu pierderea unor vechi prietenii, cu aflarea altora, altfel exprimate“, își rezumă povestitorul, cu discreție, sau mai degrabă într-o manieră sibilinică, propria viață. Amintirile sunt, se vede, încă fierbinți, continuând să mocnească sub cenușa timpului.

Aceștia sunt Băceștii, familie nici săracă lipită pământului, dar nici de bogătani, familie îndestulată, cum se spune. Oameni cu dragoste de muncă și de învățătură, care au lucrat îndeobște în administrația statului și s-au împlinit personal în familii cu mulți copii, într-o existență pe cât posibil tihnită și cuminte. Și despre care autorul-memorialist, cel ce încheie seria lui

Nicolae și a Ionilor, mărturisește: „Cinci generații. Peste 180 de ani de Istorie! Familia lui a trăit pe meleagurile Patriei. S-au însurat. Și-au amestecat sângele. Au crescut copii. Au trăit, au muncit, s-au integrat. Nu le-a fost, nici unora în neam, rușine cu faptele lor. Nu au trăit izolați. Au fost, întotdeauna, în rând cu lumea. Au mers în pas cu Țara. Au fost ai Țării. Niciodată, nici un regim politic nu i-a încovoiat; nu i-a făcut să spună sau să facă fapte potrivnice interesului Țării. Au fost oameni mândri; repezi, uneori, la mânie. Răi de gură, alteori. Violenți, câteodată. Milostivi și iubitori, fără ranchiună, de cele mai multe ori. Cel mai adesea luptând pentru interesele altora, ignorându-le pe ale lor. Fără multă grijă pentru ziua de mâine, căci... „are grijă Dumnezeu și de păsările cerului...“. Cu credință tare în Dumnezeu și cu grijă de a păstra rosturile familiei. Fără mare aplecare în a strânge averi. Cu mare grijă de a afla, de a ști de toate, în toate domeniile.“

De ce am stăruit, prezentând cartea, pe descrierea unor personaje? Pentru că Băceștii au înaintat în timp la pas cu modernizarea societății românești și a statului ei, au participat la tot ce a fost mare istorie timp de aproape două sute

de ani; emancipare națională, cotropiri și ocupații străine, războaie și vremuri înfloritoare de dezvoltare, ciopârțiri și reîntregiri de pământuri strămoșești, stăpâniri binecuvântate sau potrivnice omului.

Las cititorului mulțumirea de a descoperi și ineditul acestei cronici de familie, și farmecul interludiilor lirice care intervin, potrivit unei secrete ritmici savante, în curgerea povestirii, așa cum este viața de *dolce far niente* de la confluența secolelor XIX-XX, înnoirea și speranțele din interbelic, experimentele cinice pe oameni și popoare ale regimului comunist, dar și darul supraviețuirii demne a oamenilor sub regim opresiv. Antologice sunt și episoade inedite, așa zice de tip cotidian-istoric, cum sunt bunăoară ordinul dat podgorenilor de a vărsa până la ultima picătură vinurile și țăriile din pivnițele lor în preajma apariției cazacilor aliați din Primul Război Mondial sau contingentele de copii româno-germani sau germano-români născuți din conviețuirii conjuncturale fie în România, fie în Germania între militari departe de țară și locale singure.

Când închizi cartea „ultimului cioban“ al Băceștilor ești îndreptățit să gândești că sunt atâ-

tea de aflat – și de păstrat – din istoria noastră națională, însă – mai important – îți reconfirmi și întărești speranța că Istoria și Memoria unui popor și a celor care-l alcătuiesc nu pot fi aruncate la gunoi ca un card expirat. Oameni care mărturisesc adevărul istoric și al clipei, românii au avut întotdeauna.

Corneliu Vlad

1

TATA MOȘU NICULAE

Pe valea Buzăului, apă rea și capricioasă, când seacă, când vijelioasă, de ia malurile cu totul și lasă numai jale în urmă-i, se află și Pârscovul, comună mare, cu oameni vrednici și înstăriți.

Sunt, pe acolo, nesfârșite livezi de pruni ce mângâie coline molcome, sunt nesfârșite pajiști cu iarbă grasă, unde pasc nenumărate turme de oi, turme aflate în neconținută mișcare de pe coastele Penteleului până în necuprinsul Bărăganului, hăt, către Brăila.

Multă vreme, secretul cașcavalului de Penteleu, ca și al brânzei de Brăila, a fost cunoscut doar de acei ciobani ce însoțesc turmele în ritmul perpetuu al transumanței. De ei, stăpânitorii de veacuri ai aerului, luminii și gândurilor ce se

întrupează pe lângă focuri tainice, în viersuri de dor și jale. De ei, stătătorii pe aceste meleaguri, oameni și animale înfrățite cu natura, încă din vremuri imemoriale.

Folosind calea săpată de apa Buzăului, în îndepărtate vremi geologice, oamenii aceia au bătut cu pasul drumul și au lăsat urmașilor una dintre cele mai ușoare trecători dintre o parte în cealaltă a Carpaților.

Mai târziu, cu mult mai târziu, oameni învățați au săpat în acel pământ, frământat și bătut de ciobani și de turmele lor, descoperind că tot pe acolo – ca de altfel peste întreg trupul României – nu trecuseră doar băștinașii, cu treburile și nevoile lor, ci și alte neamuri aflate în pribegie, cu nesecată dorință de a cuprinde pământ și apă. Așa s-a ajuns să fie descoperită, în acel areal, pe culmea Istriței, vestita „Cloșcă cu puii de aur“, comoară gotică din Epoca bronzului.

Drumul săpat între culmile Siriului și Penteleului era desigur cunoscut atunci când Vlaicu Vodă, în 1368, a dat privilegiu brașovenilor pentru a face negoț liber, către schela Brăilei, pentru că atestarea documentară a Buzăului, datând din 1431, obligă a se înțelege că așezarea era cu mult mai veche pe acele locuri.

Oamenii aflați în cotul Carpaților, în bătaia nemiloasă a Crivățului și a tuturor hoardelor năvălitoare aduse de acel vânt, tocmai din stepele calmuce, din necuprinsele întinderi ale Asiei, au învățat, însă, că... „apa trece și pietrele rămân“..., așa încât, cu trudă și lacrimi, cu dor și credință, au rămas statornici pe meleagurile dăruite de Dumnezeu, de la facerea lumii, apărând în primul și în primul rând limba și portul, numele și credința strămoșească, dreapta credință ce le-a fost împărtășită chiar de „cel întâi chemat“, Apostolul Andrei, care a rostit cuvântul lui Dumnezeu, nu departe de aceste locuri.

La 16 mai 1812, când a văzut lumina zilei Niculae Baci, tocmai se încheia la București pacea dintre ruși și turci.

Nu se știa, însă, acolo, la Pârscov, atunci, că prin acea pace teritoriul dintre Prut și Nistru a intrat în componența Imperiului rus. Timp de 106 ani au stat, de această dată, basarabeni sub ruși, până când Sfatul Țării a cerut alipirea la țara mamă!

Băiatul avea doar nouă ani când Domnul Tudor a fost tăiat și aruncat într-o fântână pentru că îndrăznise să spere că ne vom scutura de jugul otoman. Sacrificiul său nu a fost fără urmări. Deși înfrântă cu ajutorul armatelor turcești, mișcarea revoluționară a avut ca efect major înlăturarea domniilor fanariote. De atunci, atât în Țara Românească cât și în Moldova, au cărmuit numai domni pământeni. Ceasul dezrobirii depline încă nu sunase!

Poporul avea credința că „Unirea face puterea“ și că timpul în care muntenii și moldovenii, împreună, vor fi liberi să cărmuiască după dorințele lor nu poate fi prea îndepărtat. În acest context, acei greci ce au rămas prin părțile noastre au început să-și mai piardă din privilegii și, oricum, să fie tratați cu mai mult curaj și demnitate de către români.

Dar Țara căzuse, iarăși, sub ruși! În câteva zile, prin preajma Paștelui, trupele țariste au trecut Prutul și – între 25 aprilie și 7 mai 1828 – au instalat o administrație militară rusă în locul domnilor pământeni. În 1831, generalul Pavel Kiseleff a fost numit Guvernator, iar Principatele Dunărene au fost guvernate prin *Regulamentul Organic*, situație care s-a menținut până când înscrisul a fost incendiat de revoluționarii pașoptiști!

Când Niculae Baci u împlinise 27 de ani, era deja Căpitan de Plai, pe meleagurile Pârscovului. Treburile lui erau asemănătoare, oarecum, cu cele ale unui comandant de centru de recrutare din zilele noastre. Era trecut prin viață, avusese ocazia să vadă oameni și locuri, era greu de înduplecat și, mai ales, de păcălit. Ținea la tăvăleală, obârșia lui de cioban, înfrățit cu cerul, cu pământul, cu plaiul, cu apa, cu gerul, cu arșița, cu setea, cu foamea, cu jocul, cu dorul, cu gândul, îl făceau să fie hotărât și prudent, iute și aspru, tăcut și hâtru, după cum vremea sau vremurile se schimbau iar el trebuia să le înfrunte sau să se lase în voia lor, spre a-și întregi menirea.

Era nu prea înalt dar bine clădit, vânjos și sprinten. Purta chică castanie iar, sub căciula-i fumurie, ochii cei verzi, cu punctișoare căpriei, mijeau a râde când rostea vorbe în doi peri, prinzând pe câte unul care se grozăvea, iar el simțea că-i mai bine să-i mai taie din nas. Era bun de gură și, de multe ori, vorbele i se întorceau împotriva-i pentru că, nu-i așa, oamenilor nu le-a plăcut niciodată să li se spună, verde în față, vreun adevăr sau să fie luați peste picior, motiv pentru care abia așteptau să se răzbune.

Dar Baci nu punea la inimă.

El pusese ochii pe Maria, codancă cu mult mai tânără decât el, flăcău tomnatic, în ochii oamenilor. Aveau părinții Mariei stare bună, turmă de sute de oi țurcane, oameni și care ce duceau piei, cașuri și urdă la târgul Buzăului și pe drumul Brăilei. Aveau părinții Mariei și livezi de pruni pe rod, cu zăcători și cazane, de făceau o țuică numai bună pentru a lua drumul Brașovului, la țapinarii și muntenii doritori de țarie curată, cu gust și miros de floare albă, de zumzet de albine, de adiere caldă dinspre arsurile mării de iarbă a Bărăganului.

Era înstărit și Niculae Baci. Era și el om de seamă printre oamenii locului.

„Decât să se adune două nevoi, mai bine să se umple doi saci!“ și-au zis bătrânii și au tocmit nunta singurei fete ce o aveau. Baci rămăsese și el singur. Mumă-sa murise, puțin după nașterea lui, pe vremea Ciumei lui Caragea, iar bătrânul se stinsese chiar după ce se înscăunase, în primăvara lui 1834, actualul domn, Alexandru Ghica, în slujba căruia se afla Niculae, ca aducător de oameni pentru Oastea Domnească.

Niculae mai avea un frate, cu mult mai mare în ani, care plecase în Lumea Nouă și-i trimisese

vorbă că acu' îl cheamă John Batch și nu Ion Baci... nu ION, cum fusese botezat, nu Ion, așa cum se statornicise în neamul lor ca să fie numit primul născut de parte bărbătească, Ion, nume scump românesc, nume de sfânt înainte mergător. Dar, de multă vreme, nici nu se mai auzise nimic, nimic, nici ce-a făcut acel John, nici ce a ajuns; iar bătrânii satului i-au spus Baciului să-l roage pe preotul satului să-i facă aceluia slujba celor duși, ceea ce s-a și făcut. Mai avea Niculae și o soră, tot mai vârstnică, măritată pe la Nereju, cu un cioban vrâncean, care o furase, pe vremea Zaveriei. Nici despre ea nu mai știa Niculae nimic și d-aia nici nu i-a dat de știre când se stinsese bătrânul. Acu' el era gospodarul! Avea turmă de aproape două mii de oi, avea tocmiți vreo șapte-opt ciobani, unii din neam, veri mai îndepărtați, alții chiar din munte, de pe la Gura Teghii. Se mândrea cu turmele lui, făcea negoț și-i plăcea să chefuliască, la schela Brăilei, cu neguțătorii, ovrei, greci și armeni, care-l știa și îl așteptau ca să-i cumpere bunătățile, pe galbeni sunători și zimțați.

Baciu era larg la inimă și la pungă, când credea el că-i merg toate bine, și a lăsat cu vorbă de moarte, la fiecare ceas de chef, ca să știe toți

urmașii (dacă și când i-o avea) că... „mai bine o zi vultur, decât un an cioară!“... vorbe cu temei și cu lungă bătaie în neam!

Hora nunții se ținea, după obiceiul locului, nu în acareturile omului, ci în bătătura largă din fața cârciumii satului. Pe atunci, cârciumarul era un grecotei, rămas de pripas pe acolo, după Zaveră. Grecul era înstărit, becher, deși destul de vârstnic. Mieros și puhav, cu ochi lacomi și privire ferită, grecul făcea avere nu numai din băutură ci, mai ales, din camătă. Strângea galben lângă galben și nu-i ieșea din mână vreo firfircă decât atunci când își plătea iubirile. Era grecul om pătimăș, cusurul de nestăpănit fiindu-i jindul către frumoasele locului, iar patima și-o potolea doar cu cine îi lua banii, pe ascunselea.

Nunțașii, încinși, veseli și neobosiți, frământau cu sârg praful din bătătură, fluierul și cobza, lăuta și țambalul, întrecându-se să-i amețească în focul sârbelor, brâielor și horelor bătrânești.

Maria, în cea mai frumoasă zi din viața ei, frumoasă și ea, de pica, tânără, rumenă, cu pielea

fragedă, pleznind de sănătate, cu pletele-i negre-n vânt, cu poalele ca spuma laptelui, fluturând și cu betele roșii săltând ca șerpilor, juca, ochi în ochi, cu Niculae, mândru și fericit și el, parcă nevenindu-i să creadă că, în fine, va intra și el în rândul lumii, așezat și cu rost, lângă această ființă coborâtă parcă din înaltul norilor, din spuma apelor, din noaptea pădurii, din întinsoarea câmpiei, din vuietul vântului, din cântul ciocârlilor, din lumina luminii, chiar așa cum o visase el când, flăcăiandru fiind, păzea oile, culcat pe covorul de iarbă, cu ochii la cer și gândul la minunile lui Dumnezeu, pe pământul acesta plin de atâtea și atâtea taine.

Nunțașii se îmbiau, se cinsteau și – care mai de care – se îndeseau să ciocnească cu Baci, urându-i să-și facă „Casă de piatră“, alături de aleasa lui.

Urarea are rădăcini adânci în tradiția poporului și ea semnifică tocmai necesitatea stabilității și consolidării căsniciei și a familiei. Adică, ei – mirii și urmașii lor –, să nu mai fie nevoiți să plece din calea furtunilor, să ia drumul codrilor, să fugă la munte, să stea prin alte colibe! Nu! Ei să aibă parte de bucuriile vieții, să stea așezați în „casă de piatră“ cu temelie, pe glia străbună, să trăiască și să se înmulțească în pace!

Când jucătorii ostoiseră, la un moment dat, cine se apropie de mireasă, cu gând, chipurile, s-o felicite, mângâind-o pe față dar nemaidesprinzând mâna de pe chipul ei, cine?! Grecul. Lui Baciul i s-au tulburat ochii...

— Ia mâna, Grecule, că te pleznesc, mormăi el, în coasta cârciumarului, luând și mireasa de un braț.

— Țe, mai Baciule, crezi că e frica la mine? Te împusc eu chind vreu! și, zicând așa, grecul se întoarce și intră în cârciumă. N-a trecut o clipită și grecul ieși în ușa cârciumii, cu pușca în mână.

Un fior trecu printre meseni. Baciul, simțind primejdia, se întoarce și-l văzu pe grec cu arma îndreptată către el. Ca fulgerul, din chimirul unde era vârat, se ivi în mâna lui Niculae Baciul pistolul, cu un singur foc, ce îl avea de la un turc din Brăila.

Până să-și dea seama cineva, până să zică cineva ceva, lovitura de pistol îl trăsni pe grec în mir, lăsându-l, fără suflare, pe treptele cârciumii.

Nunta s-a spart pe loc.

Femeile și fetele au fugit, cu țipete adânci; bărbații și-au lungit fețele, înjurând, în barbă, că patima neostoită a Grecului, dar și iuțeala nestăpânită a românului le-au stricat bunătațe

de petrecere, la care, bun înțeles, căzuseră fiecare la dar, cum era obiceiul.

Maria a rămas ca stană de piatră. S-a albit la față, i s-au împăienjenit ochii și, deodată, s-a lăsat, moale, la pământ.

— De-acu', s-a sfârșit viața mea, rosti ea, cu vocea gătuită, pierzându-și apoi cunoștința.

Baciu, rămas în picioare, cu ochii la pata de sânge, care se întindea pe treptele cârciumii, își vârî, cu gest automat, pistolul în chimir și-i spusese unui lăutar, de lângă el:

— Du-te, bre, și adă-l pe Popă înapoi! Să-i citească și Grecului..., că s-a întâmplat să moară fără lumânare... tu-i mama mă-sii!

După judecata ce a urmat, Niculae Baciu a fost pornit, cu țoghia-n coastă, din post în post, pe jos, către Tichilești, pe lângă Brăila, peste ape.

Acolo era o leprozerie iar Baciu fusese condamnat, nu la ocnă – că doar luase o viață de om – ci ca să îngrijească de leproși, pe viață. Se ținuse seama, pesemne, atât de provocarea din partea Grecului cât și de starea și comportarea ce o avusese, până la acea nefericire, criminalul.

Când s-a dezmeticit, după ce a aflat și osânda, Maria a venit la părinții ei și le-a spus hotărârea ei:

— M-oi duce după omul meu!

— Da' cum, draga mamei?! El doară o sta între nefericiții aceia, pân-s-o lua boala și de el. I-or cădea nasul și degetele de la mâini. I s-or topi buzele și o sta rânjit, că așa am auzit că-i boala ceia amară. Cum o să te duci tu după el, draga noastră?!

— Da' eu tot m-oi duce. C-așa a zis Popa și de-acu' el îi omul meu, și la bine și la rău. Asta-i soarta mea d-acu'.

— Da bine, fată, hăi, tu n-oi fi zăludă!, interveni și tată-său. Ce, nici măcar nu s-o gătat nunta. Tu tot fata noastră rămâi. Ești încă mică, ești bogată, ești frumoasă. N-o să rămâi nemăritată. Dacă el nu s-o putut stăpâni, chiar dacă te iubește, până a omorî om tot mai este!

— Tată... mamă, e omul meu! Eu m-oi duce după el.

Și... cum a zis, așa a și făcut. S-a luat după poteră, pe jos, din sat în sat, din aproape în aproape. În a doua zi, pe înserate, a ajuns.

Baciu o privea pierdut, ochii îi erau în ceața lacrimilor, stăpânite cu greu. Mâinile îi erau

cetluite iar la picioare avea niște curele, cu belciuge pe glezne, care abia îi dădeau loc, cât să poată păși.

Slăbise mult, dintr-odată. Țepii rari din barbă parcă încărunțiseră peste noapte. Ținea tiuga cu amândouă mâinile, legate și ele cu dichis, cât să poată apuca o gutuie între ele. Bea cu lăcomie și apa i se scurgea, râu, peste cămașă, spre chimir. Maria îl privea, cu ochii goi, și parcă nu înțelegea pe ce lume se află. Poterașul îi privea pe amândoi, pe rând, cu o adâncă indiferență. El văzuse multe, pe mulți urmărise, prinsese pe unii, pe alții îi scăpase din urmă, pe mulți însoțise la locul de osândă... Acum nu-l interesa decât să ajungă, cât de grabnic, la Tichilești, să-l dea pe prins în primire și să se întoarne, cu bine, la slujbă, la Domnie.

Maria îl privi pe poteraș stăruiitor. În lumina amurgului, acesta îi văzu sclipind ochii ei mari și negri. Îi mai văzu și pielea smeadă, cât se putea vedea prin despicătura iei și, tot acolo, văzu, cu ochi lacomi, sclipirea scăzută a aurului greu.

— Fă-l scăpat pe omul meu și nu ți-o fi degeaba, bade, îndrăzni Măria, cu voce pierită.

Poterașul se făcu că nu o aude. Dar, în gândul său, luciul aurului, pesemne, își începuse deja

joaca. Din ce în ce, se lăsa ceața înserării. Gloata făcuse popasul la marginea satului. Așa le poruncise poterașul.

— Om înnopta aici. Nu mergem în sat. Aici facem focul de tabără. E mai bine să ne păzim singuri decât să ne mai vază țăranii și curioșii. Băi, Vasile, ia-l-ăi pe prins și leagă-l de roata căruței. Hai, puneți mâna de faceți de-o mămăligă!

Maria se apropie de foc, cu teamă, încercând să reînnoade vorba cu poterașul.

— Măi nevastă, fă-te încolo d-aci! Du-te și înnoptează-n sat iar mâine, pe lumină, om mai vedea dacă ți-om da înlesnire să vorbești cu bărbat-tău. Hai, lipsești d-acilea, că ne bagi la vreo belea!... și-i făcu cu ochiul!

Potera se strânsese, de-acu', în jurul focului; mâncau cu ochi obosiți, fără să discute nimic între ei. Luau câte un boț de brânză cu mămăligă fierbinte, zdrobeau câte o ceapă dulce, de Buzău, trăgeau, apoi, pe rând, din burduful cu apă, din piele de capră. Erau osteniți și somnul începea să-i piște de gene. Și ei, și condamnatul mergeau tot pe jos, câte două poște pe zi. În căruța se cărau doar merindele și sacii militari cu alice și praf. Lângă căruțaș sta numai șeful lor. Acu' el se-ntinsese pe o cergă și părea că trage la aghioase.

— Hai, Ilie, treci tu de caraulă primul iar noi ne-om culca pe lângă foc. Pe la primul cântat de cucoși o să te schimbe Dumitru, se organizează oamenii.

Pacea nopții căzuse peste întreaga fire.

După un timp, poterașul se ridică de pe cergă, se îndreptă către căruță, ca și cum ar fi vrut să verifice legăturile prinsului și apoi o porni, în noapte, spre o margine, parcă spre a se ușura. Acolo, fluieră încetișor. Din taina nopții, Maria se apropie, ca o umbră...

Pe drumul Brăilei, mai la vale de Râmnicu Sărat, în zona lacurilor mocirloase și sărate de lângă Jirlău, Amara și Balta Albă, nu departe de apa Buzăului, care aici devine molcomă, mâloasă și teribil de șerpuitoare, cu meandre neînchipuit de dese, pe întinsul câmpiei de la marginea dinspre miazănoapte a Bărăganului se găsește comuna Boldu.

Aici, pe moșia boierului, de câtva timp, nu se știe de unde, se pripășise un om în toiul vârstei, voinic, bine legat, veșnic încrunțat și morocănos. Avea nevastă tânără, frumoasă, dar mereu tristă, tăcută, făr-de lăcuț în privire.

Nu arătau a avea nici un rost pe lume și nu aveau nici de unele.

Ziceau că vin de departe, că le-au murit toate neamurile la o boală grea, că au avut parte de foc, care le-a distrus toată starea și că, de aia, și-au luat lumea în cap.

Omul, însă, era priceput la multe. Știa a scrie și a socoti. S-a dus vestea, iar boierul, după ce l-a descusut, l-a încercat de logofăt.

A rămas logofăt și după ce i-a murit nevasta.

Se topise, pe picioare, zi cu zi. Lumea spunea că, pe cruce, parcă Maria îi era scris numele. N-a plâns-o decât logofătul, Niculae Baci. Nu mai avea acum pe nimeni. De atunci, nici că a mai vorbit de ea.

La vreun an, un an și jumătate, cam prin 1840, logofătul s-a însurat cu o femeie de prin partea locului. Au avut patru copii: doi băieți și două fete.

Primul dintre acei băieți, născut în 1841, a trăit 99 de ani. Este înmormântat la Odobești.

Pe placa neagră, de marmură, scrie că l-a chemat Ion.

2

ION

Copiii logofătului Niculae Baciuc veniseră, cu toții, la arie în acea zi fierbinte, de mijloc de iulie. Din Boldu și până la Balta Albă abia de poți să mănânci o jumătate de pită. Cât o fugă de cal zdravăn, după un șfichi de bici. Dar ei plecaseră de acasă de cum scăpaseră de gura mamei Leonora și acum, în deplină libertate, nu se mai grăbeau. Drumul printre tarlale, prăfos, moale și cald, cotea rareori. Ici, acolo, câte un pom, doi. În depărtare, abia de se zărea cumpăna fântânii de la Botu' Iepii. Aerul era încins, tremura în zare și, uneori, te făcea să crezi că ai greșit drumul și că Balta Albă nu ar fi la capătul cărării, ci undeva spre apus, spre Bălăceanu. Acolo se arătau ape tremurătoare și parcă se auzeau și voci.

Bărăganul își arăta toată puterea lui de rod și fală, acum, în toiul verii. Arăta și puterea lui de

necuprins, nici cu gândul; câmpie fără de margini ce nu poate stăvili nici doruri, nici patimi. Dar copiii știau drumul. Îl aflaseră de mult și mai știau și din poveștile de iarnă, de la gura sobei, din zisele bunicilor, câte amăgiri și câte isprăvi, cu totul neobișnuite, s-au petrecut prin aceste locuri. Copiii se nășteau cu simțul orientării după soare, după vânturi, după urme, după păsări și nu puteau să se rătăcească în marea ce acu' își unduia, val după val, comoara ei aurie.

La moșia Balta secerișul era abia la început dar la arie deja începuseră să se adune care cu snopi grei de rod. Pe arie, la roată, caii bătrâni se mișcau lenevos, în cerc, cu greabănul lăsat, punând pas după pas, în cerc, continuu, după lungimea hamului legat de parul din mijloc. În urma bățătorilor, spicele se desfăceau și boabele de grâu arnăut luceau la soare cu o sclipire de aramă aurie. Românii erau osteniți dar se vedeau a fi și bucuroși. Anul acesta se arătase bun. Plouase la timp și recolta de grâu era mănoasă. Acu' se rugau de Sfântul Ilie să-i lase să bage grânele în hambarul boierului și să-și poată lua și ei partea cuvenită. Logofătul venise cu docarul. Îi bruftuluisă încă din margine. Îi zorea și-i bo-dogănea mereu. Nimic, parcă, nu făceau ei de

să-i fie cu mulțumire deplină lui Baci. Oamenii, însă, îl știau de mult. Știau că are dreptate, că este priceput și că trebuie să faci întocmai cum a orânduit el treaba. Știau că are gură rea. Dar mai știau și că nu este rău, câinos, în sufletul lui. Era pretențios dar era și drept. Uneori, chiar milos, îngăduitor cu cine s-a pomenit cu necazul pe cap. Dar, Doamne ferește, să te prindă cu minciuna sau să-i întorci vorba. Atunci parcă-i fiară. Nu se uită unde și în cine dă!

Ion își auzi tatăl cum striga la neica Tudor să oprească roata și să mâie caii la baltă, lângă arini. Era ora amiezii și nu se mai putea treiera.

Merseră către salcâmul ăla bătrân, de lângă Puțu' lu' Stan. La umbra prăfoasă, pe iarba coaptă, era deja așezată cerga din docar și acu' se pregăteau să se aștearnă și niște ștergare.

Baci se uita, dintr-o parte, cum înfulecau copiii. Brânza, ceapa roșie și dulce, pătlăgelele, castraveții, se topeau văzând cu ochii. Ion mânca tăcut; Vasile, mezinul, bondoc, tare ca pietroiul, o tot înghesuia cu cotul pe soră-sa, Ioana, care îi era mai de-o vârstă. Dobrița mânca cu grijă și se tot uita în golul cerului, de parcă ar fi așteptat să se întâmple ceva. Crescuse înaltă, era oacheșă și avea ochii verzi-căprii ai tătâne-său. „Mâine-

poimâine, prinde aripi“, gândi Baciul și se întoar-se cu fața către fiul cel mare:

— Băi, ți-ai luat plaivazul și hârtie, cum ți-am spus de cu seară?

— Păi!?

— Cum termini de mâncat, te-apuci să socotești sacii de pe arie. Vezi că n-a încărcat încă nici o căruță. Înscrii câți saci au pus fiecare în car și ții socoteala la tine. Mi-o dai deseară.

— Și cu ăștia micii, ce fac? Îi las să se întoarcă singuri?!

— Păi cum? Dobrița are 12 ani! Chiar dacă-i doar cu un an mai mică decât tine, e fată și fetele știu mai multe decât băieții, uneori.

Dobrița nu mai putea de mândrie. Se roșise toată de nu se mai deosebea de cununa de maci pe care și-o culesese de prin lan. Simțea și ea că e „sufletul“ lui taică-său și că ceilalți o și jinduiau pentru aceasta.

— Las' tătucă, că ajungem noi cu bine. Mai stăm nițel p-aici, că tare-i bine cu matale, tătucă, se linguși ea.

Ion oftă pe înfundate. Știa el ce știa. Din toamnă nu o să mai aibă pe cine jindui...

Pentru că nu-l dădea bogăția afară din casă, Baciul hotărâse să-l dea pe Ion ucenic, la Râmnic.

„P-ormă, fetele or să crească, o să le mărit, cu ajutorul lui Dumnezeu. Vasile e mic. Oi vedea eu și cu el ce-oi face“, își spunea logofătul. „Întâi și întâi trebuie să-i fac un rost lui Ion. Acu’... chiar de știe să scrie și să socotească bine, penițar nu-l fac! Nu-l fac penițar, în ruptul capului! Țștia sunt doar niște coate-goale! Oameni cu stare, stimați, bogați și căutați tot negustorii rămân. Negustor îl fac, să mă pomenească!“

Ion învățase carte în Boldu. Școala primară toată, în limba română. Nu știa o boabă slavonește. L-a dat logofătul mai târziu la carte, l-a ținut pe lângă casă, să se mai întărească.

În luna iunie 1851 se dăduse „Așezământul pentru reorganizarea învățământului public“ și – de atunci – limba română devenise limbă de predare în școală. Tot atunci s-au fixat și treptele: primara, secundara și „înaltele științe“.

Vara a trecut ca un fum.

Pe cer, pe înserate și pe noapte, deseori, se auzeau fâlfâiturile și gâgâielile rare ale cârdurilor ce zburau de la Balta Albă spre Balta Brăilei. Știa Ion că, de acolo, de unde era soborul lor de toamnă, se uneau în cete mari, mari și începeau acea călătorie lungă spre țările calde.

„Unde or fi țările calde? Cum o fi iarna pe acolo? Cum să nu fie niciodată troiene cât casa, de nu se mai vede decât coșul sobei?”

Să nu se auză p-acolo vuietul crivățului? Nici urletele lupilor, care-ți îngheață sângele-n vene? E-hei, câte sănii au rămas doar cu lemnele din miezul lor iar, pe lângă ele, când venea primăvara, se mai aflau doar ciolanele cailor și, uneori, ceva oseminte de-ale călătorilor ce se încumetaseră să se pună iarna cu Bărăganul... cu viscolul... cu gerul... cu lupii! Cum să nu ningă deloc prin țările calde!? Să fie tot mereu așa cum e vara, pe la noi. Păi, nu te plictisești?!

Ce bine că la noi nu sunt țările calde! Ai vara – vară, când mori de cald și te duci și te-arunci în gâldău, la gărlă sau chiar la Balta Albă, chiar dacă e neagră și puturoasă. Știi toți că apa aia de acolo te vindecă de multe. La fel ca aia de la Amara sau tocmai de la Lacu-Sărat. Ai toamna – toamnă, când căldura este blajină, de te mângâie și-i plină de miros de prune coapte, de mere și de gutui, d-alea de le pune mama Leonora în camera de curat, de miros toată iarna și nu te lasă să te copleșească gândurile triste, pentru că tu aștepți mereu, mereu să se schimbe vremea și să vie, în fine, primăvara. Primăvara care te

face să zburzi odată cu mieii, să te înnebunești de atâta culoare și parfum, să alergi, să alergi pe întrecute, cu câinii, cu pisicile de pe lângă casă, cu găzele și cu păsările. Toți și toate parcă sunt nebuni de fericire. A revenit viața pe pământ și lumea este atât de frumoasă! Cum să fie bine, deci, acolo unde nimic nu se schimbă și unde totul rămâne, zi de zi, cum a fost ieri, cum o să fie mâine!“

Docarul se legăna în mersul trăpașilor iar gândurile băiatului se legăneau parcă în același ritm. S-a zis cu vara. De ziua tăierii capului lui Săn' Ion au spart pepenii verzi, să nu rămâie cu chelie, dacă-i taie ca în celelalte zile. A fost și hramul bisericii din sat, de Sf. Alexandru. Acum e zi-ntâi, e toamnă, parcă s-a lăsat și-o păclă peste ochi, cu un fior în spate, cu tot. În docar, la spate, e lădița cu schimburile. Trei cămăși albe din in, trei izmene de pânză bătută și două cămeșoaie, pentru noapte. Niște ciorapi împlețiți, într-o undrea, de bunica, și cartea aceea de rugăciuni, de la mănăstirea unde a învățat mama Leonora.

Până la Râmnic nu e cale decât de vreo 18-20 de kilometri.

Au ajuns repede, până în prânz.

— Jupâne, să dea Dumnezeu pace-n casă și câștig pe masă!, spuse logofătul, cu un fel de vioșie ce nu-i stătea în obicei.

— Mulțumim dumneavoastră, cinstite logofete, și poftim, poftim de intră... Acesta-i feciorul ce vrei să-l fac om?

— Ba..., că om l-am făcut eu..., mormăi Baci, care nu putea și nu voia să-și ascundă nicicând gândurile. Matale, Jupâne, oi avea de-acu' grijă să-l faci pe omul ăsta mic, mare! Să fie în rândul lumii, chivernisit și ajuns, cum este și Domnia ta, Jupâne. Ți-oi rămâne dator, dacă te vei purta cumsecade cu fiu-meu. El a primit de la mine învățătură să nu-ți iasă din cuvânt și știe bine că, de-ți va aduce vreo supărare, eu și numai eu o să fiu acela de i-oi muia oasele!

Jupânul Andrei, negustor cunoscut în Râmnicu Sărat, ținu să apese pe vorbe:

— Logofete, vorba mea rămâne vorbă! Cum ne-am înțeles! Băiatul rămâne la mine, băiat de prăvălie, bun la toate. Să măture, să spele podelele, să curețe curtea și prispa, să șteargă vitrinele, să care coșnițele neveste-mii de la piață, să dea de mâncare la păsări și să rânească la porci, să meargă cu pachetele pe la boierii care cumpără pe păsuală de la mine. Dacă este muncitor,

dacă muncește cu râvnă și credință, am să-l las să mai tragă cu ochiul și cum se face vânzarea, după un anume timp.

— Și munca aceasta a băiatului, cum o s-o răsplătești, jupâne?

— Băiatul o să facă ceea ce am zis vreme de vreo 4-5 ani, pe mâncarea mea, pe găzduiala mea, iar la Paști, o să-i dau un rând de haine mai subțiri și la Crăciun, alt rând de haine, mai groase. O să-i dau și o pereche de ciubote pe an. Pe urmă, după ce o trece vremea aia și dacă el se arată că e vrednic, ager la minte, cinstit și stăruitor, o să-l fac tejghetar.

— Să dea bunul Dumnezeu s-ajungem acel timp, Jupâne. Dar... la parte... la parte când o să-l iei?!

— Eu nu am de gând s-o fac pe asta! Au făcut-o alții și și-au dat cu pumnii în cap. Noi nu suntem nici greci, nici armeni, nici ovrei. Noi suntem români și românii, niciodată, n-au ieșit cu bine dintr-un lucru amestecat. Românul trebuie să-și facă rostul singur. Numai așa bogăția fiecăruia poate să ajungă bogăția tuturor! Când tejghetarul meu o fi de 21 de ani și o vrea să meargă pe picioarele lui, de unul singur, eu o să-i fac un plin de marfă și o să-l ajut să-și deschidă dugheana

lui. Dacă e cinstit și cu frică de Dumnezeu, când o fi pe rost, o să-mi înapoieze marfa în bani, chiar și cu țârâita. Așa-i bine să se facă și eu așa am făcut până acum. M-a ajutat Dumnezeu de-am scos pe mulți la limanul lor și văd că este loc destul pentru toți. Unii au plecat de-au umplut pământul și tot îmi mai vine câte o vorbă bună de pe la ei, prin ovreii ăștia ambulanti...

Ecaterina Dumitrescu, din Boldu, rudă de aproape cu Răilenii cei bogați, abia ce împlinise 15 ani, când a prins de veste că va fi pețită.

Își dădea coate cu soră-sa, Vasilichia, abia așteptând ziua vederii. Fetele fuseseră educate la mănăstire, la Cotești, iar, după obiceiul locului, nu mai trebuia să treacă mult timp până să-și facă rostul în viață.

Mai ales ele, fete de oameni înstăriți. Fratele, Dumitrache, era încă mic și nu-și dădea seama, prea bine, despre ce se pune la cale.

În ziua aceea, parcă totul sclipea pe pământ, pe apă, pe cer.

Era ziua de 10 mai 1866 și, de la București, venise vestea mare că Țara are domnitor nou în persoana Prințului Carol.

Cu puțin timp mai înainte, prin luna aprilie, chiar și pe la începutul lui mai, se mișcaseră oamenii prin țară, chiar și grănicerii de la Dunăre, precum că ar fi vorba să se anuleze legea rurală, dată de Vodă Cuza. A trebuit multă pricepere și stăruință să se lămurească lumea că nici vorbă nu ar fi de așa ceva.

Din contră, de acum înainte era de așteptat ca și țara noastră să intre în rândul lumii, că s-au săturat, cu toții, de „mâncătoriile“ și de intrigile ce se purtau de la un boier pământean, os de domn, la altul, care mai de care să-și vadă, doar el, traista plină.

„Așa, om străin, de familie bună, înrudit cu toate capetele încoronate ale Europei, neamț, de, care are doar o vorbă (*Ein Mann, Ein Wort*) s-ar putea să curme vrăjmășiile și să pună lumea pe muncă, că doar ăsta-i leacul sărăciei!“

Aste vorbe, ce se auzeau din salon, le rostea pretendentul în timp ce surorile, aflate în cealaltă cameră, în spatele ușii întredeschise, se tot mirau de cât pare acela de isteț.

Ion Baci, negustorul, avea acum 25 de ani împliniți și ținea prăvălie cu vad, în Râmnic, la ieșirea către Focșani. Îi mersese vestea, încă de la început că a fost omul de încredere al Jupânului Andrei și că este un om serios.

Cu Jupânul se socotise, pân' la ultima para, dar, când avea nevoie de vreo părere, tot la Jupân mergea. Și acum, când se apropia de magazin, parcă i se punea nodul în gât. Nu-i trecea Jupânului pe dinainte și, în fața lui, nu ridica ochii sau tăria vorbei. Jupânul se făcuse, totodată, și respectat și temut, dar și iubit. Cu acea iubire bărbătească, dulce-acrișoară, pe care o au, îndeosebi, și dulăii de la stână care se așteaptă, oricând, ca din mâna ce le aruncă boțul de mămăligă să mai scape și vreun bulgăre, preț al vreunei fapte rele, știute numai de stăpân!

Era, de-acu', bărbat împlinit, bine legat, aproape înalt, cu pieptul scos în afară și cu tendință de burtă, dar pusă sus, semeață. Avea căutătura dreaptă, vorba scurtă și mâna iute. Nu prea obișnuia să glumească și își ținea întotdeauna cuvântul dat. Se culca de cu vreme și se scula de cu noapte. Știa, pe de rost, orice lucru unde este pus și se făcea foc și pară dacă s-ar fi schimbat acele locuri, făr' de știința lui. Ucenicii și teagherarul lui ajunseseră repede să-i cunoască firea. Îi luaseră seama și nu duceau nici o grijă dacă îi făceau voile.

Acum era decis să se căpătuiască și venise s-o ceară pe Ecaterina, pe care o și avea în gând

de pe vremea când, ucenic fiind, mai ajungea o dată, de două ori pe an acasă, la Boldu, și se întâmplase s-o vadă pe copilă.

Familia Răilenilor, din care era desprinsă ramura Dumitreștilor, aflate despre pețitor și vedea cu ochi buni măritișul nepoatei cu fiul logofătului, ajuns om cu stare în Râmnic.

În fine, nunta s-a ținut în toamna aceluiași an. Petrecerea a durat, ca în povești, vreme de trei zile și trei nopți. La asemenea încercări, Ion N. Baci, ca și tătâne-său, nu dădea semne de oboseală, nici de zgârcenie. Se desfundeau butiile și se învârteau frigările, cu focuri haiducești, în curtea casei părintești, de se țineau cu greu meserii în picioare, de atâta chef, joc și voie bună.

Socrul mare, logofătul, om vârstnic acu', după cântarul lumii, om de aproape 55 de ani, trecut și lovit de viață; om care luase viața de la început, după acea mare încercare ce i-a fost dat s-o trăiască, privea acum pe întâiul său născut cu ochii parcă încețoșați de o zbatere dinlăuntru. Era bucurie, era mândrie în privirea lui. Era amintire dulce, era amintire crâncenă în privirea lui. Era, în sufletul lui, luptă și împăcare. Vedea, parcă aieva, nunta lui nenuntită și simțea, parcă aieva, în preajmă-i, și duhul acelei prime

mirose, parcă ocrotind și pe acest nenăscut de ea, în această fericită zi de nuntă, așa cum, prin sacrificiul ei, l-a făcut pe el om liber, l-a redat vieții, l-a făcut alt om pe el, pe el cel de acu', care, prin acest întâi născut al său și prin aleasa lui, va putea să continue spița neamului, cum i-o fi scrisă.

Căci, multe și necunoscute sunt căile Domnului!

După ce s-au stabilit la Râmnic, soții au purces să-și întărească gospodăria și neamul.

Din căsătoria sa cu Ecaterina, Ion a dobândit zece copii, născuți între 1868 și 1890. Fata, născută prima, a murit la foarte scurt timp după naștere.

La 14 februarie 1870, s-a născut primul lor băiat, Ioan I. Baci, cel care, mai târziu, își va zice, sau, mai bine zis, căruia i se va spune JEAN.

Negustoria lui Ion mergea bine.

Foarte bine a început, însă, să meargă de atunci de când autoritățile l-au împuternicit să facă afaceri cu trupele rusești.

În luna aprilie 1877, armatele țarului au trecut frontiera Principatelor Unite, cerând voie ca să o facă pentru prima oară în atâta amar de vreme!

Muscalii, ca întotdeauna, erau mulți și mult prea mândri de rolul pe care singuri și-l acordaseră în istorie, încă de la Petru cel Mare. Acest mesianism exclusivist în apărarea credinței ortodoxe a fost, de fapt, paravanul sub care ei și-au ascuns, de demult, poftele expansioniste, acaparatoare.

Pornind război cu turcii, cum o mai făcuseră de multe alte ori, de această dată au trecut și Dunărea și n-au mai folosit teritoriul nostru drept câmp de bătălie. S-a întâmplat, însă, să fie copleșiți de osmanlâi pe la Plevna așa încât, lăsând mândria la o parte, comandantul lor suprem, Marele Duce Nicolae, fratele țarului, a fost nevoit să trimită Prințului Carol celebra telegramă, prin care îi cerea ajutorul: „Les Turcs ayant amassé les plus grandes masses à Plevna, nous abiment. Prie de fair fusion, demonstration et, si possible, passage du Danube que Tu desires faire. Entre le Jiu et Corabia cette demonstration est indispensable pour faciliter mes mouvements“.

Și așa a început, cu adevărat, Războiul nostru de Independență!

Devenind furnizor oficial al trupelor rusești, Jupânul Ion N. Baciuc a început, cum era și firesc, să facă, pe seama muscalilor, afaceri înfloritoare pentru el. Atât de înfloritoare încât, în anul următor, în 1878, a și ajuns să deschidă un nou magazin, în plin centrul orașului Râmnicu Sărat. Magazinul era, pe atunci, cel mai mare din oraș, purta denumirea de „MAGASIN UNIVERSALE“ și în el, într-adevăr, se găseau de toate. Și alimente, și coloniale, și delicatese, dar și fierărie, stofărie sau mărunțișuri.

Schimbându-se, astfel, timpurile, oamenii și mentalitățile, Ion, negustorul, a decis ca afacerea lui să n-o treacă fiilor.

Pe aceștia, el hotărâse că trebuiește să-i facă... „oameni“!... adică să-i dea la carte, că... „doar oamenii cu studii înalte pot să conducă, de acum, în țară, mai ales dacă au și bogăție de acasă!“

Așa că, pe primul născut, în viață, l-a trimis în Belgia, la Gand, să studieze Dreptul și Științele Comerciale.

Pe fiica cea mare, Maria, a făcut bine, însă, de a măritat-o cu cel mai bogat viticultor cunoscut în zonă, anume Jan Giurcea.

Costică, născut cu zece ani în urma lui Ioan, a studiat, de asemenea, științele economice și a ajuns să fie secretarul Camerei de Comerț din Brăila, vreme de aproape patru decenii. A ajuns și el om bogat, luând nevastă cu zestre, cu zeci de hectare de vie pe la Vărsătura Odobeștilor.

Vintilă, care făcuse Liceul Comercial la Galați, a ajuns director al Băncii Italo-Române, în Capitală, cunoscut și apreciat în lumea finanțelor și a bancherilor.

Mezinul, Mircea, care era cu douăzeci de ani mai mic decât Ioan, a făcut temeinice studii de agronomie și a ajuns viticultor vestit. A organizat Stațiunile de cercetări de la Odobești și Cotnari iar cei care au avut ocazia să-l cunoască în acea perioadă, printre care Octav Dessila sau Păstorel, nu au făcut economie de aprecieri asupra talentului său deosebit de „cupajor“. De altfel, au și lăsat rânduri pline de simțire și de adevăr asupra calităților umane și profesionale ale acestui din urmă nepot al lui „tata-moșu’ Niculae, care a împușcat Grecu“.

Pe Eugenia, născută în 1885 și stinsă în 1975, a măritat-o cu „nenea Tănase“, magistrat de înaltă ținută morală și profesională, care a promovat până la Înalta Curte de Casație. Nepotul

acestora, Sorin Zugravu, fiu de inginer reputat, este un om al Cetății, creator de artă, publicist redutabil (cel căruia îi aparține sintagma: „zâmbetul de lucru!“ pe care a aplicat-o unui anume șef de stat de care a avut parte România după un șir de evenimente întunecate și sângeroase), om cu coloană vertebrală și cuget drept în plină furtună socială, om care a moștenit de la aneștrii săi nu numai curajul și impulsivitatea cât, mai ales, sensibilitatea și gustul natural pentru frumos pe care îl aveau acei necunoscuți înaintași care au viețuit lângă și împreună cu Mama Natură, alături de toate acele minunății create prin voia bunului Dumnezeu.

În noaptea de Sfântul Ilie a anului 1905, un incendiu de proporții neobișnuite s-a pornit în gospodăria negustorului Ion N. Baci.

Au fost prefăcute în scrum nu numai casa de locuit și acareturile ei, cât, mai ales, depozitele de mărfuri și magazinul.

Faptul că focul a cuprins, dintr-odată, întreaga gospodărie a făcut să se vorbească că el a fost pus de o mână criminală.

Lovitura a fost CUMPLITĂ.

Ion N. Baciuc nu a mai fost în stare să se restabilească financiar, în timp rezonabil, astfel încât, curând, a intrat în încetare de plăți. Nesuportând situația și suferind o puternică depresie, în luna decembrie 1905, Ion își trage un glonț în tâmplă, încercând să se sinucidă.

Jean, Costică și Eugenia l-au dus, cât se putea de repede și de bine pe atunci, la București, unde, după mari suferințe și mari încercări, Ion a reușit să fie menținut în viață.

Apoi, timp de zece ani, el a locuit la Brăila, la fiul său cel mare iar, după aceea, s-a retras la Odobești, la ginerele și fiica sa, Maria, unde a rămas până la moarte, în 1940.

Din 1920 era văduv și după ce a fost declarat falit el s-a considerat în moarte civilă!

Despre tatăl său, Vintilă îi scria nepotului de frate, Ionel: „Tata avea principii sănătoase în materie de educație: până să spui tu «VETO!», îți și dădea «borșul» pe nas! ... iar despre principiile morale, să nu mai vorbim! Doar el a fost acela care a spus: «Mai bine mort, decât dezonorat!»“

3

JEAN

Când Nică (căci așa i se zicea acasă lui Ionică, în copilărie) terminase clasa întâi primară, tocmai se sfârșise și războiul cu turcii.

România era de acum independentă și, deși nu i se zicea astfel, românii se știau liberi, neatârnați și uniți, cu toții dorind ca treburile, în țara lor, să meargă bine, țara să prospere și să nu mai rămână în urma altor neamuri, pentru că veștile despre descoperirile științelor și aplicațiile lor ajungeau repede iar oamenii simțeau că trebuie să se lase cuprinși de acele noutăți.

Astfel s-a făcut că sub oblăduirea înțeleaptă și severă a lui Vodă Carol s-au păstrat și s-au dezvoltat toate reformele pe care le începuse Alexandru Ioan Cuza, Domnul Unirii, mersul înainte al societății cuprinzând, desigur, și alte

măsurii de organizare socială, economică sau administrativă.

Războiul cu turcii continua, însă, pe alte câmpuri de bătălie și cu alți participanți.

Cei mai mari, mai vânjoși, mai ageri erau „doroștii”, cu Nică în fruntea lor, în chip de Peneș Curcanul sau, alteleori, de Valter Mărăcineanu... Cei mai mici, mai nevolnici, mai fricoși, desigur că erau „turcii” iar rolul lui Osman Pașa era acceptat numai după multe tocmești și vociferări, uneori chiar prin sorții arșicelor, mai mult cu sila, căci se știa că... „ăla o să ia o papară bună!”

Deși în timpul războiului adevărat Nică văzuse în prăvălia lui taică-său nenumărați muscali și sistrițe, care făceau negoț bun și nu erau cârcotași la prețuri, totuși, în războiul lor de jucărie, niciodată copiii nu-i puneau și pe ruși la socoteală. Ce mai, turcii au fost bătuti doar de români; știm noi de la școală; că Domnu’ nu îi pune degeaba să învețe pe de rost toate poeziile cu „Oștenii noștri” ale lui Vasile Alecsandri!

Copilăria lui Nică a fost frumoasă, căci era primul născut, în viață, băiat, văzut cu drag și de maică-sa, Ecaterina, și de Jupân Ion, taică-său, om mai zgârcit cu dezmierdăriile.

Se juca cu copiii din vecini, prin toată întinsoarea Râmnicului, numai pe soră-sa, Maria, mai

mică cu doi ani, n-a putut s-o convingă niciodată de importanța luptelor cu turcii iar ea n-a vrut să facă nici măcar pe Prințesa Elisabeta la capul răniților!

Când a terminat „primara“, frate-său, Costică, avea abia un an. Nu se știe de ce, Ion N. Baciuc a luat hotărârea ca fiul său cel mare să facă gimnaziul la Bârlad. Deși până la Focșani erau numai vreo 40 de kilometri, iar calea ferată Buzău-Mărășești (prima construită de ingineri români) tocmai fusese inaugurată, la 30 octombrie 1881, și fără a mai pune la socoteală că la Focșani funcționa și unul dintre puținele licee din țară, anume liceul UNIREA – înființat în 1866 –, negustorul și-a trimis totuși băiatul la PENSIONUL GALLIN din Bârlad. Probabil că, în decizia luată, o fi cântărit greu și împrejurarea că acolo, la Bârlad, în acel pension, pe lângă regimul sever de educație și supraveghere, se mai învăța, obligatoriu, limba „bonjuriștilor“, despre care negustorul știa că este bine să fie cunoscută cu amănunțime și nu doar „amețită“, așa cum prețioșii și prețioasele vremii o mai făceau, după cum se știa și din caricaturizările unor literați, printre care și Alecsandri, cu Chirița dumnealui.

Cum-necum, de la aproape 12 ani și până la 16 ani, Nică a stat în străini, vacanțele lui fiind

scurte căci, în rest, se făceau excursii de studii și aplicații. Acest fapt l-a marcat și el a devenit, de timpuriu, un singuratic, scump la vorbă, greu de înveselit, măsurat și econom. Pe de altă parte, iute la mânie și stăruitor în acțiune. Creștea puternic, vânjos și îndesat la carne, cu ochi ageri, inteligenți și cu o expresie distant-disprețuitoare față de cele ce el le socotea „nimicuri“.

După absolvirea Gimnaziului Pension Gallin, tatăl său l-a cântărit cu privirea și l-a cercetat adânc. Îl urmărise și știa că băiatul nu pierduse timpul și nu-i cheltuisese banii de pomană pe acolo. Se sfătuisese și cu alți cunoscuți sau prieteni de-ai săi și ajunsese la concluzia că ar fi timp pierdut să îl dea pe fii-său la carte, mai departe, la liceu. Mai bine și mai bine, să-l dea la singura școală din țară la care, după absolvire, îl poate aștepta o sigură carieră de funcționar superior în Justiție sau în Administrația de Stat. Această instituție (ce a funcționat până în 1940) se numea Școala de Științe de Stat și funcționa în capitala țării. La baza cunoștințelor predate se afla Dreptul, în special dreptul administrativ și constituțional.

Era sub directa oblăduire a lui Vasile Lascăr, cel care afirmase că dorința lui de căpetenie este

să facă din: ...„Administrație o a doua Magistratură a Țării!“ . Ce vremuri de glorie pentru România și cetățenii ei! Într-un timp relativ scurt, țara s-a dezvoltat considerabil, s-a construit enorm de mult, s-au pus bazele unor instituții care funcționează și în prezent, s-au făcut remarcabili cercetători și savanți care au uimit străinătatea cu profunzimea gândirii lor, au apărut opere literare și artistice care au format baza culturii unor întregi generații de urmași. S-au stratificat raporturile sociale și s-au stabilizat norme de conduită, la temelia cărora principiile morale și bunele obiceiuri strămoșești nu erau printre cele din urmă. Țara intrase, cu adevărat, în consonanță cu tratatele încheiate și cu schimburile efective făcute, în marea familie europeană, de așa manieră încât i se zicea „Belgia Orientului“ iar Bucureștiului începuse să i se zică „Micul Paris“!

La 19 ani, tânăr absolvent al acelei unice școli din țară, cu reale perspective de a se integra în Administrație, Ioan I. Baciș, căci așa semna Nică scrișorile de acum, cuprins de dorința de a-și demonstra bărbăția, curajul și virtualul eroism, a luat hotărârea de a se înscrie voluntar la Regimentul 1

Geniu București, care, și pe atunci, era considerat o unitate de elită.

Așa că, între 1889 și 1892, tânărul nostru își va face întregul stagiul de trei ani de militarie pentru că, pe atunci, nu venise moda celor „cu termen redus“. Cum nu există vreun bărbat care să nu pună preț pe isprăvile din armată, nici Nică nu a făcut excepție. Numai că el povestea mereu urmașilor sau celor interesați să-l asculte cum erau duși, cu trupa, să studieze, pe viu, modul în care se construia Palatul de Justiție, pe cheiul gârlei, după planurile arhitectului francez Ballu. Construcția a început în 1890 și a durat cinci ani până la recepție. Fundația antiseismică era concepută pe sistemul „nucă“, într-un mediu lichid, bine izolat, ce permitea întregului edificiu să oscileze, să nu rămână rigid și astfel să nu poată fi afectat atât de ușor de cutremure mari. Târziu, abia când s-au săpat galerii pentru metrourile bucureștene, izolația fundației a fost afectată, lichidul s-a scurs, „nuca“ a rămas seacă, astfel încât s-a compromis intenția inițială și întreaga construcție poate pătimi ușor. În aceeași perioadă, povestea Nică, a asistat și la construirea Școlii Centrale de Fete de la Grădina Icoanei, lucrare marcantă, în stil național, condusă de

celebrul nostru arhitect Ion Mincu și care a fost realizată doar în doi ani, între 1890 și 1892. Nu avea Nică de unde să știe, pe atunci, că în acel imobil va studia viitoarea sa soție, Camelia, de asemenea fiică de arhitect.

Dar cel mai mult a fost impresionat Nică de prezența sa la premiera piesei „Năpasta“, a lui Ion Luca Caragiale. Pentru bună purtare și îndeplinirea conștiințioasă a ordinelor, un grup de colegi de armă au fost învoiți o după-amiază întreagă, până la ora stingerii, așa că fiecare a avut de ales cum să se distreze. Ionică a ales teatrul și nu i-a părut rău niciodată. Era seara de 15 februarie 1890 și el a considerat ocazia drept un cadou ce și l-a făcut la împlinirea celor 20 de ani. În distribuție străluceau Grigore Manolescu, în rolul lui Dragomir; Aristizza Romanescu o juca pe Anca și Constantin Nottara, pe Ion. Așa ceva nu se poate uita cu ușurință, mai ales că, sub aspectul său de morocănos, Ionică păstra sevele strămoșilor săi, ciobanii, oameni cărora le pasă de tot ce se întâmplă în jurul lor, cu ei și cu animalele lor; cu sălbăticiunile câmpiilor sau ale pădurilor; cu scurgerea apelor, cu rotirea stelelor, cu joaca norilor, cu șuierul vânturilor, cu căderea timpului. Oameni simțitori, dacă nu sensibili,

fără exteriorizări vizibile dar cu trăiri profunde, după cum se poate observa din ascultarea atentă a melosului specific, a vorbelor cântate, a datinilor păstrate.

Mai păstra Ionică, la cei 22 de ani, împliniți la terminarea Armatei, un mare dor de ducă și de libertate, sădit tot de acei strămoși neștiuți, iar sângele năvalnic al vârstei sale își cerea anume drepturi firești.

Așa s-a făcut că, într-o seară, prin preajma Deniilor, când pomii de pe Kiseleff explodau în noile lor veșminte, Nică s-a decis s-o ducă la el acasă pe Olimpia, fata Popii Cornișanu, de la Sfinții Voievozi...

O cunoscuse, nu de mult, și o plăcuse. L-a plăcut și Olimpia pe el, căci era frumușel, bine legat, spiritual și inteligent, cu bune maniere. Popa avea copii mulți, case multe și bani și mai mulți. Era vestit în tot cartierul. Avea burtă și mână de popă, cum spune gloata, dar îi ținea pe toți ai săi la respect, cu asprime și în regim spartan.

Văzând Jupânul că fiu-său nu dă semne că ar vrea să se folosească de cele învățate până atunci, mai ales că terminase și cu stagiul militar,

văzând că nu dă semne că ar vrea să se întoarcă la Râmnic, a început să cerceteze prin confrăți de-ai săi, din lumea neguțătorilor, astfel încât l-a descoperit pe vinovat cum „că stă în păcat“ cu Olimpia, pe banii Popii, bani luați discret de concubină, că avea de unde, iar taică-său, pe semne că de mulți ce avea, nici nu le mai ținea socoteala.

Așa că singurul lucru ce i-a unit (fără a se cunoaște vreodată) pe negustorul Baciuc și pe preotul Cornișanu a fost opoziția lor unanimă la împreunarea copiilor lor. Și... pentru că... „amorul e un lucru foarte mare...“ iar Ionică chiar credea, pe atunci, că nu se poate decât cu Olimpia, Jupânul a luat hotărârea radicală: ca să-i despartă, pe veci, îl va trimite pe Ionică în străinătate, să învețe Dreptul la Universitatea din Bruxelles!

La așa tentație, firește, Nică nu a mai putut rezista.

A plecat, val-vârtej, lăsând Olimpiei scrisoare de adio, romantică și romanțioasă.

Dar... te pui cu Amorul?! Ce credeți c-a făcut fata Popii Cornișanu? A pus mâna, pe ascuns, și și-a luat, după socotelile ei, partea de zestre de la taică-său, numai aur și giuvaericele, și... dusă a fost!

Timp de trei ani a stat JEAN BACIU student la Bruxelles, până a obținut, la 20 octombrie 1896, diploma prin care „UNIVERSITÉ DE BRUXELLES – FACULTÉ DE DROIT a declare que ms. Jean Baciú, né a Rimnicu Sarat (Roumanie) a subi devant elle d'une manière satisfaisante, les eupreuves prescrites par les reglements de L'Université esqu en consequence il a ete proclame CANDIDAT EN DROIT.“

Semnează, lizibil, secretarul Universității, ms. A. Lavachery; din semnătura rectorului se distinge clar numele Goblet iar din cele ale profesorilor numele lui Alphonse Rivier.

Materiile predate și trecute pe diplomă erau: droit romain (entier); droit constitutionnel; droit civil; L'Encyclopedie du droit; L'Histoire du droit civil.

Cum erau legile pe atunci (și poate că unele vor mai fi în vigoare și azi), pentru a practica dreptul, acea diplomă nu era, însă, suficientă. Mai trebuia obținută și DIPLOMA DE DOCTOR ÎN DREPT. Jean nu a mai continuat, însă, acele studii necesare pentru că – între timp – taică-său a aflat că în vreme ce băiatul său era la studii, în străinătate, pe banii lui, s-a apucat să facă copii!

Făcându-se foc și pară, drept represalii i-a tăiat, de urgență, subsidiile.

Olimpia cam terminase și ea banii Popii, așa că... ce să facă domnul Jean? A venit, pocăit, acasă, lăsând-o pe Olimpia în Belgia. Fructul dragostei, un băiat, recunoscut de Jean, botezat în rit ortodox și numit JAN BACIU, a fost încredințat unei familii de belgieni cumsecade, pentru a fi crescut. La foarte scurt timp, bietul Popa Cornișanu și-a dat obștescul sfârșit, făcând apoplexie, la o pomână. Avera lui s-a împărțit imediat între frați astfel încât Olimpia a devenit, iarăși, bogată. Dar nu s-a căsătorit niciodată. Pe băiat l-a ținut în Belgia până când acesta a împlinit zece ani. Între timp ea a cheltuit bănet pe la Nisa și Monte Carlo. A revenit, împreună cu băiatul, în România abia prin 1915. N-a mai trecut mult și a murit, lăsându-i lui Jan o importantă avere, evaluată la sute de mii lei-aur.

Tânărul a trăit independent de familia tatălui său natural, cu care a păstrat însă legături civilizate ca, de altfel, și cu toți frații săi de tată. Nici el nu s-a căsătorit și nici nu a avut copii. Avera a cheltuit-o pe patima turfului, fiind arhicunoscut în acea lume cu totul particulară. Profesia de avocat nu a practicat-o la un nivel la care să se fi făcut cunoscut. Era mai mult un mod de a-și trece timpul, între două mari competiții hipice.

Din sângele transmis pe linie paternă se pare că doar dragostea pentru animale îi mai oferea legătura cu aneștrii săi ciobani, gustul vieții aventuroase și înclinația pentru risipă fiind, evident, o transmitere maternă și aceea suficient de ciudată pentru cine l-ar fi cunoscut pe avarul său bunic. Necunoscute sunt, însă, căile Domnului, cum ar fi spus acela!

Pe acea vreme, etalon era francul francez de aur, exprimat în moneda Napoleon, a 20 de franci. Emisiunea a fost cunoscută ulterior sub denumirea de „cocoșei“, pentru că pe revers era imprimat cocoșul galic iar pe față era efigia lui Napoleon al III-lea. În prezent monedele respective nu se mai află în circuitul civil al țării noastre.

Leul românesc avea valoarea egală cu a francului francez iar când, după 1900, s-a tipărit bancnota de 20 lei, egală cu un napoleon-aur, uneori se întâmpla pe la casierii să fii întrebat cum să ți se facă plata, în hârtie sau în aur, căci era totuna.

Pentru cei de azi pare incredibil, dar așa a fost. Din „La belle époque“ s-a ajuns ca doar... „labelé“ să facă „poc!“, vorba lui Bulă, acel Păcală trăitor pe vremea... „Iepocii de aur!“.

Monetăria Statului a fost inaugurată oficial la data de 8 martie 1870 și atunci s-au bătut și primii noștri bani de aur, cu valoare nominală de 20 de lei, dar și banii de argint cu valoare nominală de 1 leu.

Toată această lume, cu parfumul ei de neconfundat, cu crinolinele ei, cu lavaliererele ei, cu codul bunelor ei maniere, cu inocența ei, cu ifosele ei, cu indiferența ei, cu cruzimea ei, cu tot și cu toate, a fost sortită să dispară și chiar așa a și dispărut în acea primă mare confruntare, fără de egal, în acea mare frământare, în prăpastia care s-a numit Primul Război Mondial!

Ce-a făcut pocăitul Jean venind în țară?

Despărțit de Olimpia și de copil, a stat cât a stat după care, pledându-și cauza în fața consiliului de familie, s-a supus hotărârii acestuia. Hotărârea era ca el să meargă iarăși în Belgia, de această dată la Gand, unde urma să facă serioase studii economice, care să fie de folos familiei, cât și lui însuși în viață.

Așa a ajuns, din nou, Jean să fie student în Flandra, la Universitatea de Stat din Gand. Aici

a urmat, conștiincios, timp de alți trei ani, cursurile de științe comerciale și consulare, reușind să obțină licență în grad superior, în aceste domenii.

Diploma, scrisă pe o piele de berbec, pergament, este eliberată la 15 iunie 1899 iar, o săptămână mai târziu, pe 22 iunie 1899, tânărul nostru o prezintă Ministerului Afacerilor Streine din România unde, sub semnătura lui G. Forescu, este înregistrată cu nr. 1804/1899 pentru „confrontarea traducțiunei“!

În timpul acestor din urmă studii, Jean s-a remarcat, din nou, ca un element dotat și serios, astfel încât unul dintre dascălii săi, ms. Albert Collier, cunoscutul profesor de drept comercial și de legislație comercială comparată – ginere al nu mai puțin cunoscutului ms. Laurant, celebrul civilist – chiar îl roagă, în scris, la 22 ianuarie 1899, să-l înlocuiască la catedră, în acea zi el fiind reținut!

Cu studiile terminate, cu experiență de viață câștigată, cu termene de comparație, ca unul ce trăise efectiv șase ani în Occident, veni, deci, ms. Jean să dea piept cu realitățile din țara sa natală, la început de veac nou și aproape de împlinirea vârstei de 30 de ani. Marcat de civilizația occidentală și impresionat, mai ales, de ordinea, de

disciplina, de exactitatea, de concizia și de corectitudinea germană – pe care, de asemenea, a avut ocazia să o cunoască la ea acasă – el se readaptează cu oarecare dificultate modului de viață național, influențat vizibil de levantinismul local, de tradițiile de sorginte orientală, profund ancorate în chiar mentalitățile concetățenilor.

A fost, în aceste condiții, bucuros să primească, ca prim serviciu pe care-l prestează în țara sa, calitatea de angajat al CONSULATULUI IMPERIAL AL GERMANIEI, unde are raporturi dintre cele mai bune cu superiorii săi, dacă ar fi să se ia în seamă doar dedicația ce o va face, în 1905, domnului Ad. Erfling, viceconsul, „în semn de respect și de recunoștință“, pe cartea pe care a publicat-o la Brăila și care are ca temă COMERTUL ROMÂNIEI.

Când Jean I. Baciou a împlinit 33 de ani, soarta i-a scos-o în cale pe Camelia, fiica inginerului arhitect George Vasiliu, născut la Roman și angajat al municipalității Focșanilor. Acesta, ce coincidență, își terminase studiile tot la Universitatea din Gand, la 15 octombrie 1881. Era unul dintre acei tineri arhitecți care au revenit în țară cu dorința de a construi o nouă Românie, de a ridica

edificii cu care țara să se mândrească. A reușit. Au reușit, mai ales, pentru el construcțiile pe care le-a ridicat. Halele din Focșani și cele din Craiova i-au purtat semnătura și au dovedit funcționalitate mai bine de un veac. Cu colegul său de profesie, Anghel Saligny, a colaborat la ridicarea docurilor din Brăila, ca și la alte construcții civile, în alte locuri din țară.

Pe singurul său copil, Camelia, rămasă fără de mamă, prin deces, la nici un an, l-a crescut în cultul gustului pentru frumos. Educația școlară i-a făcut-o trimițând-o la Școala Centrală de Fete din București, care funcționa în regim de pension. Toată viața sa, Camelia a rămas o ființă blândă, pașnică, incapabilă să facă față oamenilor cu chip și purtări de neoameni. Cunoștea bine muzica și o iubea. Cânta la pian și a reușit ca pe toți copiii ei să-i facă să cunoască, cât de cât, acest instrument. Deși ei dădeau, pe furis, limbile pendulei înainte, ca să o facă să creadă că le-a trecut „ora“ de pian mai repede, totuși viața a făcut ca doi dintre aceștia să fie nevoiți să-și câștige pâinea zilnică, a lor și a familiilor, cu ajutorul celor învățate încă din copilărie de la mama Camelia. Ba, mai mult, exersând și specializându-se, la rândul lor, ei au avut elevi,

unii pentru pian, alții soliști vocali, dintre aceștia unul detașându-se net ca un tenor de mare renume. Memoria presei, cât și unele afișe de sală, rețin succesele repurtate de Camelia cu ocazia concertelor publice organizate de Societatea „LYRA“ din Brăila, mai ales acelea în care era însoțită de câte unul dintre copiii ei. Furori a făcut când a susținut un asemenea recital de pian, la șase mâini, fiind încadrată de propriii copii.

Camelia mai și picta, desigur fără mari pretenții, dar o făcea pentru ea și pentru familie iar unele dintre lucrările ei poartă amprenta harului și impresionează prin sinceritate și bun gust.

Camelia era o fire veselă, deschisă, sociabilă și deosebit de bună la suflet. Ea s-a dedicat pe de-a-ntregul familiei sale; a născut și a crescut cinci copii, având bucuria de a avea și trei nepoți, doi băieți și o fetiță. Viața, însă, viața în complexitatea ei, viața alături de Jean, om mai vârstnic decât ea cu aproape 15 ani și cu o fire deosebită de a ei, a schimbat-o oarecum. La bătrânețe rămăsese, totuși, dornică de societate, de o conversație, de o vizită, fără să aibă, după cum n-a avut niciodată, mari pretenții sau așteptări de la viață. Nu s-a putut opune nicicând hotărârilor luate de soț și numai expresiile: ...„Haaai...

Jeanel“... „Laaaasă... Jeanel“..., spuse molcom și conciliant, îi semnalau prezența.

Din Jurnalul ei: ...„În ziua de 21 setembre 1903, a venit Ioan Baciuc împreună cu sora lui, Dna Maria Giurgea, împreună cu cumnatul său Dnul Ionică Giurgea și Dna Smaranda Bușilă, de ne-a vizitat și fiind de la Dumnezeu să ne căsătorim, în ziua de 27 decembre 1903, ne-am logodit. În ziua de 11 ianuarie 1904 ne-am căsătorit oficial la Primăria din Focșani la ora 3 p.m. și la ora 4 p.m. ne-am cununat în biserica Sf. Ion din Focșani, nași fiind dnul și dna Ionică Giurgea din Odobești, sora și cumnatul mirelui meu. Nunta a fost foarte frumoasă, era în ziua aceea un timp splendid, ai fi zis că suntem în luna aprilie, așa era de cald și de frumos. Ne-au cununat patru preoți, între care părintele protoiereu Bontea. După trei zile de la nuntă, am plecat în orașul Brăila unde lucra soțul meu...”

Jean nu a mai lucrat mult timp la Consatul Imperial German.

Împreună cu alți profesori, el a luat inițiativa înființării la Brăila a unei Școli Superioare Comerciale, lucru care s-a și realizat, spre marea sa bucurie. Acea instituție a format generații întregi de specialiști în domeniu, fiind recunoscută ca o

unitate de elită, lucru de apreciat mai ales în contextul existenței în zonă a unui mare potențial de comerț intern și internațional.

Dar, pentru că soția sa avea case la Focșani, și – în acest mod – se puteau reduce sensibil cheltuielile de întreținere ale unei familii în dezvoltare, soții au luat decizia de a se muta, rămânând în respectiva localitate până în 1923. În calitatea sa de profesor de contabilitate al Școlii Comerciale de Ucenici din Focșani, Jean ajunge să fie omagiat, în scris, de ministrul muncii, Trancu-Iași, care, la 22 ianuarie 1921, sub nr.15833, îi comunică următoarele: „Fiind încrezători în entuziasmul dvs. și în activitatea pe care o desfășurați pentru educarea și instruirea **maselor muncitorești**, suntem siguri de roadele pe care avem dreptul să le așteptăm, pentru **propășirea țării** și a **muncitorilor**“.

Ca să vezi! Puterea de atunci părea a fi interesată de soarta muncitorilor mai înainte de **8 mai 1921**... când „muncitorii și-au luat soarta în propriile mâini“ și au înființat Partidul Comunist!!

Revenind în Brăila, Jean este numit profesor de contabilitate la toate școlile ce aparțineau de Camera de Comerț. Tot în acea perioadă, la 5 mai 1923, el a obținut calitatea de expert-contabil,

calitate în care a și excelat, până în ultimul său ceas.

Când s-a sfârșit, la 14 ianuarie 1947, răpus de o boală cronică de inimă, în somn, pe masa sa de lucru se mai afla o expertiză, ce a rămas neterminată.

De la cei cinci copii ai săi, patru băieți și o fată, numai unul, primul său născut din căsătorie, Ionel, i-a făcut, spre bătrânețe, o mare bucurie. I-a dăruit un nepot, care să-i ducă numele pe mai departe. A insistat ca acel băiat să fie botezat și cu numele său.

Băiețelul își aducea aminte, ca prin vis, că, pe vremea războiului cu bolșevicii, tata-mare, care mirosea frumos, a levănțică și a tutun bun, îi dădea câte o bomboană de mentă, dintr-o bomboanieră îmbrăcată în piele și pe care o purta în buzunarul jiletcii, și-i tot arăta, nu știu ce, pe o hartă colorată, pe care o studia cu o lupă mare, mare. Jean se adresa nepotului său cu numele de Ionică.

4

IONEL

Terminase prima clasă de liceu, era în vacanță, în vacanța mare, iar întreaga zi nu-i ajungea pentru a hălădui prin toate coclaurile, împreună cu prietenii săi din mahalaua Oborului Focșanilor. Seara ajungea frânt și se așeza, hulpav, să devoreze din bunătățile păstrate de Babă. Privilegiul de a fi fost cel mai mare dintre cei cinci frați, patru băieți și o fată, era acela că nu avea de dat celor mai mici niciun fel de socoteală.

Socoteala i-o cerea, când nici nu se aștepta, „Babacu“ – Jean Baciuc – om sever cu progeniturile sale, om care nu și-a schimbat acele obiceiuri nici atunci când fiii săi ajunseseră oameni în toată firea. Păi, nu i-a dat el lui Ionel cu crapul în cap, numai pentru că acesta își permisesese să întârzie la masa de prânz, într-o zi de sărbătoare,

venind și puținel „grizat“?! Și era, atunci, Ionel ditamai ofițerul, sublocotenent de administrație. I-a făcut uniforma numai solzi: „Ce-mi trebuie mie, mă, peștele tău?! Pește îmi trebuie mie, mă!? Om îmi trebuie mie, mă! OM! Ai fost invitat la masă la 12? Atunci să vii. Nu la 1, mă, nu la 1! Și încă sticlind din ochi... Marș d-aici, cu crapul tău cu tot!“

Da-n ziua aceea, pe 15 august 1916, Babacu' nu era acasă. Era, cu mama Camelia, la cumnată-său, la Odobești. „Tocmai bine“, își zise Ionel, „mănânc și apoi mă duc la gară; mă fac că-i aștept. Să văd și eu ce-i cu lumea asta, de viermuiește pe străzi, ca niciodată, la ora asta!“

În gara Focșani, era agitație printre slujbașii Gării iar pe peron deja apăruseră santinele, cu baioneta la armă. Pe la orele 9 seara, au început să sune sirenele, să fluiera locomotivele. Apoi, la toate bisericile din oraș au început să dăngăne clopotele. Era semnalul mobilizării generale.

România nu mai era neutră. Începuse Războiul Întregirii Neamului!

Îndată, a început o manifestație, cu muzica militară pe străzile principale, iar prin mahalale cântau gorniștii pe la colțuri de stradă. Se formau

coloane spontane; câte un orator improvizat oprea coloana, striga lozinci, spunea vorbe înflăcărate și... mai departe, la drum, pe străzi! În capul unei coloane, cine era? Nimeni altul decât domnul Spiridon Lăduca, profesorul de Zoologie al lui Ionel. Era deja în uniformă de sergent TR și țipa, cât îi era gura de mare: „La arme!! „Vrem Ardealul!“ și, cu gesturi largi, dirija ceata care cânta, pe toate vocile, imnul lui Castaldi, pe versuri de Șt. O. Iosif... „La arme! Cei de-un sânge și de-o lege/La arme! Pentru Neam și pentru Rege!/Când Patria te cheamă sub drapel/Datori sunt toți copiii ei s-alerge/Să lupte și să moară pentru el!“.

Jean, fiind în etate de peste 40 de ani, șef de instituție și singurul sprijin material al familiei, fusese mobilizat pe loc.

Ne aflam, deja, de o lună în război.

Trupele noastre trecuseră Carpații și înaintaseră mult în Ardeal. În ajutorul trupelor austro-ungare au sărit, imediat, trupele germane așa încât acum aceștia veneau, buluc, și pe valea Cernei, și pe Jiu, și pe Olt. Împotrivirea românilor

a fost îndârjită dar, în final, au fost copleșiți. Au căzut, eroic, la datorie, alături de bravii lor oșteni, generalii Ion Dragalina și David Praporgescu.

În Dobrogea, după lupte deosebit de grele, s-a spart frontul, cu un larg concurs din partea generalilor Zotta, Ceaur Aslan și Iliescu care, în loc să fie permanent la posturile lor de comandă, jucau cărți prin București în societatea germanofililor. Trupele, însă, au suferit din greu. Au fost pierderi mari în oameni, animale, efecte, armament, muniție. În rândul trupei coeziunea era deplină, spiritul datoriei, mergând până la jertfă, era larg răspândit. Dar, în rândurile ofițerilor superiori, existau două curente. Cei care își făcuseră studiile înalte de specialitate în Germania erau de partea defunctului rege Carol I, ca unul care ar fi vrut să mergem în acest război alături de Germania și de Austro-Ungaria pentru că acele Puteri Centrale ne promisesea recuperarea Basarabiei de la ruși. Pe de altă parte, existau filofrancezii care susțineau curentul comunității de identitate culturală, de latinitate și de tradiție de gintă. Aceștia erau majoritarii.

Artileria noastră era dotată cu tunuri moderne de fabricație germană, Krupp. În teren, tunurile noastre băteau la 5 kilometri, iar aceleași tunuri,

folosite de adversarii germani, băteau cu 3 kilometri mai mult! Care să fi fost misterul? Încărcătura, adică explozibilul, se făcea la Pirotehnia Armatei tot după rețeta Krupp, dobândită odată cu tunurile! Dar, de la unii prizonieri, a reieșit că dacă noi am fi intrat în război alături de ei și respectiva rețetă ar fi fost comunicată, cu modificările ce i s-au adus, atunci și tunurile noastre ar fi fost tot atât de eficiente ca cele germane. Ori-ce alt comentariu pare de prisos.

Focșanii erau încă departe de aceste evenimente.

În Muntenia se dădeau lupte pe viață și pe moarte. La Prunaru, floarea cavaleriei noastre s-a năpustit în șarjă și a fost secerată, metodic, de mitralierele nemțești. Ce altceva decât dorul de biruință, dorul de rotunjire și de împlinire a hotarelor țării, dorul de glia promisă să rămână veșnic în stăpânirea urmașilor, i-a putut face pe acești adevărați centauri, majoritatea crescuți, de mici, la țară, alături de cai, acele fidele ființe, ca să plece la moarte cu piepturile goale, cu sabia goală în mâini, pentru a cădea făr' de-a vedea, măcar, ochii dușmanului!?

Cel care a văzut nedumerirea, imensa durere mută, ce se poate citi în ochii unui cal ce moare

nu cred să o poată uita vreodată. Și totuși, oamenii aceștia, ciobani sau țărani, legați evident de glie sau de animale; oameni care au văzut cum vine pe lume un mânz; oameni care s-au jucat cu el – pe vremea când, mândru și voinic, nici nu se lăsa înșeuat –; oameni care, mai apoi, l-au văzut cum, ajuns animal matur, suporta, cu blândețe și devotament, cu răbdare și tărie, toate greutățile ce i se puneau să le ducă în acele marșuri nesfârșite, pe orice vreme; oameni care s-au lansat cu acel animal în galopuri dezlănțuite, în cavalcade nebunești, pe orice fel de teren, ei bine, oamenii aceștia, care țin la animal ca la propria lor viață, deși au știut cu cine au de-a face și cum sunt organizați inamicii, au ales să încalce și să plece la moarte!

Trupele noastre au început retragerea spre Moldova!

Pe lângă ele, coloane lungi de refugiați. Treceau și tineri care formau contingentele 1917 și 1918 însoțiți de jandarmii ce făceau și officii de Poliție a spatelui Armatei. Treceau, unii aproape goi și flămânzi, care cum apucaseră să plece de pe la casele lor. Unii chiar desculți. Duceau în traisetele lor câte vreun boț de mămăligă și-o ceapă.

Populația îi primea, îi caza și-i omenea, care cu ce avea.

Pe la familia Baci, au trecut cu zecile. Erau primiți în bucătărie sau în antreu. Stăteau câte o noapte-două și apoi, mai departe, la drum, pe jos. Alții le luau locul. Bucătăreasa, „Baba“, le mai dădea și câte o țigară, din porția ei. Plecau mulțumiți.

Evenimentele din țară și din străinătate se comentau, zilnic, la jupân Tudoriță Dragomirescu. Acesta era un mare depozitar de vinuri și rachiuri foarte bune. Avea o prăvălie mare cu firma: „La împăratul Napoleon Bonaparte“, firmă pe care era pictat împăratul călare, cu ocheanul la ochi. Ce-a mai avut de tras bietul Tudoriță, din greu, de pe urma inspirației sale în alegerea denumirii, în vremea ocupației, ca un filofrancez declarat, după cum se vedea clar pe respectiva firmă! Degeaba a mai căutat el să demonstreze că și-a pus firma doar pentru era de notorietate faptul că francezii sunt mari băutori de vinuri și mari cunoscători în domeniu! Nemții, care nu excelează în spirit facil, au luat lucrurile așa cum erau expuse și, în consecință, bietul Tudoriță a și fost chemat la Comenduire să se explice, fiind apoi și internat, e drept pentru o scurtă perioadă,

dar suficient ca să contracteze o boală de inimă, de pe urma spaimei.

În spatele prăvăliei propriu-zise, Tudoriță avea construită și o cameră mai mare unde notabilitățile – profesori, avocați, funcționari superiori – obișnuiau să-și ia aperitivul și să „facă politică“, fără a fi nevoiți să stea cot la cot cu „mățarii“.

Acolo, au primit vestea că de la Prefectura de Putna tocmai sosise ordinul prin care toți cârciumarii din oraș erau obligați să verse la rigole toate cantitățile de vin și țuică pe care le dețineau.

— Auzi, coane Jeane, se văitau, într-un glas, Vasile Constantinescu și Pavalache Nicolau, cei doi negustori de pe strada Casa Apelor, unde locuiau și Băceștii. Auzi, să ne pună să vărsăm noi bunătate de rachiuri și de vinuri vechi? Unde s-a mai pomenit un așa necaz?!

— De, domnilor, rostise interpelatul, care era și secretarul Camerei de Comerț din oraș. O fi mers vestea despre bunătățile ce le țineți prin ale budane. Or fi auzit și cazacii și, tocmai de aceea, Prefectura a fost înștiințată de Armată, fiind astfel nevoită să dea ordinul cu pricina. Păi, vreți să se-mbete cazacii pe la noi și să nu mai meargă să țină frontul spre Râmnic?!

Dar... ordinul e ordin!

Mai întâi a început să curgă în rigole vinul. În șiroaie. Din susul străzii, veneau spre casa Băceștilor, vinurile lui Pavalache, amestecate cu cele ale lui Constantinescu. La început, lichidul curgea murdar dar, după un timp, a început să curgă curat iar lumea a început să iasă pe la porți și să-l adune, cu oalele, ca și cum ar fi făcut-o cu apa de ploaie. Comisarii și agenții se-așineau și încercau să împiedice oamenii să strângă vinul dar nu au avut ce le face, așa încât a luat fiecare cât a putut.

După ce s-a terminat vinul, a început să curgă și țuica!

Povestea s-a repetat și, în două zile, nu mai rămăsese în oraș decât băutura ce o ascuseseră, pe riscul lor, unii cârciumari. Aceștia o vindeau, pe ascuns, uneori chiar cu știrea polițiștilor care... întindeau palma stângă și închideau ochiul drept!

Cazacii, însă, continuau să treacă spre front, zi și noapte.

Nimeni, niciodată, nu a ieșit din rânduri. Poate că ei nici nu au știut despre măsura preventivă luată de autorități. Ce să-i faci? Le mersese vestea că ar fi fost strașnici băutori! Cazacii s-au

înfruntat cu nemții prin preajma Buzăului și, când s-au întors, nu mai erau nici pe sfert din cei ce trecuseră spre front. Erau trupele de elită, devotate Țarului, acei cazaci care, ulterior, în timpul războiului civil, au ținut piept bolșevismului, atâta cât au putut, în sudul Rusiei.

În luna noiembrie, școlile încă nu funcționau. În incinta Liceului „UNIREA“ era instalat un spital militar, așa că... mare bucurie pe elevii „silitori“!

Ionel și prietenii săi cutreierau, toată ziua, orașul ce luase un aspect de bazar oriental. Era o amestecătură de civili, de tot soiul, de militari, români, ruși și francezi, de orășeni și de țărani, cu toții într-o stare de perpetuă agitație.

Se zvonea că nemții vor ocupa, curând, orașul, că vor prăda casele, că-i vor deposeda pe cetățeni de toate proviziile și că pe băieții mai mari de zece ani îi vor injecta cu un ser menit să-i îndobitocască, să-i facă să nu mai fie buni de nimic, toată viața.

Toți vindeau și cumpărau, cu frenezie, mirate-ai ce lucruri, care de folos, care „de pus bine“. Jean Baci, care avea în gospodăria sa provizii de zahăr, făină, cartofi, ceapă, puțină cu varză, s-a chitit împreună cu domnul Mănăilă, administrator

financiar al Silistrei, mobilizat la Tezaurul Armatei și încartiruit la alde Baci, să dea gata acele resurse, vorba ceea: „Să-i facă în necaz și să crape de ciudă inamicul!“. Nu duceau lipsă nici de băutură, căci și Baba ieșise cu oalele la rigolă!

Urma domnului Mănăilă o luase și neica Andrei, cumnată-său, ardelean fugit de frica ungarilor și care, bun înțeles, stătea și el tot la familia Baci. Ei dormeau în iatac, domnul Mănăilă pe o sofa iar neica Andrei pe jos, cu capul sub pian, zicând că acolo ar fi un bun adăpost, dacă, Doamne ferește, ar zbucni ceva schije de la vreo bombă. În noaptea de dinaintea plecării lor spre Moldova, căci venise ordinul de evacuare a Tezaurului Armatei, liniștea casei a fost zdruncinată de o bufnitură grozavă, urmată de niște sunete prelungi. Ionel chiar a crezut că o bombă de aeroplan a căzut pe casa lor. Ce se întâmplase?! Când a sunat deșteptătorul, neica Andrei a sărit brusc în sus, dar, cum era buimac de somn, a uitat unde se culcase și s-a lovit cu capul de pian, făcându-și un cucui de toată frumusețea! Să se mai spună că, la vreme de război, civilii nu riscă!

Toamna era ploioasă, rece, cu burnițe și noroi din belșug. Piața nu mai exista. Negustorii își

dosiseră mărfurile și ce se mai putea procura, pe sub mână, era la preț de speulă. În toate instituțiile funcționau spitale de campanie, pline cu răniți. Din frumosul local al Camerei de Comerț, Jean evacuase arhiva într-o casă particulară, pe o stradă laterală, în spatele Teatrului. Odată, cam pe înserate, prin preajma gării, într-un grup de militari, Jean l-a recunoscut pe Constantin Tănase, mobilizat, cu gradul său de plutonier. Concomitent, două dudui, recunoscând pe celebrul comic, își vorbeau: „Uite-l dragă, pe Tănase. El o fi?!“. Și Tănase, auzindu-le, le-a replicat: „El e neică! El e!“ și culcându-și pe obraz, cu o mână, nu mai puțin celebrul său organ olfactiv, le-a invitat cu cealaltă mână să treacă: „Poftiți, circulați și nu vă deranjați!“

Frontul trecuse, binișor, de Râmnicu Sărat și, de-acu', începuseră și Focșanii să fie vizitați de avioane germane. Acestea au și bombardat, de vreo două ori. În apropierea locului unde căzuseră 2-3 bombe, cam cât o pâine de 1 kg, căci așa erau pe atunci bombele de aviație, se afla un maidan, ocupat de trupe rusești aflate în retragere, dar care rămăsese, însă, gol în timpul aceluia raid. De fapt, în timpul războiului, aviația a fost mai mult folosită pentru zboruri de observare

și de dirijare a tirului artileriei și mai puțin pentru bombardament.

Mai erau și Zeppelin-uri, baloane dirijabile, care zburau fără nici un zgomot, chiar și pe timp de noapte, ele fiind, într-adevăr, eficiente pe post de bombardiere. Dar, pentru reducerea pericolelor raidurilor de aviație, se legau de stâlpi sau de unele clădiri mai înalte, baloane mari, captive, care împiedicau aparatele să zboare peste unele obiective importante. Tehnica s-a conservat și s-a amplificat chiar și în cursul celui de-al doilea război, când aviația luase un mare avânt și era mult perfecționată.

Oricum, cetățenii luaseră frica și mulți dintre ei s-au decis să-și lase casele și să se mute prin pivnițe, unde făceau provizii de apă și alimente. Așa au procedat și Băceștii, dar precauția a fost inutilă pentru că Focșani era declarat oraș deschis, lucru pe care locuitorii nu-l știau.

În noaptea de Crăciun a anului 1916, pe la orele 19, au plecat ultimii soldați. Au tăiat, la iuțeală, cablul telefonic, l-au înfășurat pe bobină și... duși au fost! Pe la orele 21, când familia era în beci, la dormit, s-a auzit o goarnă iar Babacu' le-a spus atunci că acela era semnalul RETRAGERII!

A doua zi, dimineață, pe la orele 8-9, a venit la familia Baciul domnul Pătrășcanu, directorul Prefecturii (subprefectul, cum s-ar spune acum) și le-a povestit cum o delegație de cetățeni a predat, simbolic, cheile orașului.

Astfel, s-a instituit comandatura germană.

Pe străzi s-au lipit, imediat, ordonanțe din cuprinsul cărora reieșea că germanii nu duc război contra populației civile și că aceasta urma să-și vadă de treabă și de rosturile ei.

S-au repus în funcțiune toate autoritățile române: Prefectura, Primăria, Poliția, Pompierii (care erau militari și așa au și rămas, în uniformă lor, comandați de un avocat, locotenent de rezervă, Manigonian, care își purta uniformă, dar fără sabie).

Magazinele și prăvăliile erau încă închise.

Frontul se stabilizase pe linia Vrancea-Siret.

Din capătul străzii Casa Apelor, care intercepta șoseaua națională, se putea observa cum, neînțecat, se scurgeau nesfârșite coloane de trupe germane spre Mărășești.

Soldații mergeau în perfectă ordine, însă greoi, sub povara ranițelor și a armamentului. Mulți erau oameni în jur de 40 de ani și din ținuta lor se vedea bine că erau hârșiți cu frontul, că

duceau acest război de mai bine de doi ani și jumătate.

Orașul părea pustiu. Parcă nu ar fi fost niciodată acea îmbulzeală de acum două-trei săptămâni. Doar în școlile și instituțiile publice, transformate în spitale de campanie, mai rămăseseră soldații, gradații și ofițerii grav răniți, care nu putuseră să fie evacuați în Moldova, dată fiind starea lor și riscul agravării acesteia în condițiile grele de deplasare.

În casa mare a familiei s-au instalat un căpitan german și un doctor alsacian, Bauchamps. Ambii vorbeau curent și limba franceză și astfel s-au putut înțelege, de minune, cu gazdele. În ziua de Anul Nou, 1917, în casă s-a dispus încartiruirea cancelariei companiei sanitare nr. 68 din Divizia nr. 89, Schreibstube, condusă de căpitanul von Schonburg.

Germanii, având un corp medical ce s-a dovedit a fi fost deosebit de bine pus la punct, au luat, imediat, în primire spitalele, fiind ajutați și de către personalul medical român, lăsat lângă răniți, cât și de către unii medici civili, neconcentrabili datorită vârstei. La acele spitale au fost aduși și răniții lor așa încât, în saloane, s-au întâlnit soldații români cu cei germani, deveniți

acum, de nevoie, pașnici, și unii și alții, poate chiar întrebându-se pentru ce au luptat, de-au rămas schilozi pe viață.

Mai târziu, românii care se vindecau erau internați în lagăre iar cei cu răni ireversibile erau trimiși pe la casele lor, dacă locuiau în partea de țară ocupată de germani.

Începuse o iarnă aprigă.

Acea iarnă a lui 1917, iarna care a dat atât de furcă trupelor combatante, pe linia frontului. Iarna care a călit caracterele, care a măsurat puterile, care a pregătit acea vară fierbinte din cuptoarele Mărășeștilor, Mărăștilor și Oituzului.

Nemții, trecând și ei la războiul de poziție, au evacuat multe așezări, transformându-le în tranșee, puncte de rezistență, lăcașuri de artilerie, astfel încât focșănenii s-au pomenit invadați de coloane întregi de căruțe încărcate cu femei, copii și bătrâni, care își cărau bruma de avut pe care putuseră să-l ia cu ei în pribegie. S-au aciuit care pe unde s-a nimerit. Pe ocupanți nu-i interesa soarta acestor evacuați din motive militare. Iarna fiind grea, lemne nu se găseau, nici furaje, nici alimente, astfel încât nu a trecut mult și oamenii au început să se descotorosească de animalele ce le luaseră cu ei, dându-le drumul

să-și caute singure hrana. Vacile, cele mai multe, au fost cumpărate de germani, dar caii împânziseră străzile. Rupeau din garduri, mâncau scoarța pomilor, care mai erau, pomi sau garduri, căci multe din acestea deja ajunseseră material combustibil. De fapt, primii care „s-au dat“ la garduri fuseseră rușii. Mai apoi, populația. Acum se circula mai rar pe străzi și mai des chiar prin curțile oamenilor, direct și fără ocolișuri. Ei, au umblat bieții cai cât au umblat, au mâncat de pe unde au mai putut, pentru ca, în final, să înceapă să cadă de foame. Zilnic vedeai câțiva întinși pe străzi. Pe cei aflați în agonie, îi luau nemții, îi tăiau și-i făceau salam.

Ionel era coleg de clasă cu Tudorică Iordan, nepotul de frate al academicianului care s-a războit, după cel de-Al Doilea Război Mondial, cu apostroful și cu „î“ din „a“.

Sângele strămoșilor, ciobanii de pe valea Buzăului, cei înfrățiți cu caii și cu câinii, nu-l puteau lăsa indiferent pe Ionel față de situația în care, la îndemână, erau atâția și atâția bidivii, aparent fără de stăpân.

Cu complicitatea lui Tudorică, dar și a fraților acestuia, Emil, Nicu și Săndel, a trecut la fapte.

Au ieșit la drumul mare și au început să strângă caii ce păreau mai arătoși decât alții. S-a adunat, astfel, o herghelie de vreo 10-12 cai pe care „cow-boy“-ii au dus-o în grajdurile orfelinatului de copii, de la marginea orașului. Directorul orfelinatului și al Școlii de surdo-muți, era chiar tatăl lui Tudorică. Mobilizat fiind și plecat în Moldova, șef de familie rămăsese mama băieților. Ce să facă, biata femeie, cu o casă de copii, care mai care de năzdrăvan?! Parcă îi mai putea controla? În fine, treptat, caii au fost aduși la acel loc sigur, dar...ce să le dai de mâncare?! Tot bravii călăreți – care organizau, zilnic, adevărate calcade, de 10-15 km, spre Râmnic –, au fost aceia care au găsit soluția!

Încetul cu încetul, saltelele orfelinatului au început să se subțieze, până n-a mai rămas decât pânza de sac! După ce au „mâncat“ saltelele, cavaleriștii noștri au început să „ciupească“ furaje chiar de la trupele de ocupație. Cum, nici nemții nu erau îmbelșugați, i-au simțit, i-au pândit, s-au luat după dânșii, i-au prins, i-au descălecat și... i-au urechiat, chiar cu ceva grijă, căci, probabil, și-au amintit că aveau și ei copii de vârsta călăreților, pe la ei, prin Germania. Caii, însă, au fost, cu toții, rechiziționați și – mai mult ca

sigur – transformați în salam. Marea jale de pe capul cavaleriștilor a fost luminată doar de bucuria că au scăpat doar cu atât și că, mai ales, nu au fost reclamați la... autoritatea familială!

În vremea cât au stat sub ocupație germană, focșănenii au fost organizați temeinic. Nemții au instituit un regim de ordine și disciplină, urmărit cu rigoare. Curățenia orașului era făcută după principii noi. Fiecare cetățean trebuia să îngrijească de spațiul pe care îl ocupa la stradă. La o anumite oră din zi, ieșea cineva din familie și mătura rigolele, stropea strada și strângea gunoiul de pe trotuar. Acțiunea era controlată de personal român, care dădea socoteală în fața germanilor. Măsura a dus la economisirea brațelor de muncă – plătite anterior din fondurile comunității și care, în adevăr, erau puține la număr –, cât și la eficientizarea scopului în sine pentru că, anterior, unei străzi îi venea rândul la curățenie abia de 2-3 ori pe lună, pe când, în condițiile impuse, strada era permanent curată!

Problema acută era, însă, cea a alimentației și aprovizionării orașului, care, pe atunci, avea cam 26.000 de locuitori, plus populația evacuată

de prin satele aflate în zona frontului. Această problemă s-a rezolvat, în parte, prin inventarierea produselor aflate la negustori cât și a celor aduse din teritoriile ocupate. S-au înființat, apoi, carțile de alimente ce erau respectate, cu sfințenie. Exista rație de pâine, de carne, grăsimi și marmeladă. Până atunci copiii nu aflaseră ce era marmelada. Acasă se făcea doar povidla din poame sau peltea din gutui, dar de marmelada din fructe nu aflaseră.

Pentru populația lipsită efectiv de mijloace bănești, în special pentru soțiile cu copii și cu soții pe front, în Moldova, s-au organizat cantine populare. Aceste cantine erau conduse de către notabilitățile orașului dar erau aprovizionate de nemți cu legume, pâine, carne, în special, căpățâni, burtă și oase cu ceva carne pe ele. Populația rurală ce fusese evacuată de prin sate a fost, apoi, retrimisă la locurile de baștină și îndemnată să-și muncească pământurile. Interesele germanilor erau ca acele pământuri să fie bine cultivate pentru a se îndestula și populația dar și pentru a se suplimenta hrana propriilor trupe.

Bunicul după mamă al lui Ionel, Papă, a fost rechemat și reinstalat în funcția de inginer al

orașului, din care se pensionase în 1915. George Vasiliu, inginer arhitect, cu studiile în Belgia, în partea flamandă, ca de altfel și ginerele său, Jean, avea simpatie pentru ordinea și disciplina germană, fapt ce nu i-a împiedicat, pe nici unul dintre ei, să rămână buni patrioți.

Cu ofițerii germani ce s-au perindat pe la ei se întrețineau raporturi extrem de civilizate. Majoritatea ofițerilor vorbeau cursiv și limba franceză. Dintre aceștia, cel mai mult timp a stat la familia Baciuc. Dr. Fast. Pe la birouri și servicii erau, îndeosebi, oameni vârstnici, mulți intelectuali, cu familii și copii rămași pe la casele lor, așa încât, de dorul lor, probabil, nici fraților Băcești nu le lipsea câte o ciocolată sau măcar câte un cub de zahăr, zilnic.

Spre deosebire de soldatul român, ostașul german era bine hrănit. Nu se mulțumea doar cu ciorba, în care pescuiau boabele de fasole, și cu codrul de pâine neagră. Încă de pe atunci, germanii aveau alimente concentrate și consistente de care românii nici nu auziseră. Existau zarzavaturi conservate, fructe deshidratate, carne și lapte praf. Erau un fel de calupuri de ziceai că sunt bucăți de săpun de casă. Soldații de la partea sedentară erau încartiruiți pe la casele

oamenilor și aceștia, după un timp, spre a-și ușura sau îmbunătăți existența, au început să facă reparații pe la cele gospodării sau chiar să le aducă unele modificări funcționale.

Oamenii au început să se obișnuiască cu ei și nu a fost chiar de mirare că, la vremea potrivită, au început să apară niște plozișori blondurii, căci „mein herr“-ul încazarmat la cutare sau cutare leliță ținea acum loc și de bărbat și de tată familiei celui plecat să lupte pe front, în Moldova, pentru Neam și pentru Țară.

În războiul din 1941, când, de această dată, eram aliații nemților, nu o dată au fost cazuri când soldații germani întrebau de cutare sau cutare frate sau femeie, potrivit indicațiilor date de tații lor, ce însămânțaseră vremelnice meleagurile vrâncene.

Nu este mai puțin adevărat că, asemănător, s-au petrecut lucrurile și cu parte dintre prizonierii români, trimiși la muncă prin Germania. Aceștia erau repartizați pe la diferite ferme, să lucreze pământul, fiind notoriu faptul că erau recunoscuți ca pricepuți în domeniu. Așa încât, Gheorghe sau Ion erau mulțumiți să desfășoare o activitate după placul inimii lor, iar, uneori, găseau odihna în brațele primitive ale câte

unei „frau“, ce tânjea după Fritz-ul ce tocmai se bătea pe la noi cu Mărin. Mulți au și rămas pe acolo, înlocuind definitiv pe cel care murise pentru Vaterland și care nu a mai putut să ajungă „über alles“!

Dar, parcă prin Moldova, n-au fost destule cazuri când printre piciorii bălani ai lui Ștefan a mai apărut, ici, acolo, și câte vreun pui de oltean, tuciuriu? A crescut și Tudorel, la un loc cu cei legitimi, fiindcă românul, când s-a întors acasă, milostiv din fire, după ce și-a ocărât bine, bine, muierea și-a zis că „așa a fost scris“, că astea sunt legile războiului și că „s-o găsi un boț de mămăligă și pentru bietul omuleț, sărmanul!“, lăsându-l să crească pe lângă liota lui. Și nu de puține ori, s-a întâmpat ca bastardul să fie mai bun și mai iubitor, față de tatăl adoptiv, decât cei din sângele lui.

Așa a trecut iarna, primăvara și bună parte din vara lui 1917, în Focșanii, cel ocupat de nemți.

Dinspre răsărit, bătea, însă, un vânt care aducea vestea că trupele române s-au întărit; că au venit ajutoare din Franța; că „domnul ghenerar

Burtălău“ îi învață pe ai noștri cum să tragă cu sculele franțuzești și cum să se ascundă prin toate cotloanele câmpului de luptă ca, de acolo, nevăzuți și nesimțiți de nimeni, să împroaște cu foc pe inamic, tocmai când acela se va aștepta mai puțin.

Și trupele germane se pregăteau de o mare ofensivă.

Se aduceau întărituri și materiale de război, cum încă nimeni nu mai văzuse. Se lăudau, pretutindeni, că după declanșarea ofensivei, în zece zile vor fi la Iași, iar atunci toată țara va fi la picioarele lor.

Pe înălțimile Măgurii Odobeștilor, venise chiar feldmareșalul von Mackensen, „spărgătorul de fronturi“! Scruta, de acolo, prin binoclu, toată valea Putnei, toată valea Șușiței, hăt, departe, către Siret.

„**Aici vom învinge!**“, ar fi spus el, după analiza temeinică a planurilor de război. „Vom ataca trecătorile, prin munții Vrancei, ne vom lăsa spre șes, îi vom arunca peste Siret și, apoi, vom năpădi toată Moldova!“

„**PE AICI NU SE TRECE!**“, au răspuns ai noștri și s-au așezat la Oituz, la Cașin, la Cireșoaia,

la Mărăști, la Mărășești, spre a muri puțin sau a rămâne liberi – pe veci –, stăpâni pe glia străbună!

Așa s-a-ntâmplat că focșăneanul Grigore Ignat, din Regimentul 10 Putna, luptând acum în cadrul Batalionului 1, din Regimentul 51, la compania de mitraliere, primește ordinul să pună stavilă „*cu orice preț*“ înaintării inamice spre cota 100, aflată între pădurea Răzoare și drumul către Adjud.

Și așa s-a-ntâmplat că... **„fiind copleșit numeric de inamic și supus unui potop de foc de artilerie, căpitanul Grigore Ignat a înțeles care este acel preț și a mai înțeles că îl va plăti, alături de oamenii lui.**

De două ori, inamicul era gata să-l împresoare și, de fiecare dată, căpitanul a reușit să schimbe poziția companiei sale. Când nici un servant n-a mai putut înlocui pe cei căzuți la datorie, el a ordonat: Ofițerii și gradații, la piese! –, personal luând în mâini piesa nr.1. A doua zi, după ce inamicul fusese respins, sanitarii au descoperit, sub un adevărat maldăr de cadavre germane, printre munți de benzi și de tuburi arse, cele opt mitraliere, îngropate sub dărâmăturile tranșeei. Căpitanul Ignat și

ceilalți servanți ai mitralierelor erau, cu toții, acolo, la locul de onoare, cu mâinile încleștate pe arme, cu trupurile străpunse de gloanțe, căzuți peste piesele lor... (Extras din volumul *Generalul Eremia Grigorescu*, scris de General Maior Nicolae Ionescu, Ed. Militară, 1967.)

Așa s-a întâmplat că Măriuca Zaharia, fecioara în etate de numai 11 ani, să prefere să moară, la postul ei de observator improvizat, pentru reglarea tirului de artilerie, decât să arate teama firească față de îndesirea numărului de bondari de oțel, gloanțe vrăjmașe, ce o căutau printre ramurile stejarului secular!

Așa s-a-ntâmplat că, în apriga ofensivă a armatelor germano-austro-ungare, de la Varnița și Muncelu, cade în luptă, cu fața la inamic, sublocotenent Ecaterina Teodoroiu, eroina de la Jiu, una dintre primele femei românce care s-au înscris ca voluntare și care au și obținut grade și distincții militare pentru curajul, spiritul de jertfă și... „bărbăția“(!) dovedită în încleștarea cu inamicul.

Așa s-a-ntâmplat că – de pe faleza de la Cozmești – generalul Eremia Grigorescu ordona: ...

„Ascultă, general Istrate, cele două batalioane de la Rateșul lui Haret vor trece, de îndată, la contraatac. Două batalioane de la stânga Diviziei 10 vor contaataca, în același timp. ATACUL SE VA DA CU FURIE! Fac răspunzători pe ofițerii care vor da înapoi. Peste două ore să am raportul operativ. Mă înțelegi, general Istrate?!“... (Extras, Idem)

Și așa s-a-ntâmplat că, fără a pierde timp, generalul Istrate a dat dispozițiile necesare executării ordinului, iar oamenii de la Rateșul lui Haret au plecat să lupte **CU FURIE**, sub focul artileriei inamice, mergând numai în cămăși, cu pieptul gol; numai cu armele și cu sacii de merinde umpluți de cartușe și grenade. Apariția lor, în acea ținută, strigătele lor, aproape neomeștești, uralele și avântul cu care se aruncau în brațele morții au uluit și au speriat pe inamic în așa măsură încât acesta a început să se retragă, precipitat, în dezordine, pe direcția Vest, în loc de sud-vest. În acest mod, inamicul a ajuns direct sub focul necruțător al Diviziei 10 și a suferit pierderi foarte însemnate.

Și așa s-a-ntâmplat că sute, mii de ciobani, țărani, meșteșugari, muncitori, mici funcționari,

învățători sau studenți, concentrați sau voluntari, veniți din Mehedinți sau din Botoșani, din Argeș sau din Covurlui, din Tutova sau din Teleorman, în fine, veniți din toate părțile țării, au preferat să rămână acolo, pe câmpul de luptă, decât să cedeze acel câmp inamicului, ajungându-se astfel ca peste oasele lor să se așeze nu numai mausolee, ci o țară nouă.

Ar putea, oare, cineva (fără a se acoperi de blamul public) să încerce să scoată din memoria acestui brav popor jertfa de sânge dată de înaintași pentru ca el să poată trăi liber, într-o Românie Mare, între vechile hotare, strămoșești?!

Pot spera, oare, urmașii acelor anonimi eroi că vor avea vreun viitor, dacă nu-și vor cunoaște, amănunțit, trecutul glorios, trecut pe care au și sarcina de a-l venera?!

În acest mod ar trebui să se răspundă celor ce încearcă să expedieze, în prezent, ISTORIA NEAMULUI NOSTRU, sub diferite forme bizare, ciudate, chiar de-a dreptul periculoase, prin cele ce sunt înscrise în unele „manuale alternative“!

Emulația ce a cuprins populația României acelor ani, coeziunea și dorința unanimă de împlinire a mărețului ideal de UNIRE nu au mai putut

să fie egalate, cu ușurință, în toți anii ce au urmat. A fost atunci o adevărată ORĂ SOLARĂ a României!

De aici și tristețea de nedescris ce a copleșit pe oștenii bătrâni, supraviețuitori ai Mărăștilor, Mărășeștilor și Oituzului: „Bine, mă! Ce făcurăți?! Noi făcurăm ROMÂNIA MARE și voi s-o dați pe degeaba, mă!?” ... ca replică amară, amară, la cedarea Basarabiei, în 1940, fără a se trage un singur foc de armă!

Și iar a venit vacanța, vacanța mare, după un an școlar mic. An început abia prin februarie și cu orele ținute pe sărite, pe unde se putea. S-au ținut cursuri chiar și prin unele case boierești mai încăpătoare, mai primitive, mai deschise idealului spre cultură.

Și a venit, apoi, toamna. Toamna lui 1917. S-a petrecut în Rusia ceva ce a zguduit lumea din temelii! Guvernul provizoriu, condus de Kerenski încă din luna februarie, a fost înlăturat, cu forța, iar bolșevicii au instaurat PUTEREA SOVIETELOR!

Ca o consecință a armistițiului încheiat între ruși și nemți la Brest-Litovsk, la 22 noiembrie,

se semnează și armistițiul dintre români și Puterile Centrale, fapt ce s-a petrecut la Focșani, pe 26 noiembrie 1917.

În mod firesc, a urmat semnarea, la Buftea, pe 5 martie 1918, a unui tratat preliminar de pace, devenit apoi ceea ce s-a cunoscut sub numele de Pacea de la București. Numai că acel tratat de pace impunea condiții înrobitoare, cel puțin din punct de vedere economic, fără a mai vorbi despre faptul că se prevedeau anume rectificări de frontieră, însumând cca 5.600 km², plus cedarea Dobrogei! Când lucrurile au ajuns publice, situația a fost întâmpinată de numeroase manifestații populare, spontane, manifestații de mare nemulțumire, antirăzboinice și pronaționale. Regele Ferdinand nu a ratificat acel înscris!

În contextul general european, în situația în care Puterile Centrale au cerut și au oferit Aliaților din Antantă pacea, noul guvern al României, prezidat de generalul Coandă, a prezentat pe data de 27 octombrie 1918 un ULTIMATUM adresat trupelor de ocupație, cerând acestora să părăsească, de îndată, teritoriul României. A fost momentul nostru politic major, un moment de grație. Pentru că, la numai două zile interval, pe 29 octombrie 1918 (sau 11 noiembrie, stil nou),

în pădurea Compiègne, în acel celebru vagon de cale ferată, s-a semnat mult aşteptatul ARMIS-TIŢIU care a pus capăt ostilităţilor primului mare război mondial.

Războiul se terminase. România era în tabăra învingătorilor!

La Alba Iulia, în ziua de 18 noiembrie (1 decembrie 1918, stil nou), într-o atmosferă înflăcărată, o sută de mii de români sosiţi din toate colţurile Ardealului şi ale Banatului, au proclamat – prin vocea lui Vasile Goldiş – unirea cu Ţara Mamă. Dat fiind faptul că, la 27 martie, Sfatul Ţării de la Chişinău deja hotărâse unirea Basarabiei cu România iar, la 14 octombrie, Iancu Flondor ceruse, de asemenea, unirea Bucovinei cu Ţara, acum totul se terminase!

Acum, România era reîntregită!

Un vis multiseclar era împlinit. „Pohta ce-am pohtit!“ a marelui Voievod era împlinită. Angajamentul faţă de sine şi faţă de popor al lui Ferdinand cel Loial era împlinit. Trei mari regiuni istorice erau reunite.

Marele Război încetase. România Întregită era ÎNVINGĂTOARE!

Ionel împlinise 14 ani.

Copilăria lui arsese undeva, în fumul, în cenuşa războiului. Rămăsese undeva, departe,

parcă printre ruinele acelei lumi, care nu a mai renăscut vreodată.

Tot ceea ce fusese mai de preț până atunci, tot ceea ce era considerat a fi fost de „bonton“, maniere, comportări, mod de adresare, ținută, caste, privilegii, gusturi, crinoline, malacofuri, jobene, baluri, cărți de vizită, folosite potrivit codului de bune maniere, frontiere, drapele, titluri, altețe, imperii... nimic, nimic nu avea să mai fie niciodată, dar absolut niciodată, la fel cum a fost!

Venea, nu se știe de unde, o lume nouă.

Poate că lumea aceasta se plămădise chiar în noroiul tranșeelor; poate că era plămădită chiar din sângele și din trupurile contorsionate, schiloade, ale marilor mutilați. Poate că era plămădită chiar din visele de spaimă, ale coșmarurilor celor ce au supraviețuit. Poate că a fost gândită și premeditată, îndelung, în cotloanele de taină ale noilor ideologi.

Cert este că era o lume care părea mai aprigă, mai grăbită, mai răstită, mai directă, mai nerăbdătoare, mai pretențioasă, mai grosolană, mai naturală, mai isteată, mai atentă, mai omenoasă, mai adevărată. O lume care se dorea să fie fără etichete. Fără convenționalisme. Fără dulcegării, fără ipocrizie, fără aroganță, fără poleială.

Se înlocuiau, rapid, și se răsturnau valorile morale ce fuseseră considerate imuabile. Își căutau și își găseau loc persoane și personaje ciudate; îmbuibății și îmbogății războiului se înghesuiau să apară în față. În timp ce politicieni necunoscuți își clamau merite; în timp ce unii proprietari își etalau discutabile merite aduse eforturilor de război, au apărut afaceriști ce nu pregetau să se laude: „Am luat o vie la Panciu, pe-o nimica toată“, „Am «trântit» o vilă la Cașin, de se-nvârte după soare.“ Iar, în urma lor, din uniforme decolorate ce acopereau trupuri descomplete, se puteau reține gesturi reprobatoare, priviri încărcate de mute reproșuri; se auzea, neauzit, parcă, ecoul:„și noi am fost la Cașin... și noi am fost la Cașin!...“.

Și adolescența lui Ionel a trecut, parcă, prea repede. Nici nu știe când a terminat liceul. În frământarea acelei lumi, pe unde s-o apuce? Fiirea lui, sângele străbunilor îl îndemneau spre o ocupație liberală. Posibilitățile materiale, concrete, ale familiei, calculul și judecata rece a fiului de negustor au decis, însă. Ionel se va înrola în Armată.

Va face Școala militară de ofițeri de Administrație!

În acest fel, va fi și mai aproape de animalele dragi lui dar va duce, pe mai departe, profesia părintelui! Deja se crease o tradiție în familie legată de științele economice!

Și..., când Babacu' hotărâse, nu mai era nimic altceva de făcut.

În acele vremuri, Armata Regală Română era un corp de elită iar ofițerii săi superiori proveneau, mai toți, din luptătorii Războiului de Întregire.

Era o cinste să faci parte din rândurile unei armate ce a încheiat, glorios, un război lung și crud.

Și așa a intrat Ionel în viață!

5

IONICĂ

Basarabia.

Basarabia, pământ de jale și de dor.

Pentru băiat, de mult, era doar un nume despre care învățase să vorbească în șoaptă, oricum, cu voce scăzută. De fapt, nu i se spusese, în mod expres, cum să procedeze. Observase, însă, că despre Basarabia, chiar în familie, se discuta ca despre un lucru la care nu se mai putea ajunge.

Când se vorbea despre Basarabia, ca, de altfel, și despre Larissa, subiectul se schimba destul de repede sau se lăsa neterminat.

Și despre Larissa aflase, destul de timpuriu, că ea a fost mama lui adevărată și că murise pe vremea când el era încă foarte mic. Dar nu i s-au dat, aproape deloc, amănunte. I se vorbise despre

Babușca și despre Dedușca, bunicii lui materni și chiar era întreat dacã își mai amintea despre traiul lui pe lângă ei.

Dar el păstra, în memoria subconștientă, doar un lucru foarte clar întipărit: de fiecare dată când se deschidea fereastra camerei de dormit într-o dimineață geroasă sau, oricum, mai răcoroasă și simțea cum năvălește aerul curat, ei bine, atunci își spunea: „Miroase a Chișinău!“.

Își mai amintea, vag, desigur, o alee într-un parc, cu pietriș pe jos și cu multe frunze ruginii, unele răsucite. Erau, parcă, și niște păsărele într-un pom la care cineva îl tot îndemna să se uite și să le vadă. Nu mai știa dacã despre ciocănituri să fi fost vorba... sau poate că nici măcar nu era vorba despre păsărele. Poate erau veverițe. Nu mai știa cine era cu el de-i arăta acele viețuitoare. Știa doar că, atunci, el nu le vedea pe unde se ascundeau și, probabil, din această cauză, era tare amărât.

Adevărul era că el nu-și mai aducea aminte deloc, dar chiar deloc, despre cum ar fi arătat Dedușca sau Babușca. Nu era vorba despre faptul că fotografiile lor nu ar fi fost clare sau expresive. Nu era vorba nici că nu ar fi reținut ceea ce i se spusese, mult mai târziu, despre ei. Era

vorba doar despre faptul că nu-și putea aminti bunicii materni pentru simplul motiv că atunci când i-a văzut pentru ultima oară nu era decât un omuleț de vreo trei anișori. Când îi murise mama, avea un an și o lună. Cu atât mai mult, despre ea nu își amintea absolut nimic. Dar, i se povestise că el a fost un sugar mereu flămând și că ea îi spunea, blând și duios: „Nu fi lacom, băiețele!“

Pe atunci, taică-său era cu serviciul la construcțiile speciale ale dublării tunelului de la Predeal. Îi trimisese Larissei, prin poștă, un mărtișor iar mai apoi o carte poștală prin care o anunța despre acel dar. Când mărtișorul a ajuns la Chișinău, ea nu mai era. Murise pe 4 martie 1940.

Când s-a predat Basarabia, în chip rușinos, fără nici un fel de opoziție armată, băiatul era încă la Chișinău, în grija bunicilor.

Tatăl a venit, valvârtej, să-l ia în țară. Era 28 iunie 1940, erau ultimele ore ale Ultimatumului!

— Lasă-mi copilul, Ionele!, se jeluia Babușca, cu micuțul în brațe. Lasă-mi sufletul, malinchi malcic. Nu-i destul că i-ai prăpădit mama?, continua ea să se plângă, imputativ.

— Nu se poate, cucoană! Ce vorbe sunt astea?!, ripostă, indignat, ginerele. Larissa a murit pentru

că nu a mai avut zile, explică el. Era bolnavă de piept. Nu a murit pentru că am dus-o eu la Predeal! Ce era să fac? Nu trebuia să stau cu soția și copilul meu?, zise, parcă justificându-se, parcă nelăsând alternativă.

— Ah, Ionele, ah, Ionele, nu mai răsuci cuțitul în rană!, continuă ea, cu ochii în lacrimi. De când nu mai este Alla printre noi și așa viața mea este fără rost!

Am avut o fată... cum tu n-ai să mai întâlnești, pe lumea asta! Ea te-a iubit și ți-a fost devotată, credincioasă și supusă. Tu ai făcut, însă, doar ce-ai vrut, doar ce ți-a dat prin cap, Ionele, mamă! Ai călcat și jurăminte și cuvinte de onoare. Nu ți-a păsat de nimic. De când te știu, tot cu gura mare, tot gata să sari la gâtu' omului!... Parcă-ai fi din creierii munților, din sălbăticia codrilor, nu un băiat de familie, cum, mereu, ți-a plăcut să te lauzi că ai fi!, suspină bătrâna, cu glasul parcă din ce în ce mai stins.

— Sigur, îmi pare și mie rău de biata Larissica, rosti, cu glas mai moale, bărbatul. Doar știi că ne-am luat din dragoste! Nici eu și nici ea, pe atunci, nu aveam nici un alt rost. Știi că pe mine abia ce mă scosese din cadrele active ale Armatei iar ea încă nu-și terminase studiile de la Conservatorul vostru, de aici.

— Da, Ionele, da. Dar eu vorbesc nu despre data căsătoriei voastre, de acum doi ani. Eu spun cum s-au petrecut lucrurile încă de acum șase ani, când ai cunoscut-o. Știi că veniseși la Chișinău să-l cauți pe frate-tău la Conservatorul nostru, cum zici, al „UNIRII“, la doamna directoare Dicescu. Mai știi cum, pe culoar, fiind în plină fugă, dar cu capul întors spre colega ei mai tânără, Zenaida Pally, te-a izbit în piept Allocica?

— Cum să nu îmi amintesc?, rosti el, cu nostalgie duioasă, cum să nu îmi amintesc... se-mprăștiaseră partiturile celea prin toate colțurile. Le-am adunat împreună. Larissa se fâstâcise toată. Era roșie, roșie și doar ochii ei, aceia, mari, verzi-albăstrui, mă cercetau întrebători.

— A venit mai târziu acasă, atunci, rosti bătrâna, dând din cap cu ochii pierduți, către o imagine pierdută și ea... Mi-a spus că a cunoscut un chipeș ofițer român și mi-a vorbit... și mi-a vorbit... Am înțeles, imediat, că s-a îndrăgostit de tine, la prima vedere!

— Păi, de fapt, cred că avea și de ce și de cine!, nu se putu abține el să nu răspundă.

— Ei, Ionele, Ionele...! Ce om mai ești și tu! Greu poate fi traiul cu tine, suspină, adânc, bătrâna. Când ți-e lumea mai dragă, când să zici

că te afli în grădina raiului, tocmai atunci te pomenești că-ți cășună ceva și te trezești în vâltorile iadului!

Om citit, om inteligent, cinstit, în felul tău, bun și milos cu caii și cu câinii, ba și cu oamenii, câteodată, cum se face că nu te poți stăpâni?! Nu vezi că, atunci când bei, îți sare țandăra din orice? Mai știi câte scandaluri ai făcut și de câte ori ai venit să ceri iertare?

— De, mamă, nu e om să fie icoană, zise, cu voce joasă, Ionel. Eu zic, continuă, eu zic că am și părțile mele bune!

— Dar nu zice nimeni că nu le-ai avea. Tocmai de aceea a și plecat biata fii-mea după tine, la Timișoara, pe unde ți-era regimentul tău, 38 Artilerie. Bine că s-a întâmplat să vadă Larissa ce era de văzut și că nu s-a măritat mai din vreme cu tine, căci atunci chinul ei ar fi fost, poate, mai îndelungat. Nu trăiai tu, atunci, cu gazda ta? Nu era ea soția camaradului tău de arme, a superiorului tău?!, răsufă, cu indignare și amar, ascuns de multă, multă vreme, soacra.

— În Banat, așa ceva nu este un lucru neobișnuit!, replică ferm învinuitul. Totul este să păstrezi conveniențele sociale. În societate trebuie să știi să te porți. Chiar dacă se bănuiește, chiar

dacă se știe ceva, atâta timp cât nu se discută, totul este în regulă!

— Mai bine nu te mutai la Divizia 1 Infanterie și apoi nu te transfera la Centrul de Recrutare Lăpușna! N-ai mai fi reîntâlnit-o pe biata fii-mea și astfel, poate, acum trăia. Ori era profesoară, ori, poate, cânta la Operă... Ehe..., ce voce, ce talent...! A cântat pe scenă și când era gravidă, în luna șaptea, cu bietul orfănel, cu Ionică... începutu, iar, să plângă biata bătrână.

— Păi vezi, păi vezi!, se repezi Ionel. N-a răcit ea chiar pe scena de care spui? N-a făcut ea acea groaznică răceală, ce s-a transformat în și mai groaznică și neîndurătoarea boală de care s-a și prăpădit?!

— Măi băiete, măi băiete, zise mama, cu o durere de neînălăturat; Larissa nu a murit numai de boală! Larissa a murit când te-a auzit că ai vrea s-o părăsești! Chiar dacă i-ai spus acest lucru doară în glumă. Ea era o fire atât de sensibilă, atât de delicată, atât de departe de răutățile oamenilor încât tu, pur și simplu, i-ai ucis sufletul!

Ionel se hotărî rapid.

Era, desigur, emoționat și el. Multe dintre cele spuse de soacră-sa erau adevărate. Multe, însă,

nu erau. Altele nu le știa nici ea. El știa că Larissa îi fusese soție. Că o iubise, cu adevărat. Că împărțiseră, în relativul scurt timp al conviețuirii, atât fericirea cât și amarul vieții. Mai știa că fiul Larissei era și fiul lui. Că datoria lui, și față de Larissa, era ca pe acest copil să-l crească el.

Era un fost ofițer al Armatei Regale Române. Știa, oricum mai bine decât mulți alții, cine sunt bolșevicii și ce vor ei. Socrii săi, până în 1918, îi cunoscuseră doar pe ruși. Acum, însă, veneau dinspre Răsărit alți oameni. Nu erau doar ruși, pur și simplu. Erau bolșevici. Pericolul era cu atât mai mare.

A smuls copilul din brațele bunicii și, aproape în fugă, a ieșit din casă, urmărit de bocetele sfâșietoare ale bătrânei, care rămăsese neputincioasă în fața acestei situații.

În graba mare, nici nu mai știa cum, a ajuns la gară.

Spre Țară nu mai circula nici un tren. Ultimul tren cu refugiați plecase, spre Iași, în urmă cu o oră. Mai erau doar cinci ore până la împlinirea termenului prevăzut de **ULTIMATUM**.

În dreptul remizei, a văzut trei sau patru locomotive ce se alimentau cu apă, la pompe. Prima

era un Pacific. A alergat într-acolo, cu copilul în brațe, împiedecându-se de traverse. Nu avea nici un alt bagaj. Copilul era doar într-un costumaș din bumbac și avea pe cap o bonețică din pânză. Ionel, din fericire, mai avea asupra sa vechea legitimație de la Șantierul Special CFR Tunele-Predeal.

A vorbit. A convins. Mecanicul locomotivei Pacific a acceptat să-l ia pe tender, peste cărbuni.

Trenul de locomotive a fost ultimul transport CFR către Țară în ziua de 28 iunie 1940!

Trenul de locomotive grăbea către Prut. Kilometrii parcă se lungeau iar vremea parcă sta pe loc. Era cald și afară, venea căldura și de la locomotivă. Stând pe tender, peste cărbuni, pri-meau curentul de aer, despicat de pieptul locomotivei, drept în față. Era uscat și încins. Miro-sea a lanuri coapte, a iarbă pârjolită de arșiță, miros care se amesteca cu mirosul inconfundabil al cărbunelui ars.

Fumul locomotivei, mirosul ei, era un miros cu totul special. Cărbunele locomotivei ardea altfel. Nu semăna cu mirosul mangalului din fierul de

călcat. Nici cu acela al grătarelor cu fleici și mititei de la grădinile de vară ale restaurantelor. Nici cu acela al forjelor potcovarilor. Nici cu acela din sobe sau godine când, peste tăciunii stinși, se reaprinde focul.

Mirosul locomotivei este un miros complicat.

Un amestec misterios între fumul-gustul brichetelor de cocs, acriu-înțepător, și mirosul dulceag al uleiului, al unsorii, al păcurii, al fierului încins. Nimic pe lume nu seamănă cu mirosul locomotivei. Este mirosul forței. Este promisiunea atingerii depărtărilor. Este mirosul siguranței și al măreției unei fiare deosebit de puternice, care este deja îmblânzită.

Nimic nu se compară pe lume – printre atâtea mijloace de transport imaginate de om – cu aspectul unei locomotive, în gară, înainte de a pleca în cursă. Mai ales cu aspectul unei locomotive „Pacific“!

Înaltă și îngustă, suplă și elegantă, cu coșul de fum, domele și supapele de siguranță ascunse de apărători metalice de o formă cât se poate de aerodinamică, cu marchiza mecanicului și a fochistului închisă și aproape unită cu tenderul, cu roțile motoare mult mai mari decât ale altor tipuri, ea stă și pufăie. Parcă indiferentă, parcă

trăgând cu ochiul la mulțimea ce se scurge pe lângă ea și care dă năvală către vagoane. Pufăie rar, alene. Stă ca o felină la pândă. Este clar că degajă o impresie de forță, de arc strâns, gata-gata să se destindă, la un semn anume. Vine fochistul și-o mai mângâie cu o cârpă, nu știu pe unde; îi mai dă cu ulei, pe unde o mănâncă, dintr-o garniță cu gât lung și curbat. Se suie, iar, pe scărița cu mânere lucitoare. De fapt, totul lucește a alamă, a bronz, a oțel lustruit și curat. Sub fereastra deschisă a marchizei, o placă galbenă, masivă. Pe ea stă scris: 126 km/oră! Este mult. Este o viteză mare. Îți și poți închipui cum va alerga fiara, cum va înghiți depărtările. Se pare că fochistul a mai aruncat vreo lopată de cărbuni în cuptorul mașinii. O pală de fum negru, mai dens, se ridică pe coș. Se apropie impiegatul. Poartă un chipiu roșu aprins. Arată către mecanic paleta, care are culoarea verde. Se aude semnalul de pornire. Există un cod de semnale precis, un singur fluier: „înainte!"; două fluierături: „staționează!"; trei fluierături: „mers înapoi!"; un semnal prelung; „atenție, eliberați calea!"; Acum s-a auzit doar un fluier! Pufăitul se schimbă! Șuvoi de aburi, sub presiune, sunt eliberați prin conducte. Peronul se învăluie, plăcut, de abur.

Deodată, roțile încep să se învârtă. Prima dată, repede, pe loc. Parcă scăpate din frâu, ele dau să cuprindă cât mai mult spațiu dintr-odată. Pe coș iese, repede-repede, trâmbă după trâmbă, fumul care parcă scoate și el un anume sunet profund. Puternic, ritmic, accelerat, chiar zgomotos. Apoi, încet, încet, pufăitul devine mai rar iar roțile încep și ele să se rotească mai rar, dar mai cu putere, ș-apoi, din ce în ce mai lin, dar cu mai multă repeziciune, prinzând teren. Totul intră în normalul unei curse care a început. Puterea aburului este, din nou, stăpânită, este trimisă unde trebuie, fumul iese ritmic pe coș, arderea este reglată. În plin mers, aproape că nici nu se vede ieșind fum pe coș. Ritmul pufăitului este constant. „Bate rar și fuge tare!“ Când trece printre dealuri sau păduri, sunetul este inconfundabil. Șuierul locomotivei la munte, când trenul se apropie de Predeal, este o poezie. Șuierul este reverberat de munți, de păduri, multiplicat, amplificat. Când vine dinspre Brașov se aude cum locomotiva geme, pufăie rar-rar, pe coasta Timișului. Le auzi chiar pe amândouă, căci, deseori, panta este urcată cu două locomotive la o garnitură de tren mai încărcat. Când scapă la vale, spre Azuga, se aude doar onomatopeicul ei

cântec: „tucu-tuc“, „tucu-tuc“...; „te-duc“, „te-duc“..., „te-duc“, „te-duc“... iar, uneori, câte un șuier de sirenă ce rămâne lung... lung... în urma giganticei omide metalice ce abia se mai distinge în depărtări.

Ionel nu mai călătorise pe tender.

Despre „Pacific-uri“ știa, desigur, mai multe. Călătorise, doară, cu PULMANN-uri, cu WAGON LITS. Acum, însă, în față, îi venea doar chipul lui nenea Raicu.

Nenea Raicu Rădulescu era fiul lui leica Dobrița, sora bunicului său dinspre tată. Bunică-său, Ion, mai avea o soră, pe Ioana, dar aceasta nu se căsătorise și nici nu a avut copii; iar pe bietul frate-său, Vasile, îl înmormântase de mult, mort și el, săracul, fără de urmași. Leica Dobrița era mulțumită. Fiul ei ajunsese om mare la C.F.R. Urcase însă încet-încet toate treptele. A început prin a fi mecanic. În plină maturitate, era șeful depoului de locomotive de la Pitești. În perioada de glorie, ajunsese chiar să însoțească trenul regal, ca mecanic-specialist. Când trenul se oprea la destinație sau, uneori, chiar pe traseu, pe la

stațiile mari, venea Suveranul și-i întindea lui nenea Raicu un deget sau chiar două, cu mâna înmănușată, când era deosebit de mulțumit de cursul călătoriei.

Atunci, nenea Raicu stătea smirnă, îmbrăcat în redingotă, cu pantaloni reiați și cu mănuși albe.

Mai mare cinste nu putea să fie.

Bunul și bătrânul rege Carol I se pricepea la oameni și la mașini. Doar era neamț. S-a străduit, toată viața lui, să facă ce-o face ca, în România, toate ceasurile să meargă la fel. Nu a reușit, pe deplin. Dar, când trenul mergea „după ceas“, trebuia să-l încurajeze pe omul ce răspundea de acest lucru. O mână întreagă nu s-a auzit, însă, să fi fost întinsă vreodată de Suveran, cuiva, în țara în care domnea!

Tot nenea Raicu Rădulescu a fost ales, alături de alți specialiști, să facă parte din Comisia care, la Paris, prin 1925, a recepționat aceste deosebite locomotive americane, botezate, apoi, „Pacific“ și importate în România.

Au alergat „Pacific“-urile peste patruzeci de ani. Le-au scos la pensie, în mod treptat, locomotivele diesel hidraulice, de la Craiova. Dar... degeaba! Poezia călătoriei cu trenul a pierit în fumul locomotivelor cu aburi.

Acum, doar se circulă. Mai repede, mai curat, mai economic. Mai bine?!

Generalul Ion Antonescu, șef al Statului, în condițiile abdicării regelui Carol al II-lea, după ce s-a răfuit bine, bine, cu extrema legionară dură, în prima lună a lui 1941, a considerat că interesele țării noastre, cu referire la teritoriul dintre Nistru și Prut, răpit de bolșevici, nu vor putea să fie mai bine puse în valoare decât dacă ele se vor corela, strâns, cu cele ale Germaniei.

Așa încât, la 22 iunie 1941, a pronunțat deja celebrul său Ordin către Armata Română: „Vă ordon, treceți Prutul!“.

Și astfel a început RĂZBOIUL SFÂNT!

Entuziasmul armatei, umilite de împrejurările în care se pierduse Basarabia, a fost egalat de cel al populației ce spera ca România să revină la ceea ce fusese pentru un relativ scurt timp istoric, România Mare, România întregită cu preț de sânge și de lacrimi.

Ionel, mobilizat pe loc și în consonanță cu pregătirea sa militară de specialitate, a fost numit

contabilul unei importante direcții din Guvernământul Transnistriei.

În luna noiembrie 1942, se recăsătorise cu fiica unui profesor, tot basarabean, care fusese director al unui liceu din Ismail și care fusese apoi mutat la Bălți. Acest nou socru era născut prin preajma Sorocăi, fusese inițial învățător și, cu timpul, își desăvârșise studiile superioare la Odessa. Cunoștea, deci, bine, chiar foarte bine pe ruși și știa ce înseamnă dorința lor nestăvilită de expansiune către mările calde, așa cum le lăsase scris țarul lor, Petru I!

Activase acest profesor în Sfatul Țării, în 1918, alături de Pan Halipa și de Inculeț, fiind un unionist convins și convingător. Primise, drept recunoaștere a meritelor lui, „Coroana României“, decorație la care ținea deosebit de mult.

Recucerirea pământului sfânt al Basarabiei s-a făcut, însă, tot cu jertfe de sânge, tot cu eroice fapte de arme, tot cu privațiuni și eforturi considerabile. Cei mai mulți dintre basarabeni i-au primit, cu brațe deschise, pe ostașii români veniți să-i dezrobească din tirania comunistă.

Unii, însă, îi vedeau pe românii din vechiul regat ca pe un fel de trupă de ocupație. Aceștia făceau comentarii defavorabile și întrețineau

ideea că acei români, ca și cei care o să vină după ei, în cadrul administrației sau al altor structuri sociale, îi vor privi pe localnici ca pe niște cetățeni de mână a doua, un fel de paria. Ideea, alimentată, uneori, și de fapte, cu totul izolate dar inerente situațiilor specifice condiționate de război, era, mai mult ca sigur, concepută și dirijată de Kremlin, primul interesat ca Basarabia să rămână în sfera sa de influență.

Din păcate – și timpul a demonstrat-o – tocmai această idee a și fost aceea care s-a consolidat.

Nu-i mai puțin adevărat că și românii din vechiul regat, atunci când basarabenii au fost nevoiți să se refugieze, din nou, au fost cei ce i-au privit pe acești nefericiți, loviți de o cruntă soartă, soartă ce a lucrat împotriva tuturor idealurilor concepute, i-au privit, zic, ca pe niște intruși, venetici, ba chiar ca pe niște suspecti.

Mai cu seamă românii din sudul țării, cei ce nu au fost puși în situații istorice de a se refugia, ei bine, aceștia nu puteau concepe, cu ușurință, firesc, că oamenii aceia, supti la chip și la trup, cu haine ponosite, care duceau cu ei mirate-ai ce boccele și bocceluțe, oameni care mai aveau și obiceiul să vorbească într-o limbă din care unele cuvinte erau de-a-dreptul ciudate, să fi fost aceștia,

bunăoară, vreodată, gospodari adevărați!? Pe la casele lor, cu familii întemeiate, cu rosturi bine orânduite, cu ocupații felurite. Cum să-i fi privit, oare, decât după cum arătau aceștia atunci? Să-ți vină să crezi că acel creștin, împuținat la trup, ogârjit și cu mână tremurândă, cu care te-ai întâlnit la Sfânta Biserică, duminica trecută, cel cu care ai stat de vorbă, la o țuică, la madam Sfetețu în local, cel care ți-a spus că a adus din Basarabia, din refugiu, doar placa de marmură, luată, în pripă, de pe mormântul soției sale, ei bine, să-ți vină să crezi că acela să fi fost chiar adevărat gospodar, cu 50 de hectare de pădure, după cum spunea chiar el, cu jale și obidă?!

Dar, pe atunci, nu venise, încă, vremea refugiului și a calvarului.

Era în toiul războiului.

Erau la Odessa, pe malul Mării Negre, la Bolșoi Fontan. Pe faleză, în anumite locuri, se aflau amplasate baterii de tunuri antiaeriene.

Comandorul Bojenescu, prieten cu Ionel Baci, îl luase pe Ionică... să „controleze“ bateria.

Ionică, ca toți băieții de cinci ani, din vremea lui, dacă nu voia să se facă aviator ca... „Agarici,

Agarici, ce doboară bolșevici!“... atunci măcar marinar. Dar nu marinar de rând, pe orice co-paie plutitoare (așa cum a aflat că i se zice, de la nenea Florică Nicolescu, vaporului cu zbatuiri ce merge de la Brăila la Galați). El o să fie, ca nenea Florică, timonier pe „DELFINUL“! O să le arate el atunci tuturor ce se poate face cu un submarin! O să ajungă chiar la Moscova, să-l tragă pe Stalinică de mustăți! Să nu-i mai zică nimeni că seamănă cu soldatul Neață!

Dar acum, însă, avea să profite de faptul că este un personaj important, care inspectează, de-adevăratelea (bine, bine, alături de nenea Bojenescu) o baterie de tunuri adevărate. E-heii, cum se mai rotesc țevile, cu afet cu tot. Și în sus, și în jos, și la stânga, și la dreapta, și mai încet, și mai repede. Cum mai execută ordinele servanții. Cum te mai sorb din ochi și vor să-ți facă toate voile. Or avea, unii, copii de știu să se joace așa de frumos?... Cum s-a întâmplat, cum s-a făcut, nu se știe cum, iată că, tot umblând pe marginea tranșeei, cu ochii la plasele de camuflaj, bufff, dintr-odată s-a pomenit băiatul tocmai pe fundul gropii. Mamă, mamă, ce mai julitură! Cum mai sân-gerează! Ia te uită! S-a și umflat, parcă, tot ge-nunchiul drept!

— Nu-i nimic, ostaș, spuse domnul comandor.

— Să-l duceți, imediat, la cortul sanitar; să fie dezinfectat și pansat pe loc, mai ordonă nenea Bojenescu.

„La cortul sanitar! Aoleu! Ce-o să-mi facă, oare, acolo?!“, se gândea Ionică, pierit.

Când nenea acela, în halat alb, i-a zâmbit și i-a dat o pastilă rotundă de ciocolată tare, dulce-amăruie, nemțească, i-a mai venit inima la loc. Dar, când i s-a turnat pe genunchi ceva verde-gălbui, urât mirositor, n-a mai putut de durere.

Ce să facă? Nu se putea face de răs! Nu venise el în control, la baterie? Și așa, strângând din dinți, cu ochi lăcrimoși și cu voce tremurândă, s-a decis să zică:

— Soldatul român în veci nu piere! (ca să încurajeze, desigur, și pe cei doi servanți ce stăteau bandajați la cap și la mâini, așteptând să fie transportați cu avionul în Țară, după cum aflase atunci).

— Ei, dacă așa stau lucrurile, zise domnul comandor, tocmai o să te avansăm în grad, pentru fapta ta de vitejie. De acum, n-o să mai fi doar soldat, cum ai zis că ești, ci sergent!...

— Grupă, drepți! Ascultă comanda la mine! Pentru onor, prezentați-arm'!

Și servanții bateriei, mai în glumă, mai în serios, dar – fără îndoială – cu multă duioșie, au onorat fapta de eroism și înălțarea în grad a sergentului Ionică!

Marea majoritate a oamenilor mari este foarte ușor de împărțit în cele două categorii principale de caractere: ori sunt buni, ori sunt răi. Nu există cale de mijloc! „E drept că tata pare mai complicat“, își zise Ionică. „Nici nu știi de care parte să-l pui. Uite, de pildă, atunci când, uneori, după prânz, se tolănește pe divan și te lasă să stai la spatele lui și suportă să te joci de-a frizerul prin părul său, care are firul lung, nu ca al tău, tuns numărul doi, că e vară și ești mic și trebuie să ți se întărească rădăcina părului până începe școala, ei, atunci, zic, este o grozăvie! Faci țac-țac, din degete, încurci firul și-l răsucești ușor, mergi de-a lungul cărării și te gândești că este chiar ca într-o pădure, în care te-ai putea și rătăci, dacă ar fi noapte. Dar, nu! Nu te poți rătăci pentru că tu ai lanterna aceea de la Babușca, bunica dinspre mamă, care a rămas la Chișinău și pe care nu ai mai văzut-o de peste trei ani.“

Lanterna este de tip militar, are trei culori – alb, verde și roșu – și mai are și un buton de

semnalizare. „Ce mai, este grozavă și nici Romică și nici Jenică nu au așa ceva!“

A vrut Nicu Marinaș să-l păcălească pe băiat și să schimbe lanterna pe o țurcă, cu un bătător nou, dar băiatul nu s-a lăsat convins. Nu de alta, dar n-a învățat, încă, să bată bine, bine țurca, că doar el vine de la București, unde nu s-a jucat pe stradă, căci era mai mic și stătea și Mica mai mult cu el și avea, pe atunci, jucării mai frumoase, că erau nemțești și noi eram aliați cu nemții și trebuia să-i batem pe bolșevici pentru că ne-au luat Basarabia.

Acum, de vreo doi ani, războiul s-a terminat și băiatul a trecut în clasa a III-a primară, dar, hai să fim sinceri! Nu-i așa că pe Babușca nici măcar nu ți-o mai amintești? Nici chiar pe tata-mare și pe mama-mare de la Brăila nu-i prea mai ține minte bine băiatul, pentru că nici pe ei nu i-a mai văzut, cam tot de pe vremea aceea, iar „ceea ce nu pricep oamenii mari, niciodată, este tocmai faptul că timpul nu are aceeași valoare pentru ei ca pentru noi, copiii!“

„Păi, la noi, copiii, ziua este mult mai lungă și în fiecare dintre zile aflăm câte ceva nou.“ De fapt, nu știe el cum să-și explice acest fenomen, dar, bineînțeles, îl simte prezent, chiar dacă nu este foarte lămurit.

Până s-a mai gândit, până s-a mai jucat cu degetele, tata se pare că a ațipit, iar băiatul ar vrea să o șteargă la joacă, căci tocmai a recunoscut vocea lui Romică, care strigă la Gaie că e gol și, dacă nu recunoaște, este prost și nu-l mai lasă să pună piciorul pe minge. Păi, cum să facă să o șteargă la joacă, căci tata a și început să facă: „...nțțț... nțțț...” și asta-i de rău, că știe că nu trebuie să-l deranjeze, dacă doarme, că odată se întoarce foaia și te pomenești cu vreun zdupac!

De fapt, asta-i cu oamenii mari. „Când te ia în brațe și începe să-ți cânte: *Ospilică-lică, lică-lică-lău, băiețică-țică, țică-țică-lău* și atunci, desigur, te simți nemaipomenit; când te ia la sigur că știe că ai spart geamul lui madam Pană (de unde o fi aflat?!) și atunci dai din colț în colț, că, uneori, știi că te mai și altoiește și... aoleu, ce mână grea mai are! Așa că este mai bine să fii prudent și să stai tot timpul în gardă; că nu se știe ce știe sau ce a mai aflat că ai mai făcut“.

Cu Mica este altceva. Deși ea nu are serviciu și stă acasă tot timpul, cu tine, nu are obiceiul să te bată la cap. E drept că, uneori, te mai și ceartă, dar nu mereu, mereu. Când ai făcut vreo năzbâtie mai deosebită, te spune lui tata, dar asta tocmai, e-hee, la prânz, când vine el de la

serviciu și când tu și uitaseși ce-ai făcut. Tata se enervează și te pomenești cu un dos de palmă tocmai când terminaseși de mâncat spanacul și te și gândeai că așa ceva merită răsplătit cu o porție mare de cremă de zahăr ars. Hait! S-a zis cu crema! Ești surghiunit la bucătărie și consemnat toată după-amiaza. Tocmai azi, când se hotărâse că merge toată lumea în curtea din spate, la Gigi și Romică, că ei fac circ!

Te ridici, suspinând, și acolo, în bucătărie, după paravan, te lași pradă amarului și-ți promiți că atunci când te vei face mare o să le arăți tu lor. O să ai o farfurie mare, mare, plină cu cremă de zahăr ars și, când o să îți se ceară, tu nu o să le dai nici măcar o bucățică. Uite, s-au strâns și farfuriile, tata a și plecat în dormitor, pe Mica o mai auzi trebăluind și îți dai seama cât este de grea viața de copil. Să stai tu, cuminte, în casă, când toți prietenii tăi sunt deja acolo, la Gigi și la Romică, iar programul probabil că a și început.

Frații fuseseră deja la Circul „Bernea“ și l-au văzut pe Sandu Bernea la trapez. Mai era acolo și Valerică de la Circ, clovnul, care făcea atâtea ghidușii, că nu mai puteai. Te țineai cu mâinile de burtă, de atâta răs. Auzi! Să ia pălăria unui

domn, să toarne în ea și făină, și ulei, și zahăr, și ouă și, apoi, să dea foc la o lumânare, sub pălărie, și, la urmă, să iasă un cozonac, cât toate zilele! Când a văzut domnul ce se întâmplă cu pălăria lui, a coborât în arenă, să-l ia la bătaie pe Valerică dar, ce să vezi?! Acesta i-a restituit domnului pălăria curată, curată, ba încă mirosind și a parfum, de i-a și spus domnului să fie atent acasă, dacă n-a venit cu soția la circ.

Vorbele acestea, de la urmă, nu le-a prea priceput Gigi, deși el e cu un an mai mare decât băiatul, că trece într-a patra; nici chiar Rococo, care e și mai mare, „că nici nu se prea uită la noi, decât atunci când jucăm fotbal“, că la fotbal e cel mai bun și i-a dat domnul Ungurelu o minge nouă, chiar din piele, adevărată. Dar Romică a înțeles cum a făcut clovnul șmecheria cu cozonacul și a spus să vin cu pălăria lui tata, „că tata lui nu are pălărie, că a fost căpitan, și în chipiu nu merge!“

Gigi știe să facă la trapez, dar frații nu au trapez și atunci au zis că merge, chiar mai bine, pe leagăn. Că ei au un pom mare și bătrân în curtea din spate și acolo au făcut un leagăn, cu lanțuri. Acum, parcă-i și vezi, s-au mânjit cu funingine pe față și și-au pus și coifuri din carton

colorat, cu panglici. Romică strigă în pâlnia cea mare: „Lume-lume, a venit Circul! Veniți, cu toții, cu mic, cu mare, veniți să vedeți omul din cauciuc, zburătorii la trapez, omul care înghite foc, calul care socotește și femeia-pește!“ Bat, amândoi, în cratița aceea mare și în cazanul de rufe. Ce mai? Exact ca la Circ. Mai ales că și-au făcut și papainoage! E! Să vedem cine o să poată să meargă pe ele; că, atunci când au trecut pe Strada Mare, oamenii de la Circ, chiar credeai că pot să fie atât de înalți, până le-a spus copiilor Rococo cum stă chestiunea. Și Rococo, asta, de unde o știi atâtea? Păcat că este cam încrezut și nu se joacă cu noi întotdeauna, așa cum fac Gaie și cu Puiu. Ce, dacă tatăl lor are atelier de tâmplărie mecanică, nu ar putea să fie și ei cu nasul pe sus? Dar ei sunt cei mai minunați băieți și noi ne jucăm chiar în curtea lor. Cel mai bine este să te joci acolo de-a v-ați-ascunselea. Nicăieri nu găsești locuri mai pitite. Păi, când te bagi în grămada de talaș sau după stiva de cherestea sau chiar în groapa de ciment, în care este motorul, te mai găsește cineva?! E drept că te mai poți murdări cu vaselină sau chiar cu păcură, dar nu-i nimic! Ciorapii îi poți arunca și zici, apoi, că i-ai pierdut sau i-ai uitat, când te-ai descălțat,

să-i pui semn de poartă, dar, ce te faci cu pantalonii? Că iar o să zică Mica că nu te mai lasă la joacă, că te faci ca un porc, și cum se poate juca Dan, de arată curat, curat, de-ți vine să-l mănânci, cum e de frumușel și de durduliu. Păi, Dan nici nu e de pe strada noastră și el e băiatul doctorului Mohora și nici nu se prea joacă cu noi, dar îl vede Mica când se duce în vizită pe la Maruța, care e vecină cu el, și de-aia știe.

Dar, până să te gândești, la una, la alta, timpul trece și te pomenești că băieții au și plecat la circul lui Gigi și al lui Romică. Sigur că au și plecat. Ce, ei au așa părinți, ca tine, care să te țină mereu în casă, după-amiază, că cică lumea doar-me și nu trebuie să faci gălăgie, că se supără vecinii și nu vrem să avem scandal.

Însă..., uitel! cine crezi că a venit cu o porție mare-mare de cremă de zahăr ars? Mica. Ce bună e Mica! „Știam eu că nu o să-l lase pe băiat fără desert!“

Mica nu e mama adevărată a băiatului, dar el a aflat despre acest lucru nu demult și, de altfel, el nici nu o mai știe pe Larissa..., „că ea a murit, acolo, la Chișinău, când aveam eu abia un an, dar acum am văzut o poză, când am scorbilit eu prin șifonier, într-un pachet cu niște hârtii, și era

moartă într-un sicriu și nu mi-a plăcut, pentru că ți se face și frică când vezi așa ceva.“ „De altfel, nici nu am văzut până acum de-adevăratele vreun mort, și noi nici nu prea vorbim despre morți, cum am auzit că fac alții.“

Mica vine și cu vestea cea mare: „A zis tata că dacă termini de curățat fasolea teci, pentru conserve, te lasă să ieși la joacă!“

Ce mai? Există dreptate pe lume! Înfulcă bunătațea de cremă și, apoi, se apucă, demonstrativ, să taie, de zor, capetele tecilor și să scoată ațele.

E un lighean mare, plin ochi. Să tot ai ce face. Mica se duce și ea la culcare; ca în fiecare după-amiază. „Cum or putea, domnule, oamenii mari să tot doarmă atât?“ Până să-și dea răspunsul, până să se mai gândească, la una, la alta, timpul trece, mormanul nu scade, programul la circ s-o fi și terminat. „Tot mai bine e în pom!“ Păi, nu are el aranjate două scânduri între cele trei ramuri mai groase ale platanului din curtea din dos? Acolo să te urci și să stai să tot citești ce i s-a mai întâmplat lui Marius, sau lui Raymond, sau lui Jean-Bart. „Bine,ăștia sunt cei trei cercețași italieni, de zice tata-mare Bejan că n-o să se aleagă nimic de capul meu dacă o să citesc numai despre ei.“ Dar băiatul a citit, până acum, și

despre cei trei muschetari și chiar s-a și duelat, în curtea spitalului, de la morgă și până jos, în vie, cu Jenică, care făcea pe D'Artagnan, că așa e el, că vrea să fie, întotdeauna, eroul cel bun, dar cartea e a lui și atunci am zis: „De, ce să-i faci, fac eu pe omul cardinalului“ și, până la urmă, dacă D'Artagnan i-a zburat sabia din mână, a pus mâna pe ciocanul de cauciuc, pe care l-a găsit în atelierul lui nenea Radu, care repară biciclete, și pe care l-a luat, că prea semăna cu tomahawk-ul lui Winnetou, și de-aia îl tot poartă cu el, și d-aia l-a pocnit în cap pe Jenică, „că uitasem că ne jucăm de-a muschetarii și dacă n-am mai avut sabie, ce era să fac?!“

„Jenică e cel mai bun prieten al meu și stă chiar în Spital, că maică-sa este farmacistă și taică-său e ceva mare pe la birouri, că nu are timp de noi și este mereu foarte ocupat și d-aia n-a fost nevoie să-l ducă la alt spital, ci doar l-a instalat într-o rezervă, la chirurgie, la dom'doctor Frâncu, în loc să-l lase acolo, la subsol, unde stau ei. Dar, am mers cu tata și i-au dus niște cataifuri și niște fondante, de la domnu' Dumitrescu, că e cea mai mare cofetărie din oraș și e foarte elegantă și are o oglindă cât un perete, pe care e pictat un ciobănaș și un urs de Dorna, pe care-l

cheamă Carmen Sylva. E drept că, pe drum, mi-a cam fost frică, că a zis tata că mă omoară, dacă moare Jenică, dar eu am știut că Jenică nu moare, că am mai căzut noi, amândoi, unul după altul, din hambarul spitalului și, atunci, s-a lovit cu capul de-o piatră și tot n-a pățit nimic.“

„Ehei! Păi, când ne-am jucat noi de-a corsarii, că tocmai văzusem filmul cu Eroll Flyn, la Cinema Wally, nu am legat niște frânghii, tot de platanul meu, și ne dădeam drumul de săream pe corabia spaniolilor care, chiar dacă era cocina lui Jonjolica, nu mai era porc în ea; că n-am avut decât o singură dată porc, atunci, în iarna acea grea, după seceta cea mare, când au fost alegerile, de-au rămas pe toate zidurile mai mari semnul acela cu soarele, că tata era contabil la Federală și a făcut o cocină mare și din lemn bun și după ce am mâncat-o pe Jonjolica, la Crăciun, acum poți să faci ce vrei din ea; iar, ultima dată, chiar am zis că era tanc și-l loviseră fasciștii, dar eu tot n-am mai ieșit din el, până n-am ajuns în mijlocul lor și atunci a explodat și i-am făcut praf!“

„Fapte de astea, de arme, am mai făcut eu și cu Petrișor, care stătea, tot pe strada noastră, într-o casă cu etaj, pe colț, la Strada Mare, și

care avea, sub scară, un cotlon care era tocmai bun de făcut din el o cazemată de unde trăgea el cu mitraliera, care era făcută din picioarele dispuse triunghiular ale unei foste măsuțe, că de-aia îi ziceam Neamțu', și eu eram Alexandr Matrosov, de-am acoperit cu pieptul meu ambrazura și-am devenit erou post-mortem!"

Dar, uite, că stai și te gândești și uiți că doar până mâine mai ai dreptul să ții cartea. Că nu merge să nu i-o dai, la timp, înapoi lui Florică! Că Florică Măinea și cu Paul Rezeanu, de-i zicem noi „Nas“, nu-ți mai dau vreodată alte cărți să citești dacă nu le dai înapoi, când zic ei, și încă una de la tine! De obicei, pe aia nu ți-o mai dau ei înapoi, dar nu-i nimic! Nu-i nimic, că la tata-mare e cheagul! Tata-mare este tatăl lui Mica și el, când a venit din refugiu, s-a recăsătorit, aici, cu Ghina, fosta soție a lui Fofează. Ea are, de la fostul ei soț, o magazie întreagă, plină cu cărți, puse prin lăzi. Tu trebuie doar să te streкори, tiptil, tiptil, după-amiază, când dorm ei, să scoți un cui, de lângă belciug, să intri, să alegi și să începi, apoi, să cari, la betelie, câte cărți poftești. Nu este bine să iei, totuși, prea multe dintr-odată căci, la colț, te poate aștepta Nimu Țiganu' sau, mai rău, alde Bodârcă sau Bobocel și atunci, te-ai

lins pe bot de „captivante“ sau „Dox-uri“, pentru că ei nu știu multe și ți le confiscă, pe loc, chiar dacă lor nu le prea place să le și citească!

„Așa că, dă-o-ncolo de fasole, bag-o-n plita bucătăriei, că până la iarnă tot nu se face foc acolo și n-au cum s-o găsească, că e destul ce-am curățat și, hai sus, în platan!“

„Acu' citesc una «de 15 Lei» căreia-i spune: «Cu parașuta în flăcări» și, pentru că sunt în platan, e tocmai bine, că e ca în avion și aici am de toate, pe platforma mea, care, de fapt, acum, e carlingă. Așa că, dau foc la «Universul Copiilor» și mă arunc în gol. Aterizez cu bine, dar parașuta a apucat să incendieze gunoiul, strâns de doamna Petrovici, care este proprietăreasa și care nu doarme nici odată și care a și început să strige: «Săriți, că ne dă smintitul foc la casă!» și apare atunci tata, iar eu sar gardul, pe la domnul Frimu și mă întorc tocmai spre seară, că poate o veni cineva pe la noi și atunci nu se bate!“

„Seara, ai mei se pregătesc de plecare; am înțeles că merg pe la nenea Petrică și pe la tanti Norica, că ei au radio. Merg să asculte dacă vin americanii, până la iarnă, că, după ce au venit comuniștii, regele s-a supărat și n-a mai vrut să mai iasă din palat. Cică, de-aia nici de 10 mai

n-a ieșit; că se făcuse o paradă mai mare de 1 mai. Noi am învățat la școală că la 1 Mai este ziua internațională a oamenilor muncii și am și văzut la tata o insignă pe care stătea scris «GCM», adică o confederație generală a muncii, dar tata n-a vrut să-mi spună ce e aia «confederație» și-a zis să caut în dicționar, dar, oricum, la 10 mai tot e mai frumos, că se face retragere cu torțe și noi mergem după fanfara regimentului.“

„Foarte bine că se duc în vizită!“ . După atâta alergătură, ai și tu dreptul să te înfrunți cu bunătățile pe care Mica le ține într-o ladă de campanie. Le ține acolo pentru că este după război și nu se mai găsesc de toate, ca în vremurile normale. Ce-or fi alea „vremuri normale“? Să aibă legătură cu Școala Normală unde am cunoscut-o eu pe Mica când s-a măritat cu Tata? Oricum, bine că au plecat! Ia să dăm noi atacul, așa, tehnic, cum am citit că făcea „Lupul singuratic“, tot de 15 lei. Să punem noi, frumos, în păhăroiul ăla mare niște miere, s-o amestecăm cu niște cacao, să mai punem și niște stafide, cred că merge și niște miez de nucă, uite că există și zahăr farin, lasă-l pe ăla, ia din ăsta cubic, dar bucătoaie lungi, că se poate și sorbi prin ele, și să mai punem și... „Continuați, continuați!“ , zice

tata, la fereastră, pe dinafară. Tu rămâi holbat, inima-ți bate să-ți iasă din piept, nu mai ai pic de salivă în gură și simți că se învârtește camera cu tine.

„Să știi că nu l-au găsit pe nenea Petrica aca-să!“ . Până pleacă tata de la geam, până deschide ușa să intre în casă, ce mai e de făcut? Țuști!, direct prin fereastra deschisă, ca la 100 m garduri.

De fapt, asta e o nimic toată! „Sar eu pe acolo și ziua, când vreau să scurtez drumul, să nu o mai iau prin sufragerie și antreu. Dar acum, când mă simt ca Pașa Hassan, că tocmai terminasem și «Istoria Neamului Nostru», de dom' învățător Florian Cristescu, pe care l-a înmormântat cu carul cu boi, că așa a vrut dumnealui!“

„Unde să te duci?“ Ia să luăm noi traseul obișnuit. Că și așa, când pleacă ai mei, vara, seara, să stea la răcoare, în Grădina Domnească, că e bine acolo, că o îngrijește Moș Peleu, care este singurul țigan care are voie să stea în grădină, că e bun grădinar și scopește și porci, ei bine, atunci nu te lasă ei în casă, în pat, și îți și urează: „Noapte bună!“ . Ei, și tu, după ce îți faci socoteala că ei au și ajuns pe la colț, nu te ridici, frumușel, și o iei, tot prin fereastră, întâi prin

curtea din spate, și apoi te sui pe acoperișul privatei și, de acolo, în părul văratic al lui Dom' Frimu, că are pere bune, iar, de acolo, te cobori și o iei, păș, păș, să te uiți pe fereastră, să vezi, ce fac ei?! Că Dom'Frimu tot nu aude, de fel, și stă noaptea de citește „Universul“ să vază cine a mai murit, că el are 97 de ani și nu-i plac copiii, că dacă ne cade mingea la el în curte nici nu ne-o mai dă. Așa că, bați o dată sau de două ori, tare, în geam și apoi fugi către gardul Căpitanului și iese madam Frimu și se miră. Căpitanul nu este însurat și stă cu tatăl lui, care a fost Casierul Băncii Naționale. Căpitanul face tot felul de machete de vapoare, dar cea mai frumoasă a fost aceea pe care a expus-o în vitrină la Dom' Bulic, la Tinichigerie. Era un transatlantic mare, mare de tot, cu niște beculețe ce luminau noaptea. În curtea aceea s-a mutat, de curând, Marian Pieptea, dar el nu învață la Nr. 1. Are și un frate, mic de tot, cu un păr creț, creț de tot. Pe el îl iubește tata-mare și-i zice: Auraș-păcuraș. Tata-mare Bejan a fost profesor și acum este pensionar. Se mai duce pe la nea Sfetețu să bea câte o țuică, că nea Sfetețu e cârciumar destoinic și are marfă de soi. Dar, Auraș, într-o zi, i-a luat urma și a intrat și el în cârciumă, unde toți l-au mângâiat, că îl

cunoșteau și-l iubeau. Însă, pe nesimțite, Auraș a luat țoiurile negolite și le-a terminat, de i s-a făcut rău și s-au speriat, cu toții. Mai departe, sari gardul la C.A.M. iar acolo e de stat, că e curtea mare, cu iarbă multă și deasă, și nici nu stă nimeni acolo și nu te bănuiește cineva că te-ai ascuns acolo.

Pe când stai, vezi cum se stinge lumina în oraș, cu pauze. După a treia pauză, se stinge de tot, că noi avem uzină electrică, cu un motor mare, ce merge tot timpul, până la miezul nopții. După aia, te întorci și zgâlțâi ușor, ușor, geamul de la bucătărie, unde ai pus, de cu ziua, cârligul, așa, doar de formă. Fereastra se deschide, intri ca Rocambole, și te culci, acolo, după paravan, pe o sofa, unde doarme Valerica, țiganca, care vine să o ajute pe Mica la curățenia cea mare.

A doua zi, tata se grăbește la serviciu și nu mai are timp de mine să-mi aplice corecția iar eu o și zbughesc la vie, la „Cetate“, unde m-am înțeles cu Chimiță să nu mai vină cu porumbeii, în schimbul pistolului cu capse, că nu mai pot să-i iau și, atunci, să-mi aducă, mai bine, 5.000 de lei, că diseară e film cu crocodili și cu piramide, la cinematograful din Parc și trebuie să-l văd și

eu, că nu ne dă voie, întotdeauna, nea' Donciu, pe gratis.

Dar Chimiță nu mai vine, așa că eu mă înfrupt cu struguri, numai cireașă, de are câte un kilogram ciorchinele, iar, în drum spre casă, trec și pe la alde Sindile, să văd cum se prezintă porumbul de fiert. Cred că peste o săptămână o să fie tocmai bun.

Acasă este venit și tata. Se discută, aprins, că s-a făcut „stabilizarea“! Ce-o mai fi și aia? Cică s-a zis cu milioanele și cu milionarii. În Grădina Domnească s-au strâns mulți oameni și – unii dintre ei – strigă, din toate puterile:

„ANA, LUCA ȘI CU DEJ AU BĂGAT SPAIMA-N BURGHEJI!“

Mă întâlnesc, nas în nas, cu Chimiță. Îl execut, la sânge, și pun mâna pe cei 5.000 de lei. Ce, credea el că o să scape de mine? La matineu, la ora 16, nu vrea nea Mimi să-mi primească banii. Cică nu mai sunt buni. Cum să nu fie buni? Da, tot el, zice că nici nu mai rulează filmul astăzi. Las-că vin eu și mâine. Ce dacă e „stabilizare“?! Eu am dat pistolul, am luat banii, acum vreau să văd crocodilii!

Seara am tras cu urechea și am auzit că pe la București unii au înnebunit iar alții s-au omorât,

din cauză că au rămas cu prea mulți bani. I-auzi! Cum să te omori, dacă ai prea mulți bani?! Dar, așa cum am mai spus, de la oamenii mari te poți aștepta la orice!

Peste vreo trei zile, după ce am reușit să aflu esențialul despre „Stabilizare“, mă întâlnesc cu Chimiță. Îi propun să-i dau banii îndărăt și el să-mi dea pistolul. Chimiță îmi râde în față și-mi spune că operațiunea s-a făcut înainte de stabilizare.

Eu îi trag un pumn în nas și constat că am luat prima lecție despre ceea ce aveam să aflu, mai târziu, că se cheamă economie politică.

La 26 ianuarie 1952, când Ionică împlinea 13 ani, a primit de la taică-său un joc de șah. Era, pe atunci, chiar o modă! Doar se știa că cei mai mari șahiști din lume provin din „Țara socialismului victorios!“ Dar, fără îndoială, lui Ionel nici nu-i trecuse prin cap să facă legătura dintre șah și propagandă. El crezuse, desigur, că, în acel mod, poate, o să-l mai determine pe băiat să mai stea și pe acasă mai mult; să nu se mai inhăiteze cu toți derbedeii; să nu mai fie repezit

și să se obișnuiască să gândească mai mult și să vorbească mai puțin.

Dar... n-a fost să fie așa. După câteva zile, într-o anume noapte, Ionel a fost ridicat din pat de către Securitate și pornit într-o direcție necunoscută familiei. Abia prin luna martie aceasta a primit o carte poștală, scrisă cu creion chimic, conținând zece rânduri și expediată de Ionel de la: „C.P. nr. 2, comuna Cernavodă, raion Medgidia, regiunea Constanța, deci de la CANAL! Textul era următorul: „Dragii mei, aflați că sunt sănătos și mă gândesc la voi. Vă rog trimiteți urgent una pereche bocanci 41-42, trei perechi ciorapi albi bumbac, trei perechi chiloți, câteva ace, vaselină, bluza de vară cu fermoar, mantaua de ploaie și unsoare de bocanci, toate acestea să fie ambalate separat. În plus, se pot trimite alimente o dată pe lună, până la șapte kg, separat. Trimiteți ceva untură. Aștept răspuns. Vă sărută, Ionel.“

Toți s-au bucurat. Ionel era în viață! Mai târziu, prin luna iulie, s-a primit aprobare pentru vorbitor. Atunci, Ionel fusese deja transferat la Colonia M.A.I. de la Chirnogi, pe lângă Oltenița, la o orezârie.

„La vorbitor, mama m-a trimis pe mine. Nu era voie să meargă două sau mai multe persoane.

A zis că eu sunt «sângele lui» și că ea este doar a doua lui soție. Am așteptat la un gard din sârmă ghimpată, până au venit deținuții. Ne despărțeau vreo cinci metri de celălalt gard. Intrasem în panică, pentru că nu-l vedeam pe tata. Deodată, i-am recunoscut vocea. Pe el, însă, nu! Acel bărbat slab, negru și cu mustață, nu putea să fie tata! Am început să plâng. Cele cinci minute acordate treceau prea repede. Am reușit, totuși, să rețin informația că el va veni curând acasă.“

Ulterior, Ionică a aflat că tatăl său se aflase în detenție pentru că ar fi comentat, la cârciumă, faptul că reforma monetară, de la 28 ianuarie 1952, nu ar fi fost făcută în interesul celor mulți. Mai apoi, tot poporul a aflat că ministrul de finanțe, Vasile Luca, a fost arestat și condamnat la moarte, ca trădător al intereselor poporului! Nu se știa, pe atunci, că, de fapt, manevra fusese o desocotire, o plătire de polițe, între Gheorghiu-Dej, capul Partidului Comunist, și eventualii săi rivali la conducere.

Toți cei care „lansaseră zvonuri“ împotriva reformei monetare au fost eliberați. De fapt, doar cei care putuseră să reziste regimului de detenție.

Dar, nu a fost niciodată organizat vreun proces pentru faptele ce li se imputaseră. Ionică, în schimb, a fost nevoit să repete clasa a VII-a. Pentru că, prin mai, când mai era foarte puțin și se încheia anul școlar, domnul Tănase, directorul de studii, a chemat-o pe Mica și i-a sugerat că ar fi mai bine să-l retragă pe Ionică de la școală pentru că: „băiatul unui deținut politic, alături de ceilalți copii care au părinți cumsecade, nu ar da o notă bună școlii“... și că... „mărul rău strică și merele bune!“.

Iar Mica, mai slabă din fire, a cedat cu ușurință și l-a retras pe băiat, cu toate că acesta avea note bune: 9 și 10, rar câte un 8. Este drept că tot el era acela care se situa în fruntea celor care trebuiau să înlocuiască geamuri sparte la clasă, să repare clanțe stricate pe la uși, să vopsească sau să zugrăvească pereții clasei, stropiți, din belșug, cu cerneala scursă din călimara folosită drept grenadă, la bătăliile din recreații, să înlocuiască scaunele de la catedră, pentru că picioarele acestora erau foarte bune bătătoare de țurcă, ca să nu mai vorbim despre necesitatea procurării unei noi „Europe Fizice“, făcută de nerecunoscut prin tratamentul cu cerneală, aplicat în aceleași condiții belicoase.

Colegii îl porecliseră „Domnul Goe“, pentru latura sa privind năzbâtiile nenumărate pe care le comitea neconținut și cu o nesecată inspirație.

Ionică n-a aflat niciodată ce se petrecuse, cu adevărat, cu tatăl său la Canal!

Îl știa pe acesta drept un om mândru. N-a vorbit cu fiul său despre ce a pățit în timpul detenției. I-a spus însă, permanent, să învețe bine, să fie corect, să nu mintă.

Dar, Ionică Baciuc a înțeles, timpuriu, clar și repede, că tot ceea ce se discuta în familie despre regim, despre Majestatea Sa, despre aliați, despre istoria și geografia Patriei, în raport de ceea ce trebuia el să spună la școală, pentru a lua note bune, NU ERA MINCIUNĂ!

Din păcate, era, însă, un nou mod de viață. Duplicitar!

Această manieră de existență este de natură să transforme caractere. Uneori, chiar să le pervertească. Oare, câți dintre români au reușit să-și păstreze, nealterat, fondul cel bun, nevoiți fiind să se comporte duplicitar? Oare numai deținuții politici, condamnați la ani grei de temniță și care au suferit tratamente de-a dreptul inumane, rezistând, totuși, în a păstra credința în idealurile lor, de tot felul, politice, sociale, culturale, religioase,

pot, deci, oare, să fie numai ei considerați ca opozanți ai regimului comunist?

Dar ceilalți?

Aceia care se aflau, în libertate, în acea mare închisoare reprezentată de întreg conturul hotarelor, deja ciuntite, ale Patriei?

Cei care, în acea libertate fiind, trăiau cu teamă. Cu permanenta teamă de a nu fi, care cumva, acuzați că nu s-ar afla „pe linia“ Partidului unic. Pentru că, nu-i așa... „Cadrele hotărăște totu!“. Iar Partidul are nu numai dreptul, dar, mai ales, are datoria de a ști totul, dar absolut totul, nu numai despre membrii săi ci, desigur, și despre toți ceilalți cetățeni ai „Scumpei noastre Patrii, Republica Populară Română.“ Și să ia, cu „mânie proletară“ cuvenitele măsuri împotriva tuturor aceluia care nesocotesc mersul victorios spre „înaltele culmi de progres și civilizație“ care se profilau, în epocă, către finele oricărui discurs.

Ei bine, acei cetățeni mulți, foarte mulți, aflați în libertate, în spatele Cortinei de Fier, așezată de-a curmezișul Europei, de la Baltica la Adriatica, nu cred că pot să fie considerați nici opozanți reali, dar nici colaboraționiști.

Ei doar au existat; au ființat, pur și simplu.

Unii, cei mai în vârstă, la momentul politic al schimbării de regim, la un moment dat, au cedat

oricăruui impuls de a mai rezista. S-au resemnat. Alții, în plină putere a vârstei, s-au adaptat, păstrându-și forțele, sperând într-o anumite schimbare, într-o revenire la un sistem care îi formase, pentru care erau pregătiți. S-au integrat, au muncit, au trăit, chiar scrâșnind din dinți.

Copiii lor, în imensă majoritate, au fost, însă, aceia care au construit, de fapt, „societatea socialistă multilateral dezvoltată!“

Acești copii, care nu împliniseră nici zece ani la momentul abdicării forțate, de la 30 decembrie 1947, au fost și primii pionieri, în primele detașamente ce s-au înființat la 30 aprilie 1949! Părinții îi priveau cu tot dragul. Erau copii sănătoși, frumoși, plini de viață. Semănau cu străjerii, de pe vremea lor! Acești copii au fost, mai apoi..., „utemiștii de azi, comuniștii de mâine!“...

Acești copii n-au realizat, de fapt, că sunt luați de val. Ei au trăit, au muncit, s-au integrat. Societatea, Patria, nu vor putea, niciodată, să nu le recunoască meritele. Ei au fost aceia care au făcut ca România să nu dispară. Cu ei s-a progresat, chiar așa cum s-a progresat. Statistic, la nivel macroeconomic și social, nu s-au înregistrat stagnări sau regres. Dar, desigur, totul trebuie evaluat cu relativitate și prin comparație.

Cu ce costuri reale s-a realizat noua societate? În ce condiții concrete? Care au fost realele drepturi constituționale ale persoanei? Unde ar fi trebuit sau unde ar fi putut să se situeze România, din punct de vedere socio-economic, dacă ea s-ar fi aflat în tabăra învingătorilor, cu statut de cobeligerantă sau să se fi aflat, măcar, în afara sistemului comunist, luându-se drept bază datele statistice din 1938, cele publicate în Marea Enciclopedie?

Sunt întrebări speculative pentru care ISTORIA a dat deja unele răspunsuri. În condițiile Yaltei – despre care, în epocă, nu s-a știut mai nimic – poporului român nu-i rămăsese altceva de făcut decât să trăiască, să muncească, să se integreze.

Era necesar să fie așa; așa a și fost!

Cu siguranță, cei mai mulți dintre tinerii despre care am pomenit vor putea să declare, sincer, că nu au motive să roșească pentru restul de plată pentru care ei au semnat statele lor de plată!

Sunt realități peste care nu se poate trece și fiecare popor trebuie să-și asume întreaga sa istorie și să plătească prețul pentru greșelile făcute, chiar dacă ele pot sau nu să fie scuzabile.

Dar atunci, în acel august 1952, domnul Ionică chiar părea mirat. Ce s-o fi întâmplat cu tatăl său la Canal!? Mai înainte, când acesta chefua cu nenea Nelu, nu se putea fără ca ei să nu cânte prin casă: „Trăiască Regele“ sau „Trompetele răsună prin munții și pe câmpii/Românii se adună cu sutele de mii...“.

Nenea Nelu era, în fapt, colonelul de cavalerie Stoia. Erou prin stepa calmuță. El nu fusese la Canal. Fusese, mai înainte, la Bicaz! Acum era om de serviciu la „SOVROMTRANSPORT“. Căpitanul Portului, domnul Gheorghiu, vorbea mereu, amical, cu el și doar când apăreau pe acolo niște „tovarăși“ îl trimitea pe nenea Nelu să ducă corespondența, să nu mai stea prin ochii acolora.

Cu toate acestea, nici taică-său, nici nenea Nelu, nici chiar tata-mare Bejan, socrul tatei, nu l-au împiedicat pe Ionică să activeze la UTM-iști. Păreau chiar mulțumiți când Ionică a fost făcut instructor de pionieri, prin 1954. Iar în vara lui 1955, chiar nenea Nelu i-a dat lui Ionică un sac de merinde militar, pentru a-l folosi ca raniță într-o tabără organizată de C.C. al U.T.M.

Tabăra era la munte. Undeva, între stațiunea Tușnad și satul omonim. Veniseră tineri din

regiunile București, Botoșani, Hunedoara, Iași. Băieți și fete, între 15 și 17 ani. Se așezaseră într-o poiană largă și însorită. Instalaseră vreo douăzeci de corturi veterane, casate, de la Armată. Câte doisprezece ocupanți într-un cort. Trebuiau să muncească, să sape un bazin, de dimensiuni olimpice. O făceau cu drag, cu spor, cu elanul de neconfundat, sincer, al tinereții. Captaseră un izvor cu debit mare. Se spălau, beau, găteau și se jucau cu acea apă minerală, profund feruginoasă. Ionică, cu Gelu – poreclit Pipotă –, cu Fane Cioc și cu Codin – mândreanul Duță, erau de la aceeași școală. Cu ei, în cortul nr. 8 mai erau Aurel Guțulescu, zis Bill, de la Călărași; Bodea Nicu, de la Aninoasa; Bența Valeriu, de la Iași... Solomon-Sașa-Grunn... Andi Homutescu... Toți, ca unul! S-au împrietenit, cât ai clipi. Au devenit mai mult decât solidari. La toate. În scurt timp, cortul lor a devenit renumit. Li se spunea... „Cortul malacilor!“. La concursul de înfrumusețare, de săpare a rondurilor, de pavozare, cortul lor a ieșit pe ultimul loc! Rondul îl ornaseră cu cutii goale de pateu și de cremă de ghetete. Crema de ghetete, slănina, ba chiar și marmelada, erau bune la impermeabilizarea cortului! Numai că acele operațiuni erau și ... „la vedere“,

iar conducerea taberei n-a apreciat, cum trebuie, spiritul lor de inițiativă! Erau remarcați și pentru arta lor de a chiuli. De a o șterge de la program și de a da câte o raită prin Stațiune. La un apel de seară, înghesuit fiind, de necesitate, Bill a fost pus în situația de a se prezenta: „Raportează... ajutorul... locțiitorului... comandantului de grupă!“... Hazul a fost homeric!

La un urcuș, pe pantă aspră, spre Sfânta Ana, toți trebuiau să care câte ceva. Care conserve de costiță cu fasole, care bidoane de aluminiu cu apă, care echipament, care câte și mai câte. Malacii – după o matură chibzuință – au decis să se ofere să care rațiile de biscuiți (parmezan cu chimion). Era vorba de o cantitate mare, pentru toată tabăra. Volum mare, greutate mică! Zis și făcut. Pe când alții se cocoșau sub greutatea conservelor, „malacii“ zburdau, ba mai și dijmuiiau din rații. Pe drum, însă, a început o ploaie, în averse, cu multiple reprize. Când s-a ajuns la destinație, când se organizeze „Ospățul“, ce să vezi? Malacii dădeau din colț în colț. Din rucsacurile lor ieșea doar niște cocă care se întindea, o pastă ciudată, cu un colorit și mai ciudat. Ranițele erau și ele năclăite, de-ți era mai mare scârba. Ungurul mustăcios, comandantul taberei, alpinist de mare

forță, care „făcuse“ Carpații, de la Orșova la Sighet, doar pe creste, pe curbură, a decis să-i pedepsească pentru neglijența lor și lipsa de prevedere în protejarea alimentelor. I-a pus să mănânce doar ce au adus.

Când a văzut că vinovații nu cârtesc și că doar o „băgaseră pe mânecă“, i-a iertat și i-a trecut la... regimentar!

Acel foc de tabără, de pe malul lacului, în colul vulcanului, când s-a incendiat imensul brad uscat a fost un spectacol de neuitat! Acele bradului au început să pocnească și să sară în toate părțile, mai ceva decât artificiile. Limbile de foc se jucau în decorul nopții de vară în ritmul melodiilor interpretate la acordeon. Ce bine că nu se inventase, pentru noi, tranzistorul! Muzica vie, dansurile improvizate, glumele, șotiile, timidele încercări de a atrage atenția fetelor... (Ehei!, când ajungeai să furi un sărut, era lucru mare!)... totul... totul era nou, nemaîntâlnit, nemaipomenit!

Dar, câteodată, mai ales când se pornea pe câte o ploaie mocănească, deasă, rece, molcomă și băieții nu aveau altceva de făcut decât să stea în cort; sau, în unele nopți, în acele scurte nopți de iulie, cu lună imensă, ce poleia și înveșmânta

brazii cu forme și culori parcă ireale; ei bine, în acele momente se pornea și Fane Cioc pe cântat.

Cânta romanțe, cânta de dor și de jale, de-ți era mai mare mila să apuci pe lângă malaci. Toți erau cuprinși de dor de casă și de părinți, de prieteni și de locurile natale.

Era o generație romantică și romanțioasă.

Prima generație de după război.

La confluența unor tipuri de cultură total deosebite, cu obișnuințe și obiceiuri, cu anume valori morale, transmise și oral de către aneștri, cu informații, cu comandamente, cu activități formative, absorbite firesc în condițiile specifice ale existenței contemporane, în această stare de fapt, deci, a apărut o nouă generație. Din această confruntare, din această coabitare, a apărut, s-a născut și a evoluat sintagma de... „OM NOU“.

Mai mult ca sigur, însă, că, în realitate, nouă a rămas doar sintagma! Pentru că „omul nou“, ca entitate, a existat, există și va exista mereu. Indiferent de condițiile social-politice și chiar geopolitice, între două generații va exista, permanent,

o stare care – dacă nu se poate numi, neapărat, conflictuală – se poate defini oricum ca fiind profund divergentă.

În zadar se străduiesc, generații după generații, să transmită direct urmașilor experiențe de viață. Până când acei urmași nu se vor lovi cu capul de „pragul de sus“, aceștia tot nu-i vor crede pe „babaci“! Iar experiența... vine cu vârsta, în cele mai multe dintre cazuri. Și, astfel, se închide un ciclu, doar pentru a se repeta!

Tineretul nu poate fi manipulat, ușor, doar cu lozinci! Dar, dacă se reușește să se mențină un anume control asupra unor grupuri, organizat constituite, înlăuntrul cărora să se dea măcar aparența respectării dreptului natural al tinerilor de a se putea manifesta potrivit vârstei lor; dacă se inițiază și se acționează cu persuasiune, în sensul introducerii unor anumite principii, concepute, urmărite și dirijate potrivit intereselor organizatorilor mișcării de tineret, atunci, cu siguranță că, într-un timp relativ scurt, vor apărea rezultatele scontate, uneori chiar spectaculoase.

În acest mod, de altfel, au și fost gândite și aplicate nu numai complexe FGMA sau GMA – care, la prima vedere, păreau a avea drept unic țel punerea în practică a principiului „mens

sana în corpore sano“ – ci absolut toate celelalte extrem de variate forme de organizare a tinerețului, incluzând aici chiar și vestitele Festivaluri Mondiale, de care a avut parte și capitala României, în 1953.

„Tineri din lumea întreagă/Idealuri noi făurim/Tineretea ne e dragă/Pentru Pace, la luptă pornim!“... „Acest cântec tineretul va cânta, va cânta, va cânta...“

„DINTRE TOATE ARTELE, PENTRU NOI, CEA MAI IMPORTANTĂ ESTE CINEMATOGRAFIA!“.

Atunci când Ionică (probabil ca și alți contemporani de-ai săi) a luat cunoștință despre acea cugetare a marelui ideolog din Simbirsk, era la vârsta la care era teribil de entuziasmat de faptele unor anume „Oameni curajoși“, așa cum se numea filmul cu pricina. Cugetarea era scrisă pe o lozincă mare, pe o pânză roșie, cu litere albe, ce era afișată chiar sub ecranul de la Cinema Dunărea. Cinematograful se numise „Wally“, după numele fiicei patronului, până la naționalizare. Patronul era, de fapt, unul dintre cei mai apreciați „Figaro“ din oraș, mai ales pentru atmosfera veselă și antrenantă din incinta unde își practica

profesia. Dar era și impresarul numeroaselor trupe de teatru care, pe atunci, veneau să dea spectacole, chiar și cu plata în produse, în condițiile secetei și foametei ce se instalaseră la scurt timp după război.

Revenind la „Oameni curajoși“, idealul acelei perioade era să fii călare pe Buian, pare-mi-se, și să galopezi prin stepa-ntinsă, în urmărirea unor naziști cruzi. Cruzi la propriu, dar și la figurat, căci, uneori, erau puși de regizorul sovietic să acționeze precum necoptii la minte. Cert este că, la acea vreme, nu puteai să-ți alegi un model, acesta fiindu-ți impus. Din zece filme, șase erau sovietice, unul polonez, unul cehoslovac, unul „tot de-al nostru“ și unul (oare cum o fi scăpat!) „străin“! De fapt, din neorealismul italian de sorginte Togliatti.

Situația era similară și în beletristica vremii. Nu citiseră tinerii prea multe despre Tudor din Vladimiri, dar știau, pe dinafară, isprăvile lui Stenka Razin. Nu le căzuseră, încă, sub ochi rândurile lui Iorga despre Ștefan cel Mare, dar îl cunoșteau, perfect, pe Petru I al lui Alexei Tolstoi. Nu auziseră ei, cu toții, despre Măriuca din Mausoleul de la Mărășești, dar îi știau pe membrii Tinerei Gărzi din Krasnodar, cu toate rudele și isprăvile lor memorabile.

Nici nu se gândeau ei, pe atunci, când savurau interesanta lucrare „Inventat în Rusia“, că o să afle, cândva, despre existența unor oarecare Coandă, Vuia, Gheorghe Marinescu...

Sistemul informațional și de propagandă lucra atât de perfect, de stereotip, de persuasiv și de penetrant încât, pentru a nu se ajunge la o dezagregare națională, a fost nevoie de o anume cotitură, la acel timp radicală și salutară, prin care s-a realizat o anume emancipare de sub tutela moscovită. Păcat, însă, că totul a fost doar o iluzie și dominația unui regim totalitar s-a instalat cu și mai multă autoritate, în timp, până chiar la demolarea lui violentă și cu preț de sânge nevinovat.

Ionică și generația lui nu aveau cum să analizeze însă evenimentele și succesiunea lor. Ei doar le trăiau. Erau înconjuțați de neconținute prefaceri, despre care auzeau, de la cei mai vârstnici, că ar fi prefaceri. Ei nu aveau ce să compare. Înregistrau doar ce se întâmplă prin jurul lor. Ca atunci când s-a făcut vâlvă mare în oraș pe seama lui „nea' Donciu“. Nea' Donciu era o figură aparte. Ca aspect fizic, ai fi zis că este frate cu Chaplin. Era factotum la cinematograful. Rupea biletele la intrare, plasa spectatorii mai simandicoși, se

ocupa de bunul mers al caloriferelor, îl ajuta pe proiecționist la încărcarea bobinelor de filme, era tinichigiu, lăcătuș, instalator sanitar, mecanic, electrician, dar... mai ales, picta afișele ce anunțau filmul săptămânii!

Și, așa s-a făcut că, într-o bună dimineață de luni, concitadinii lui Ionică au putut savura următoarea reclamă de film, afișată în plin centru, pe un panou de 2/2 metri, plasat lângă statuia „Dorobanțului“, de la intrarea în Parc: ... „Atențiune! Atențiune!

În această seară. La cinematograful din Parc. Va rula un film de MISTER – GROAZĂ; ACȚIUNE – PASIUNE; DRAMATISM – TEROARE: **„LENIN ÎN OCTOMBRIE“**.

Când a trecut, spre Sediul, mai marele Partidului local și a luat cunoștință despre conținutul invitației adresate de nea' Donciu locuitorilor, să cadă jos! „Să vină, imediat, la mine Mendel!“ Mendel era proaspăt numit „director al cinematografului“, după cum îi plăcea lui să se definească. Venea de pe un șantier, aproape concomitent cu filmul „Răsună valea“... „Răsună valea/răsună valea/De la Bumbesti la Livezeni/Și crește calea și crește calea/Printre ponoare și poieni“... „Hei-rup! Hei-rup! Cad stânci de fier/În munca noastră de brigadier!“...

— Ce păzești, nefericitule, p-acolo?! Cine îți scrie afișele de film, legionarule! (Că mai mare insultă nici nu era de conceput)!

— Tovarășul Donciu, tovarășe Prim, bâiguise, pierit, Mendel.

— ?!?! Cum... „tovarășul“... Care „tovarăș“?!

— Păi, e membru în organizația noastră. E membru de partid vechi. Ilegalist. A cotizat și la „Aju-torul Roșu“, din veniturile sale de mic meseriaș ce era atunci.

— Cum se face, atunci, că a fost în stare să scrie porcăria aia de afiș?!

— Păi... tovarășe Prim... așa a apucat! Este căzut sub influența nefastă a fostului patron al cinemaului de pe strada mare și știe că dacă nu bagă textul cu „acțiune-pasiune“ nu vine lumea să vadă filmul! E chestie de reclamă, nu de sabotaj, Doamne-fereste, tovarășe Prim, vă rugăm să ne iertați, dau ordin, imediat, să rupă afișul, să trăiți!... Să trăiți!“.

Din acea tabără de muncă și instruire, Ionică și tovarășii săi au deprins tainele orientării în teren, primele noțiuni de turism alpin și de

adaptare la mediu. De acum, ei puteau să fie folosiți drept instructori pentru școli medii și pionieri, cum, de altfel, chiar în luna următoare, Ionică a și fost trimis la Predeal, într-o asemenea tabără, unde și-a regăsit mulți dintre colegii de școală.

Dar, spre marea său ghinion, tocmai în ziua în care Tabăra școlară a fost vizitată chiar de Ilie Murgulescu, ministrul învățământului, el nu a putut să iasă la raport. Se afla, în chiar acel moment, alături de foarte mulți alți elevi, prin poienițele de prin preajma școlii, într-o anumite poziție din care, evident, nu ar fi putut să raporteze că... „În timpul serviciului meu pe tabără, nu s-a întâmplat nimic deosebit!“. În noaptea premergătoare acelei vizite, anunțate, se petrecuse un adevărat pelerinaj de grup la... grupurile sanitare! Care, în scurt timp, deveniseră absolut impracticabile. Cei care se întâlneau (chiar și de trei-patru ori) în acea noapte, pe culoare, se minunau de halul în care ajunseseră. Imediat, s-a vorbit despre o mână criminală, despre un act de sabotaj etc. etc. ... Tinerii nu știau dacă să râdă sau să plângă. În final, a învins tinerețea!

De fapt, nu trebuie scăpat din vedere că, în oricare dintre situații, absolut din fericire, ființa

umană trăiește între cele două limite ale sale:
între speranță și uitare!

Speranța este factorul real care împinge omenirea spre progres.

Dacă n-ar fi fost și uitarea, omul ar fi dispărut sub povara celor ce a fost supus a le îndura.

Și așa, cu bune, cu rele, cu haz de necaz, cu toată ființa absorbită de cele ce trebuie făcute în ziua de azi, pentru că... „nu se știe niciodată ce se poate petrece mâine!“, anii treceau și Ionică Baciuc s-a trezit că a terminat Liceul! În realitate, era vorba doar despre „Școala Medie de 10 ani“... „Deseatiletca“, introdusă de regim, după modelul sovietic.

Ce atâția ani de carte?! Tineretul trebuie să se încadreze, cât mai curând, în producție! Noroc cu bieții profesori! Au făcut, ce-au făcut, au condensat materia, unii au și renunțat la manualele traduse din limba rusă și au predat liber, elevul învățând „după maculator“, așa încât, cine a vrut a învățat, cine nu, nu, că tot trebuia trecut... „că are dosar de la G.A.C.!“ Astfel s-a realizat o încropire de cultură generală, corespunzătoare

pretențiilor regimului, dar insuficientă în accepția celor care făcuseră, pe vremuri, liceu serios, în buna tradiție a învățământului românesc. Hazul hazurilor, de fapt prima ilegalitate flagrantă, o constituia chiar titulatura documentului care se elibera la absolvire. Acesta se numea „Diplomă de Maturitate“, în condițiile în care nici unul dintre absolvenți nu putea avea, normal, la terminarea acelor studii vârsta de 18 ani, prescrisă de Constituție și de Codul Civil pentru a fi considerat major, deci MATUR. Au fost cazuri în care, fiind duși la școală de la vârsta de șase ani, acei copii aveau 16 ani la terminarea liceului și 21 de ani la terminarea facultății. „Să ne trăiți, tov. inginer!“ mustăceau maiștrii, care puteau, foarte bine, să le fie părinți!

După un fiasco înregistrat de Ionică la încercarea sa de a accede în Facultatea de Medicină Militară, ce tocmai se reînființase,... „pentru că, nu-i așa, e cel mai bine să te duci acolo; te ține Statul, pe mâncare, cazare, uniformă și soldă“... tot Ionel a fost cel care l-a procopsit pe fiu-său cu o meserie ce e... „sigură și de viitor!“. L-a înscris, în lipsă și pe baza copiilor de pe actele necesare, la o școală postliceală care pregătea contabili pentru agricultură! Culmea a fost că, la examenul de admitere în acea școală, Ionică a

reușit primul iar la cel de absolvire, după scurgerea a doi ani, a ieșit al doilea din promoție. Ce mai! Meseria familiei! Numai că, mai în glumă, mai în serios, tocmai cu acele studii și-a câștigat Ionică pâinea timp relativ îndelungat. După o fulgerătoare trecere pe la Gospodăria de Stat unde fusese repartizat, la Șuțu, în Bărăgan, pe apa Buzăului, la IZVOARE, Ionică a revenit în orașul copilăriei sale și a reușit să fie angajat la Banca Națională.

A muncit în această instituție prestigioasă timp de 21 de ani!

A trecut, cum era tradiția, prin toată filiera serviciului ajungând să fie... „Să trăiți, dom' inspector, ce mai serviți?!“ ... Între timp și atunci când s-au creat condiții în care „dosarul de cadre“ a devenit mai puțin important, Ionică s-a apucat să-și completeze studiile superioare și s-a înscris la Facultatea de Drept. Ionel Baciș nu mai putea de mândrie! De mult, în tinerețea sa, o prezicătoare îi spusese că va avea un copil care... „o să împartă dreptatea!“

Dar Ionel n-a mai apucat să-l vadă pe Ionică în robă, la începutul lui 1980.

Murise la 17 decembrie 1979!

Ceilalți 21 de ani, petrecuți de Ionică Baciș în „lumea dreptății“, au fost ani de împlinire, de

maturitate deplină, de acumulare de date, fapte, situații, cauze, soluții. Ani încărcăți de muncă intensă, cu răspunderi socio-profesionale profunde, dar, mai ales, în fața propriei conștiințe. Ani de uzură, cu frământări, cu incertitudini, cu anume renunțări, uneori chiar cu pierderea unor vechi prietenii, cu aflarea altora, altfel exprimate.

Un trai înlăuntrul căruia cuvântul de ordine a fost „suspiciunea“. O lume încărcată de dorința de a afla „adevărul adevărat“, care cere, permanent, probe și care nu are încredere în nimeni și în nimic, fără amănunțite verificări. O lume care, prin specificul ei, marchează și transformă ființa umană. O lume cu totul deosebită de cea din care provenise. O lume care, uneori, te împietrește. Greu, foarte greu, pentru o fire romantică, sensibilă sau sentimentală. Cu toate acestea, tot din dorința de a confirma (în primul rând, sieși) că nu a ajuns pe acolo din întâmplare, tot de... „frica de rușine“..., inoculată din copilărie, Ionică a căutat să facă „treabă bună“. Și, după procentul de casare a soluțiilor date, iar, mai apoi, după clientela formată și rezultatele obținute ca apărător, unii ar putea zice că Baciul nu s-a făcut de răs!

Urcaseră, cu un ultim efort, și cel din urmă abrupt, fiind, de-acum, pe creastă. Ziua era în-sorită. Spre mieznoapte, în depărtare, pe crestele Căpățânii, se vedeau sclipiri diamantine ale pârșcăului de zăpadă timpurie, căzută din senin, acum, la sfârșit de Gustar. Spre miezăzi, când se apropiau de marginea versantului, se distingeau, hăt, tocmai jos, în vale, lucind printre brazi, contururile hidrocentralei de la Ciunget. Munții Lotrului își tolăneau culmile și trupurile la soare. Vântul, însă, era tot răcoros. Când, arar, câte un pâlț de nouri se așezau în dreptul soarelui, se simțea, imediat, diferența de temperatură. Aerul era curat, tare, limpede. Se vedea, de jur împrejur, până departe.

S-au așezat lângă o căpiță, cu fața către soare, cuibăriți în fânul nu de mult cosit. Acum era cald și bine. Mirosea îmbătător, mirosul de neconfundat al ierbii grase, de munte, amestecată cu tot felul de flori. Odihna, binemeritată după urcușul ținut în ritm alert, se prelungea, în mod plăcut. Parcă te trăgea la somn. Oricum, la reverie. Poiana era nesfârșită. Jos, începea pădurea. Departe, peste alt trup de pădure, alte poieni și așa, tot așa, cât vezi cu ochii, brazi, făget, aluni, jnepeni și iar pajiști cu iarbă verde, grasă. Turme

de oi, pe cealaltă creastă de deal. Aici, în apropiere, pe o mare suprafață, erau răspândite o ci-readă numeroasă de vaci, care bălțate, brune cu pete albe, care arămii.

Ileana și Ionică se simțeau cel mai bine la munte.

În cei peste patruzeci de ani ai lor de căsătorie, fuseseră o dată sau de două ori la mare. Au mai fost și în Deltă, atunci când fiica lor, Caterina, se prezentase la primul ei loc de muncă, după absolvirea facultății. Tulcea le-a plăcut dar, cu privire la Deltă, propriu-zis, nu au ajuns în stare de extaz. Decorul nu era cu mult, cu foarte mult diferit de cel deja cunoscut, de prin bălțile dunărene, din locurile natale. Ileana era fiică de țăran, dintr-o comună istorică, riverană fluviului, iar el era doară născut și crescut lângă aceeași apă vie.

Dunărea era iubită de toată familia.

Pentru Ionică, cu tot dorul și dragul lui de munte, de pajiști, de păduri, de turme și de câini, acolo unde simțea că este chemat de neștiute porniri ancestrale, greu de explicat, ușor de simțit, faptul că viețuise, tot timpul, lângă Dunăre, îl făcea să nici nu poată închipui vreo schimbare de situație. „Cum să nu vii mereu pe lângă ea;

să-i simți boarea; să o auzi; să o miroși; s-o pipăi; s-o vezi cum se vâlurește, după placul ei, când lină, când nervoasă, când indiferentă, când aprigă. Să o ai mereu, mereu, sub ochi. În toate anotimpurile. Să-i simți puterea, ce nu se arată oricui. Dunăre-Dunăre, mamă Dunăre!“

Dar acum, la munte, cuibăriți în căpiță, în armonia aceea care vine cu timpul, când soții își simt parcă și gândurile; când tăcerile lor sunt, parcă, mai grăitoare decât avalanșa vorbelor de odinioară; acum, într-o stare de bine, de liniște și de împăcare cu sine, Ionică Baciou privea către cerul înalt, nemărginit, străbătut, când și când, de perechea de acvile ce se roteau, în cercuri concentrice, în zbor lin, neauzit.

„Doamne, mare Ești și minunate sunt faptele Tale!“

Gândul lui Ionică, întreaga lui ființă, erau copleșite de măreția celor aflate sub ochii săi. Totul era orânduit cu atâta rost încât numai o putere imanentă, transcendentală, ar fi putut-o realiza.

El considera, sincer și cu putere, că cea mai mare realizare a societății contemporane, după împrejurările confuze care se petrecuseră în acel

decembrie 1989, a fost revenirea și regăsirea drumului spre adevărata Credință, de către tot mai mulți dintre concetățenii săi. De unde și adevărata emoție și bucuria profundă pe care au putut s-o trăiască soții Baciș atunci când au măritat unica lor fică cu nepotul unui preot bucovinean. „Bunelu“ era expresia bunătății, înțelepciunii și înțelegerii. Figura lui era desprinsă, parcă, din icoane și strălucea când a slujit nunta copiilor. Căsătoria acestora a fost, de asemenea, binecuvântată de Dumnezeu iar unirea lor a fost dăruită prin nașterea Tudoriței, mândria familiei și rostul ei de a fi. Înzestrată cu multe daruri, acest copil are firea care contopește, miraculos, tot ceea ce au avut mai bun acele neamuri din care a apărut.

Pe cerul înalt, din desenul norilor, în mintea lui Ionică Baciș s-a întrupat chipul supradimensionat al strămoșului:

„Tata-moșu' Niculae“

ULTIMUL CIOBAN!

Ultimul care trăise, cu adevărat, în mijlocul acestor minunății ale Naturii, orânduite astfel de către Dumnezeu.

Cel care, prin sânge, prin gene, – am putea spune acum –, le-a dat urmașilor puterea de a se bucura, cu adevărat, de măreția munților, de vălurirea molcomă a dealurilor, de necuprinsul câmpurilor, de susurul izvoarelor, de curgerea apelor, de șuierul vânturilor, de cântarea păsărilor, de zborul înalt al vulturilor, de sunetul tălângilor, de behăitul, mugetul, tropotul, mirosul turmelor de animale și, mai ales, de bucuria de a cuceri, de a stăpâni și de a păstra legătura dintre OM și CÂINE.

„Mulți oameni nu pot reda prin cuvinte ceea ce un câine arată prin privirea sa. Acei ochi care te fixează cu încordare, anticipându-ți reacțiile, citindu-ți, parcă, gândurile. Ochi care te urmăresc, care vor să-ți spună atâtea și atâtea, atunci când el, câinele, se află lângă tine, stăpânul lui. Nici nu se știe dacă animalul consideră relația ca fiind una care se poartă între stăpân și slugă, când este vorba despre oameni. Eu cred că animalul nici nu se consideră slugă. El te privește ca pe o ființă ce are nevoie de o alta și îți arată că, în ceea ce îl privește, poți să te bizui pe el, că poți avea deplină încredere, că poți să-i ceri să facă tot ceea ce știe și ce poate. El, câinele, nu

cunoaște minciuna. Se bucură, se întristează, suferă alături de stăpân. Intuiește starea de spirit a acestuia și caută, întotdeauna, calea cea mai scurtă spre a se face de folos. Dragostea lui față de stăpân este fără de margini; încrederea lui în stăpân este absolută; hotărârile stăpânului nu vor fi niciodată contestate. El, animalul, atunci când, poate nemotivat, este certat sau lovit, nu va pune niciodată la îndoială actele stăpânului său. Își va zice că el este cel vinovat și că așa trebuie să pătimească. De aceea, tot el va veni să lingă mâna care l-a lovit și va cere voie să-l iubească, și mai tare, pe acel stăpân.

Au fost cazuri nenumărate în care câinii și-au dat propria viață pentru a ocroti pe stăpâni de fiare sau de oameni cu chip de fiară. Au fost nenumărate cazuri când câinii au zăcut, de durere, lângă mormântul stăpânilor, preferând să moară și ei, decât să trăiască fără de stăpân.“

Ionică mulțumea Cerului că fusese hărăzit să aibă un asemenea înaintaș și că primise de la acesta, prin miraculoase treceri de la tată la fiu, puterea de a se apropia, fără teamă, de oricare câine.

Câinii, mai ales câinii de pe la stâne, în repetate rânduri și în diverse colțuri ale țării, i-au

recunoscut acea putere și i-au respectat-o. Oamenii se și minunau când vedeau cum de se poate naște, spontan, câte o adevărată scurtă prietenie între om și animal.

„Tata-moșu’ Niculael“

Își amintea, acum, Ionică Baciuc despre toate cele povestite de ai săi, despre toate cele aflate, despre toate cele citite sau studiate.

Îi treceau, rapid, prin minte succesiuni de fapte, de vorbe. Cum a lăsat strămoșul turmele sale de oi, spre a se pune în slujba Domniei, cum s-a întâmplat de a luat viața Grecului, cum a ajuns logofăt. Cum și-a crescut copiii și cum și ce au devenit aceștia.

Cinci generații.

Peste 180 de ani de Istorie!

Membrii familiei lui au trăit pe meleagurile Patriei. S-au însurat. Și-au amestecat sângele. Au crescut copii. Au trăit, au muncit, s-au integrat. Nu le-a fost, nici unora în neam, rușine cu faptele lor. Nu au trăit izolați. Au fost, întotdeauna, în rând cu lumea. Au mers în pas cu Țara. Au fost ai Țării.

Niciodată, nici un regim politic nu i-a încovoiat; nu i-a făcut să spună sau să facă fapte potrivnice interesului Țării.

Au fost oameni mândri; repezi, uneori, la mânie.

Răi de gură, alteori. Violenți, câteodată. Miostivi și iubitori, fără ranchiună, de cele mai multe ori. Cel mai adesea luptând pentru interesele altora, ignorându-le pe ale lor.

Fără multă grijă pentru ziua de mâine, căci... „are grijă Dumnezeu și de păsările cerului...“. Cu credință tare în Dumnezeu și cu grija de a păstra rosturile familiei. Fără mare aplecare în a strânge averi. Cu mare grijă de a afla, de a ști de toate, în toate domeniile.

Ionică Baci se recunoștea în acele laturi de caracter ale strămoșilor.

Realizase, de mult timp, că el va fi ultimul purtător de nume în familia ale cărei rădăcini se pierdeau în vreme și despre care el avea cunoștințe și informații începând cu anul 1812, odată cu nașterea lui Niculae Baci.

Realizase că această familie, sub acest nume, a spus ceea ce a avut de spus și a făcut ceea ce a avut de făcut, potrivit celor superior orânduite.

Mai știa, însă, că prin fiica-sa, prin nepoata sa, o parte din sângele strămoșilor va fi dus, oricum, mai departe. Mai departe...

Pe bolta albastră, în țăriile văzduhului, chipul de nor, supradimensionat, al ULTIMULUI CIOBAN, părea că zâmbeste, cu mulțumire, împăcat.

Pentru că orice SFÂRȘIT este, de fapt, doar un nou început!

BALADA LUI TATA MOȘU

Tata Moșu Neculai
Fost-a Căpitan de Plai
Sub coasta Nehoiului,
Pe apa Buzăului.
Măre, el în munți pleca,
Oameni crânceni căuta
Și, pe care îi găsea,
El, pe loc îi aduna,
La Domnie de-i ducea...
„Să trăiești, Măria Ta!
Oameni nu mai căuta,
Că-s aici, nu altundeva,
Și Oștirea vei găta!“
Vodă, de cum auzea,
I se lumina fața;
Și-i zicea și iar zicea:
„**Gagiule**, domnia-ta
Mi-ai bucurat inima!
De-acu, eu n-oi mai sta;
Cu Oștirea voi pleca
Ca să văză Turcimea,
Turcimea și Muscalii,
Oamenii de pe aici;

Din coasta Nehoiului,
Pe apa Buzăului;
De din vârful Penteleu,
Să ne-ajute Dumnezeu!“
Iar Gagiu, când pleca,
Turmele îl aștepta;
Turmele ce Vodă-i da
Că i-a-ncântat inima.
Iar la Pârscov de-ajungea
Nuntă mare el făcea,
Pe Măria de o lua,
Pe Măria ce-o iubea
Mai din tinerețea sa.
Dar, când hora se juca
Și mesenii chiuia,
Pe Măria cine-o lua
S-o joace pe acolo?
Tocmai Grecu“, zis Lifta,
Ce-a venit de aiurea
Să-și vânză băutura.
„Grecule, nu pune mâna
Că ți-oi zbură țeasta ta!“

Dară Grecu nu voia.
Pe Gagiu mi-l ocăra
Și zicea că-l împușca.
Ș-atunci, Gagiu că
 scotea
De la brâu, de acoloa,
Un pistol și foc dădea
Și pe Grec îl nimerea
Drept în mir și îl lățea
Chiar în bătătura sa.
Iar potera de venea
Ei pe Gagiu mi ți-l lua,
Îl lua și îl judeca
Și la Brăila-l pornea,

La Tichilești, la Lepra.
Și când seara se lăsa
Măria îi ajungea,
Cu potera de vorbea;
Iar când noaptea se
 lăsa
Măria salba și-o da,
Pe Gagiu de îl scăpa...
Iar în lume de fugea,
De fugea și se-ascundea,
Ei la Boldu ajungea
Și acolo se oprea;
Logofăt el ajungea
Iar Maria... murea!

UN FEL DE POSTFAȚĂ

Totul a început, de fapt, cu o poezie pe care am conceput-o în metrică folclorică, un fel de baladă, poezie inspirată și de mediul natural în care m-am aflat în acea toridă vară a anului 1999, anul celebrei ECLIPSE TOTALE DE SOARE.

Eram, împreună cu Nuțica, soția mea, într-o poieniță de prin preajma Sovejei, în acele locuri binecuvântate de Dumnezeu, în plină Țară a Vrancei, meleaguri care, foarte posibil să și fie așa, l-au inspirat și pe anonimul creator al baladei Miorița.

Un fel de chemare ancestrală, suprapusă desigur și pe anume informații pe care le dețineam despre înaintașii mei, m-au determinat să încerc să dau o formă literar-artistică legendei orale transmise în neamul meu despre acel „Tata-Moșu’Neculai“ care se pare că a întemeiat ramura familiei noastre.

Starea de bine, de grație, favorizată și de ambientul natural, a contribuit la realizarea acelor gânduri transpuse în vers.

Apoi, realizând că sunt în posesia unor înscrisuri autentice, conservate de generații în familie, cât și a unor informații pertinente primite, așa cum se zice, „la prima mână“, m-am decis să scriu un fel de SAGA, cu dorința ca cele știute de mine să nu

se piardă, ci să se transmită urmașilor mei, ca un fel de testament literar, astfel încât aceștia să știe de unde vin și ce le-au fost străbunii.

Sigur că tot acest demers avea din start un pronunțat caracter subiectiv dar, după ceva timp în care am meditat mai adânc, mi-am dat seama că dacă nu voi păstra numele autentice ale eroilor principali, ci le voi da acestora nume fictive, lucrarea se va putea constitui într-un fel de adevărată istorie a tuturor trăitorilor de pe aceste meleaguri, pe o durată de peste 180 de ani.

Și... am purces la treabă!

A rezultat „ULTIMUL CIOBAN“.

Este, așa cum m-am priceput să o fac, o prezentare generală, un tablou al realităților românești, din diferite medii sociale, în cursul unor profunde transformări politico-economice, cu consecințele impuse tocmai de acele frământări, într-un timp istoric considerabil, și cu implicațiile asupra oamenilor care le-au suportat.

Am sperat ca sinceritatea celor prezentate și autenticitatea trăirilor personajelor principale să poată conferi lucrării un anume interes din partea oricărui cititor de bună-credință și, fără îndoială, un interes special din partea celor cărora le-a fost adresată inițial, adică ficei și nepoatei mele.

Turnu Măgurele, 2000
Valeriu Ion Găgiulescu